

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Η Χρήση της Συμπεριληπτικής Γλώσσας για Θέματα Φύλου από Κουίρ Άτομα στην Ελλάδα

Παρασκευή Τσιάντου

A.M: 39200239

Βόλος, 2024

Τριμελής Επιτροπή Αξιολόγησης

Επιβλέπουσα

Ρούλα Κίτσου

Επίκουρη Καθηγήτρια/Τμήμα Γλωσσικών και Διαπολιτισμικών
Σπουδών/Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Μέλη Τριμελούς Επιτροπής Αξιολόγησης

1ο μέλος

Έλενα Αναστασάκη

Επίκουρη Καθηγήτρια/Τμήμα Γλωσσικών και Διαπολιτισμικών
Σπουδών/Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

2ο μέλος

Ειρήνη Σηφάκη

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια/Τμήμα Γλωσσικών και Διαπολιτισμικών
Σπουδών/Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

«Πνευματικά δικαιώματα

Copyright © [Εύα Τσιάντου, 2024]

Η έγκριση της Πτυχιακής εργασίας από το Τμήμα Γλωσσικών & Διαπολιτισμικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας δεν δηλώνει απαραίτητως την αποδοχή των απόψεων της συγγραφέως»

«Υπεύθυνη Δήλωση

Βεβαιώνω ότι είμαι συγγραφέας αυτής της Πτυχιακής εργασίας και ότι κάθε βοήθεια που προσφέρθηκε στη συγγραφή της αναγνωρίζεται και αναφέρεται στο κείμενο. Επιπλέον, αναφέρονται όλες οι βιβλιογραφικές πηγές που αξιοποιήθηκαν, πρωτογενείς και δευτερογενείς, είτε η συμβολή τους παρατίθεται επακριβώς ως απόσπασμα είτε ως παράφραση»

Πίνακας περιεχομένων

Ευχαριστίες	5
Περύληψη.....	6
Λέξεις Κλειδιά.....	7
Abstract	8
Keywords.....	9
1. Εισαγωγή	10
2. Θεωρητικό Πλαίσιο: Βασικές Έννοιες.....	12
2.1 Το Φύλο και οι Διακρίσεις του: Κοινωνικό και Βιολογικό Φύλο.....	12
2.2 Από τη Φεμινιστική στη Κουίρ Κοινωνιολογία	15
2.3 Προσεγγίσεις των Ταυτοτήτων Φύλου.....	18
2.3.1 Η Ορολογία Γύρω από τις Ταυτότητες Φύλου	21
2.3.2 Σύγκριση της Ελληνικής και Ξενόγλωσσας Ορολογίας	26
2.3.3 Ο Όρος Κουίρ	28
2.3.4 Ο Όρος Κουίρ στο Ελληνικό Πλαίσιο	30
2.4 Γλώσσα και Φύλο	33
2.4.1 Η Γραμματικοποίηση του Φύλου	33
2.4.2 Η Πραγμάτωση του Γένους στον Λόγο.....	35
3. Βιβλιογραφική Επισκόπηση Σχετικών Ερευνών	38
4. Μεθοδολογία.....	42
4.1 Σκοπός Έρευνας.....	42
4.2 Ερευνητικά Ερωτήματα	42
4.3 Εργαλεία Συλλογής Δεδομένων: Ημι-δομημένες συνεντεύξεις.....	43
4.4 Διαδικασία Ανάλυσης Δεδομένων	44
4.5 Θεματική Ανάλυση	44
4.6 Προφίλ Συμμετεχουσών/όντων.....	45
4.7 Περιορισμοί & Ζητήματα Ηθικής και Δεοντολογίας.....	47
5. Αποτελέσματα.....	49
6. Συμπεράσματα - Συζήτηση	96
7. Βιβλιογραφία	106
8. Παραρτήματα	111
8.1 Παράρτημα 1: Οδηγός ημι-δομημένης συνέντευξης.....	111
8.2 Παράρτημα 2: Έντυπο Συναίνεσης.....	113
8.3 Παράρτημα 3: Σύμβολα Απομαγνητοφωνήσεων	114
8.4 Απομαγνητοφωνήσεις.....	115

Ευχαριστίες

Αρχικά θα ήθελα να ευχαριστήσω την επιβλέπουσα καθηγήτριά μου, Ρούλα Κίτσιου, χωρίς τη βοήθεια της οποίας η παρούσα έρευνα δεν θα υπήρχε. Ευχαριστώ τα μέλη της τριμελούς επιτροπής, την Έλενα Αναστασάκη και την Ειρήνη Σηφάκη αλλά και την Κατερίνα Μακρή για την ανατροφοδότησή της. Ευχαριστώ την Αγγελική, τη Βασιλική, την Ελένη και την Ιωάννα, τα κορίτσια της ομάδας των πτυχιακών, με τα οποία είχα τη χαρά και την ευκαιρία να ανταλλάξω απόψεις, σκέψεις και άγχη καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας. Ευχαριστώ επίσης θερμά όλα τα άτομα που συμμετείχαν στην έρευνα, το τελικό αποτέλεσμα δεν θα ήταν το ίδιο χωρίς εκείνες/ους/α. Τέλος, ευχαριστώ την οικογένειά μου, την κοπέλα μου τη Βιβή, τις φίλες, τους φίλους μου και όλα τα άτομα που με υποστήριξαν μέχρι το τέλος.

Περίληψη

Η παρούσα έρευνα πραγματεύεται τους τρόπους που κουίρ άτομα επιστρατεύουν ώστε η γλώσσα που χρησιμοποιούν να είναι συμπεριληπτική, τόσο ως προς τις/τους/τα ίδιες/ιους/ια αλλά και ως προς τις/τους/τα συνομιλήτριες/ές/τά τους. Με βάση τη θεωρία της επιτελεστικότητας, όπως αυτή αναλύθηκε από τη φιλόσοφο Judith Butler αλλά και τη θεωρία της γλωσσικής σχετικότητας το φύλο αναπαρίσταται ως μια κοινωνικά κατασκευασμένη και προσδιορισμένη έννοια, η οποία ακολουθεί τις επιταγές του εκάστοτε ηγεμονικού λόγου και αναπαράγεται μέσα από γλωσσικές και κοινωνικές πρακτικές. Παράλληλα, η μελέτη του κοινωνικοπολιτικού πλαισίου της ορολογίας που έχει να κάνει με το φύλο, τόσο σε ελληνικό όσο και σε ξενόγλωσσο επίπεδο, μας επιτρέπει να εξοικειωθούμε με τις κοινότητες ενδιαφέροντος άλλα και να κατανοήσουμε τους λόγους για τους οποίους είναι αναγκαίο οι συζητήσεις γύρω από τη συμπεριληπτικότητα στη γλώσσα να περιλαμβάνουν και τις έμφυλες εκφράσεις πέρα από το δυαδικό.

Στόχος της παρουσιαζόμενης έρευνας ήταν να διερευνηθούν οι δυνατότητες και οι προκλήσεις που συναντούν κουίρ άτομα όταν εκφράζονται για θέματα φύλου στο ελληνικό πλαίσιο και να μελετηθούν οι τρόποι με τους οποίους διαμορφώνουν ή όχι τον λόγο τους, ώστε να είναι πιο συμπεριληπτικός. Ειδικότερα, εξετάστηκαν οι τρόποι με τους οποίους τα κουίρ, ελληνόφωνα άτομα χρησιμοποιούν το γένος ώστε να κατασκευάσουν έμφυλες ταυτότητες που αποκλίνουν από τις νόρμες της επιβεβλημένης ετεροκανονικότητας και να διαπραγματευτούν ή και να υπερβούν τα όρια της διπολικής έμφυλης κατηγοριοποίησης που ενδέχεται να θέτει η ελληνική γλώσσα.

Τα δεδομένα της έρευνας συλλέχθηκαν μέσα από εννέα (9) ημι-δομημένες συνεντεύξεις οι οποίες υλοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια δύο μηνών (25/02-28/03). Τα απομαγνητοφωνημένα δεδομένα αναλύθηκαν με την εφαρμογή της θεματικής ανάλυσης (Gray, 2021). Τα ευρήματα της έρευνας δείχνουν ότι τα κουίρ άτομα επιστρατεύουν μια πληθώρα γλωσσικών και κοινωνικών πρακτικών ώστε να κάνουν τη γλώσσα που χρησιμοποιούν πιο συμπεριληπτική τόσο προς τις/τους/τα ίδιες/ους/α όσο και για τις/τους/τα συνομιλήτριες/τές/τά τους.

Από γλωσσικές πρακτικές τα κουίρ άτομα και ιδιαίτερα εκείνα που βρίσκονται εκτός του δυαδικού φάσματος της έμφυλης ταυτότητα, προτιμούν τη χρήση της ουδέτερης προσωπικής αντωνυμίας «το» για τον αυτοπροσδιορισμό τους. Έμφαση

δίνεται στην αποφυγή μερών του λόγου τα οποία δηλώνουν γένος (επίθετά, μετοχές κ.α.) από δυαδικά και μη δυαδικά άτομα αλλά ενώ παρατηρείται η αξιοποίηση της αυτοδιόρθωσης ως αποδεκτή μέθοδος διόρθωσης της ομιλίας όταν αυτή δεν είναι αρκετά συμπεριληπτική απέναντι στις/στους/στα συνομιλήτριες/τές/τά. Παράλληλα, παρατηρείται μια μεγάλη τάση διαγλωσσικότητας τόσο όσον αφορά τη χρήση της αγγλικής ορολογίας για το φύλο έναντι της ελληνικής ως μια προσπάθεια ουδετεροποίησης της γλώσσας και αποφυγής της χρήσης του γραμματικού γένους όπως αυτό πραγματώνεται στα ελληνικά. Προέκταση αυτής της διαγλωσσικότητας είναι η χρήση του πληθυντικού στον προφορικό και γραπτό λόγο κατά τη χρήση της προσωπικής αντωνυμίας «they» στα αγγλικά αλλά και η χρήση του συμβόλου «@» που προσθέτει ένα σύμβολο του ηλεκτρονικού «λεξιλογίου» στον γραπτό λόγο. Από κοινωνικές πρακτικές σημειώθηκε η έκφραση της ταυτότητας φύλου ως τρόπος επικοινωνίας και η απόκτηση γραμματισμού πάνω σε θέματα φύλου, δύο πρακτικές οι οποίες βοηθούν τη δημιουργία και παράλληλα εξελίσσονται μέσα από τη δημιουργία ενός κουίρ περίγυρου.

Η μελέτη αυτή αποσκοπεί εντέλει στην ορατοποίηση των τρόπων με τους οποίους πραγματώνεται η συμπεριληπτική γλώσσα όταν ξεπερνάει το δίπολο θηλυκό-αρσενικό, αλλά και το πώς αυτή μπορεί να αποτελέσει εργαλείο για τη βελτίωση της καθημερινότητας των κουίρ ατόμων. Παράλληλα, η μελέτη ενδέχεται να συνεισφέρει σε ένα σύνολο μελετών που ασχολούνται, καταγράφουν και αναλύουν κοινωνιογλωσσικά το κουίρ βίωμα, ένα είδος μελέτης που είναι περιορισμένο ακόμα στην Ελλάδα.

Λέξεις Κλειδιά: Επιτελεστικότητα Φύλου, Συμπεριληπτική Γλώσσα, Κουίρ Κοινωνιογλωσσολογία, Θεματική Ανάλυση

Abstract

This research explores the ways in which queer individuals employ language to create an inclusive environment, both for themselves and their interlocutors. Drawing on theories of performativity and linguistic relativity as developed by Judith Butler, gender is presented as a socially constructed and determined concept that follows the dictates of the dominant discourse and is reproduced through linguistic and social practices. By examining the socio-political context of gender terminology in both Greek and English written literature, we can familiarize ourselves with the communities of interest and understand the reasons why discussions about inclusivity in language must encompass gender expressions beyond the binary.

The aim of this research was to investigate the possibilities and challenges faced by queer individuals when expressing themselves on gender-related issues in Greek and to study the ways in which they shape or do not shape their language to be more inclusive. Specifically, it examined how queer, Greek-speaking individuals use gender to construct gender identities that deviate from the norms of imposed heteronormativity and to negotiate or even transcend the boundaries of the binary gender categorization that may be imposed by the Greek language.

The research data was collected through nine semi-structured interviews conducted over two months (February 25 - March 28). The transcribed data was analyzed using thematic analysis (Gray, 2021). The findings of the research show that queer individuals employ a plethora of linguistic and social practices to make their language more inclusive, both for themselves and their interlocutors.

In terms of linguistic practices, queer individuals, especially those outside the binary gender spectrum, prefer to use the neuter personal pronoun “το” (it) for self-identification. Emphasis is placed on avoiding parts of speech that indicate gender (adjectives, participles, etc.) by both binary and non-binary individuals. Moreover, self-correction was observed as an acceptable method of correcting speech when it is not sufficiently inclusive towards interlocutors, while the majority of participants used code-switching by using gender terminology and phrases in English instead of Greek as a way of neutralizing the language and avoiding the use of the grammatical gender as it occurs in Greek. An extension of this code-switching is the use of the plural pronoun “οι” in both spoken and written Greek in the same manner that the personal pronoun “they” is used in English. Lastly, some participants mentioned the use of the

symbol "@" as a symbol used to omit gendered suffixes in written Greek. In terms of social practices, the expression of gender identity as a means of communication and the acquisition of literacy regarding gender matters and queer issues were noted. These two practices help to create and simultaneously evolve within a queer environment.

Ultimately, this study aims to visualize the ways in which inclusive language is realized beyond the male-female binary and how it can be a tool for improving the daily lives of queer individuals. In addition, the study may contribute to a set of studies that deal with, record, and analyze the socio-linguistic experience of queer individuals, a type of study that is still limited in Greece.

Keywords: Performativity, Inclusive Language, Queer Sociolinguistics, Thematic Analysis

1. Εισαγωγή

Η λέξη κούιρ αποτελεί όρο με μεγάλο κοινωνικοπολιτικό φορτίο. Είναι ένας όρος γεμάτος ιστορίες αποκλεισμού, βίας, αντίστασης αλλά και απελευθέρωσης. Αποτελεί επίσης έναν δύσκολα οριζόμενο όρο αφού η δύναμή της ως λεκτική πράξη έγκειται στο γεγονός ότι δεν μπορεί να προσκολληθεί στις ίδιες καθολικές και αμετάβλητες παραμέτρους που ακολουθούν άλλοι προσδιορισμοί της έμφυλης ταυτότητας και του σεξουαλικού προσανατολισμού. Ο όρος κούιρ αποκτάει νόημα μόνο όταν τεκνοθετείται από ένα άτομο, μια ομάδα, μια κοινότητα (Sedgwick, 1994, σ.8). Αυτή η αποδομιστική φύση του όρου κούιρ ήταν και αυτή που κατά τη διάρκεια του 1990, ώθησε ένα κομμάτι των θεωρητικών, ακτιβιστριών/στών, φεμινιστριών/στών και ακαδημαϊκών του πεδίου των σπουδών φύλου να εντρυφήσουν πάνω στους διαφορετικούς τρόπους με τους οποίους πραγματώνεται το φύλο στο πλαίσιο της εκάστοτε κοινωνίας. Μέσα από την αποκατασκευή των δομών που χωρίζουν το φύλο δυαδικά και τη σκιαγράφηση των αδυναμιών αυτής της διπολικής σκέψης.

Μέσα από αυτό τον μεταδομιστικό τρόπο σκέψης, το φύλο άρχισε να γίνεται κατανοητό ως μια κοινωνική κατασκευή η οποία δεν μπορεί να συμβαδίζει με «τις αξιώσεις ολότητας και καθολικότητας των διπολικών αντιθέσεων που σιωπηρά λειτουργούν για να καταπνίξουν την ασάφεια και ρευστότητα που έχει το φύλο μέσα από την οπτική της γλώσσας και του πολιτισμού.» (Butler 1990, σ. 40). Η θεωρητικός του φύλου Judith Butler (1990), μεταξύ άλλων, υποστήριξε ότι το φύλο είναι μια θεμελιωδώς επιτελεστική και κοινωνικά κατασκευασμένη έννοια, η οποία νοηματοδοτείται από τις συμπεριφορές και πράξεις του κάθε ατόμου παρά ένα φυσικό βιολογικό γεγονός ή μια αναμφισβήτητη πραγματικότητα. Με βάση αυτή τη θεωρία το φύλο κατασκευάζεται μέσω της γλώσσας και των γλωσσικών πρακτικών, οι οποίες καταλήγουν να σχηματίζουν τα άτομα στα οποία αναφέρονται (Foucault, 1972, σ. 49).

Η γλώσσα έτσι, εκτός από ένα σημαντικό εργαλείο επικοινωνίας, κοινωνικοποίησης και διαμόρφωσης ομάδων και κοινοτήτων στο πλαίσιο της εκάστοτε κοινωνίας, αποτελεί επίσης εργαλείο νοηματοδότησης και δόμησης του κόσμου. Τα όριά της καθορίζουν με τη σειρά τους τα όρια του κόσμου και η κάθε έλλειψη ειδικού λεξιλογίου, γραμματικών δομών και νοηματικών κατηγοριών διαφοροποιεί και σε μερικές περιπτώσεις περιορίζει, τους τρόπους με τους οποίους διαμορφώνεται η σκέψη, αλλά και το πώς αυτή πραγματώνεται μέσα από τη γλώσσα (Thorne, 2023). Μια από αυτές τις περιπτώσεις είναι αυτή των έμφυλων ταυτοτήτων και πιο συγκεκριμένα,

εκείνων που βρίσκονται πέρα από το δίπολο αρσενικό – θηλυκό. Η έλλειψη συμπεριληπτικότητας στις δομές των ελληνικών και ορολογίας σχετικής με το φύλο, ενδεχομένως να περιορίζει τους τρόπους με τους οποίους τα άτομα αμφιβάλλουν για την ταυτότητα φύλου τους.

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να διερευνήσει την οπτική κουίρ ατόμων ως προς τη δυνατότητά τους να εκφράζονται χρησιμοποιώντας τους γλωσσικούς πόρους της ελληνικής γλώσσας, αλλά και με ποιους τρόπους ενδέχεται να τους μεταποιοούν ώστε αυτοί να συμβαδίζουν με τις ανάγκες τους. Στόχοι της έρευνας είναι η κριτική μελέτη των έμφυλων δομών της ελληνικής γλώσσας μέσα από μια κουίρ οπτική, η καταγραφή και ανάλυση της ορολογίας που χρησιμοποιείται για το φύλο σε ένα ελληνόφωνο πλαίσιο αλλά και οι γλωσσικοί και εξωγλωσσικοί τρόποι με τους οποίους τα τρανς, μη δυαδικά, ουδέτερα, άφυλα και αμιγώς κουίρ άτομα προσπαθούν να γίνονται ορατές/οί/ά. Η ορατότητα σε αυτή την περίπτωση συνάδει με αυτό που αναφέρει ο αρχιτέκτονας Γιώργος Μαρνελάκης: *«Όταν βγαίνω στον δρόμο και διεκδικώ να είμαι ορατός, στην πραγματικότητα διεκδικώ τη δυνατότητα να υπάρχω σ' ένα χώρο με τους δικούς μου όρους, να τον οικειοποιούμαι έστω και προσωρινά»* (Δ. Κρητικού, 2024).

Οι εξής στόχοι διαμορφώθηκαν κατά τη διάρκεια υλοποίησης της έρευνας και βασίζονται πάνω σε κενά που υπάρχουν στην ελληνική βιβλιογραφία στα πεδία της κουίρ και φεμινιστικής κοινωνιογλωσσολογίας και των σπουδών φύλου. Το φύλο αποτελεί μια πολύπλοκη πτυχή της ταυτότητας του κάθε ατόμου και διαμορφώνεται τόσο σε προσωπικό όσο και σε κοινωνικό επίπεδο, έτσι η πραγμάτωση του τείνει να είναι και αυτή πολύπλοκη και δύσκολα μπορεί να μελετηθεί αποστασιοποιημένα. Ως μέλος της προς μελέτη κοινότητας όμως κρίθηκε αναγκαία η ένταξη των ίδιων των κουίρ φωνών και βιωμάτων στο πλαίσιο της ήδη υπάρχουσας βιβλιογραφίας.

2. Θεωρητικό Πλαίσιο: Βασικές Έννοιες

2.1 Το Φύλο και οι Διακρίσεις του: Κοινωνικό και Βιολογικό Φύλο

Δύο έννοιες βάση της συζήτησης γύρω από τις έμφυλες ταυτότητες και κυρίως όσον αφορά τη ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα, είναι αυτές του κοινωνικού και του βιολογικού φύλου. Το κοινωνικό φύλο πηγάζει από τον ηγεμονικό λόγο ως εργαλείο οργάνωσης και νομιμοποίησης της ιεραρχικής σχέσης ανάμεσα στα δύο φύλα μέσα στις δυτικές κοινωνίες. Κατασκευάζεται με βάση τις επιταγές της ετεροφυλοφιλίας μέσω των επιστημών, της γλώσσας και καθορίζει τις κοινωνικές πρακτικές μέσα από τις οποίες η διχοτόμηση του φύλου αναπαράγεται ως μια φυσική έννοια και έτσι επηρεάζει τον τρόπο με τον οποίο ορίζουμε το βιολογικό φύλο (Cowell, 2005, σ.99). Η εκάστοτε κουλτούρα κατασκευάζει τις έννοιες του θηλυκού και του αρσενικού, οι οποίες οριοθετούνται και αναπαράγονται ως ρόλοι στο πλαίσιο κάθε κοινωνικής αλληλεπίδρασης. Οι ρόλοι των φύλων είναι οργανωμένα και τελετουργικά πρότυπα συμπεριφοράς που ακολουθούμε, βασιζόμενες/οι/α στις δικές μας προσωπικές ερμηνείες της σημασίας του βιολογικού φύλου μέσα στην κοινωνία. Δομούν τις επιλογές μας και καθοδηγούν τη συμπεριφορά μας με τρόπους πολιτισμικά «κατάλληλους» για το κάθε φύλο (Sapiro, 1986, 72 όπ. αναφ. σε Schramm-Pate, 2015).

Σε αντίθεση με το κοινωνικό φύλο, που στηρίζεται σε κατασκευασμένες κοινωνικές δομές, το βιολογικό φύλο αναφέρεται στη γενετική ή βιολογική διάκριση του φύλου σε «αρσενικό» και «θηλυκό» και βασίζεται σε φυσιολογικά στοιχεία όπως η διάταξη των χρωμοσωμάτων σε ένα γονιμοποιημένο ανθρώπινο ωάριο (Schramm-Pate, 2015). Το βιολογικό φύλο χωρίζεται σε δύο διακριτά είδη, αντρικό και γυναικείο. Πρόκειται για μια ιστορικοκοινωνική κατασκευή που συνάδει με τη δυτική αντίληψη για τα «αντίθετα φύλα» και διαιώνίζεται μέσα από την επανάληψη των κανόνων που θέτει αλλά και την προβολή των ετεροφυλοφιλικών σχέσεων ως φυσικών τόσο στο ανθρώπινο όσο και σε άλλα είδη (Cowell, 2005, σ.100). Παρ' όλο που θεωρητικά το βιολογικό φύλο προϋπάρχει του κοινωνικού, οι απαγορεύσεις και τα ταμπού που πηγάζουν από την υποχρεωτική ετεροφυλοφιλία, το κάνουν να κατασκευάζεται από την αρχή (Κοζανίδου, 2018 σ. 20).

Μια επιβεβαίωση ως προς την επιτυχία του επιστημονικού λόγου στη διαμόρφωση της συλλογικής σκέψης όσον αφορά το φύλο, είναι η παρατήρηση της Μπακαλάκη (1997) πως, *«οι αντιστάσεις μας να δούμε το φύλο ως κοινωνική ή πολιτισμική κατηγορία είναι μεγάλες»*. Μέσα από αυτή την παρατήρηση, η Μπακαλάκη τονίζει πως μπροστά στην επιρροή των ηγεμονικών λόγων, το άτομο παρουσιάζεται ως

στάσιμο και αδρανές, το οποίο ταυτοποιείται από κάτι ανώτερό του και όχι από την/τον/το ίδια/ον/ο. Αυτό οδηγεί σε μια σταδιακή φυσικοποίηση της έννοιας του βιολογικού φύλου αλλά και της διάκρισής του σε ξεκάθαρες και συγκεκριμένες κατηγορίες (Μπαλακάκη 1997 σ. 211 οπ. αναφ. Κοζανίδου, 2018 σ.20). Ωστόσο, αυτοί οι λόγοι είναι εξίσου κατασκευασμένοι. Από τη στιγμή που η κοινωνία κατασκευάζει το φύλο και ονοματίζει τις διαφορές των σωμάτων, τα άτομα ταυτίζονται με το φύλο που τους επιβλήθηκε. Η βιολογική ταυτότητα συγκροτείται στη βάση του κοινωνικού φύλου και αναπαράγεται μέσα από την κοινωνικά επιβαλλόμενη μίμηση και επανάληψη σωματικών πρακτικών (Αστρινάκη κ.α. 2011).

Η Judith Butler (2009), αποδομεί τη διάκριση αυτή ανάμεσα στο βιολογικό και κοινωνικό φύλο, δηλαδή τη διάκριση ανάμεσα σε βιολογικές διαφορές αντρών και γυναικών, θηλυκού και αρσενικού, αλλά και τα κοινωνικοπολιτισμικά φαινόμενα που συνδέονται με το βιολογικό φύλο. Αναδεικνύει τη φυσικοποίηση της διπολικότητας του φύλου και υποστηρίζει ότι το φύλο αποτελεί ένα συνεχές που διχοτομείται από τον ηγεμονικό λόγο. Ως λόγο ή λόγους (αντίστοιχα στην αγγλική βιβλιογραφία discourse ή discourses στον πληθυντικό) ορίζουμε οποιαδήποτε λεκτική κοινωνική πρακτική, η οποία επηρεάζει ή και επηρεάζεται από ιδεολογικά πλαίσια και έτσι συμβάλλει στην κατασκευή και ανακατασκευή της κοινωνικής πραγματικότητας (Παυλίδου, 2006 όπ. αναφ. Αρχάκης, 2022). Με βάση αυτή τη θεωρία, η Butler διαφοροποιείται από την ουσιοκρατική αντίληψη για το φύλο ως κάτι το οποίο κατέχεται. Το φύλο έτσι ορίζεται ως πράξη που συγκροτείται επιτελεστικά μέσα από επαναλαμβανόμενες συμβολικές εκφράσεις που νοηματοδοτούνται κοινωνικά ως γυναικείες ή ανδρικές (Αλβανούδη, 2012). Η θεωρία της επιτελεστικότητας του φύλου, προϋποθέτει ότι οι νόρμες γύρω από το φύλο και τη σχέση μας με αυτό, προηγούνται και παράλληλα ξεπερνούν τη σκέψη μας, ενώ ενεργώντας πάνω μας διαιωνίζονται και εξελίσσονται μέσα από τις δράσεις μας.

Παρ' όλο που η θεωρία της επιτέλεσης του φύλου μπορεί να εξηγήσει την επικράτηση της έμφυλης κανονικότητας, δεν λαμβάνει υπ' όψιν το γεγονός ότι τα υποκείμενα δεν είναι πιστές αναπαραγωγές της σύμβασης αυτής. Τα φύλα, όπως αυτά αποδίδονται στα άτομα ως απεικόνιση της αλήθειας, αποτελούν φαντασιακές νόρμες οι οποίες αναγκάζουν τα σώματα να ενστερνιστούν πρακτικές που δεν τους αρμόζουν. Για παράδειγμα, όταν ένα παιδί πρώτη φορά αποκτά έμφυλη διάσταση, το παιδί ουσιαστικά παρουσιάζεται με μια απαίτηση ή επιθυμία από τον κόσμο των ενηλίκων την οποία δεν γνωρίζει πως πρέπει να ικανοποιήσει. Το παιδί, σε αυτή την περίπτωση,

βρίσκεται σε μια κατάσταση αποπροσανατολισμού και βαθιάς σύγχυσης σχετικά με το τι σημαίνει και τι θα πρέπει να σημαίνει η έννοια του φύλου για αυτό, και μια παράλληλη σύγχυση σχετικά με το υποκείμενο αυτής της επιθυμίας για την απόκτηση φύλου (Butler, 2009). Έτσι, *«το υποκείμενο εγκαθιδρύεται κοινωνικά, αλλά δεν καθορίζεται από τις ρυθμιστικές πρακτικές»* αλλά *«αντιδρά στους λόγους εξουσίας»*. Κάθε ταυτότητα καθορίζεται μέσα στο κανονιστικό πλαίσιο της κοινωνίας, που έχει τεθεί ώστε να εξυπηρετήσει το εκάστοτε κοινωνικό σύστημα. Το κάθε υποκείμενο όμως έχει μια δική της/του προσωπική ταυτότητα που προσπαθεί να προβάλει (Αθανασίου, 2007).

Έτσι λοιπόν γίνεται μια αντίστροφη επιτέλεση που επιτρέπει στο σώμα να κάνει αυτό που το εκφράζει, ενώ μέσα από την επανάληψη η ετεροκανονικότητα αυτή γίνεται όλο και πιο ασυνεχής και ασταθής (Butler, 2009). Μέσα από την αναδιατύπωση της θεωρίας της επιτελεστικότητας το βιολογικό φύλο αποσυνδέεται από το κοινωνικό φύλο και επιτρέπει την ύπαρξη πολλαπλών ταυτοτήτων που κατασκευάζονται εκτός των ορίων του ετεροκανονικού διπόλου που θέτουν οι ηγεμονικοί λόγοι μέσα στην εκάστοτε κοινωνία. Η θεωρία αυτή αποτελεί κεντρική θέση των κουίρ σπουδών όπου οι έμφυλες ταυτότητες δεν αντιμετωπίζονται ως φυσικές προϋποθέσεις, αυθεντικές και αμετάκλητες, αλλά ως ρευστές και συνεχώς αμφιλεγόμενες επιτελέσεις (Αθανασίου, 2007).

2.2 Από τη Φεμινιστική στη Κουίρ Κοινωνιογλωσσολογία

Η σχέση του γένους και του φύλου αποτελεί ένα ζήτημα το οποίο μελετήθηκε αρχικά εντός της κοινωνιογλωσσολογίας μέσα από το ρεύμα της φεμινιστικής κοινωνιογλωσσολογίας. Για πολλές/ούς/ά μελετήτριες/τητές/τητά, οι απαρχές αυτής της θεώρησης βρίσκονται στο έργο της Simone de Beauvoir «Le Deuxième Sexe» (1949), το οποίο θεωρείται πως προλογίζει τη θεώρηση της κοινωνικής κατασκευής του φύλου μέσα από τη διάκριση ανάμεσα στο βιολογικό και το κοινωνικό φύλο. Σύμφωνα με τη Beauvoir, ο άνδρας ορίζεται ως «εαυτός - υποκείμενο» μέσα στο πλαίσιο του δυτικού πολιτισμού, ενώ αντίθετα η γυναίκα προσεγγίζεται ως «άλλος - αντικείμενο». Εντός αυτών των αντιθετικών έμφυλων πλαισίων, οι άνδρες και οι γυναίκες αποκτούν κοινωνική ερμηνεία και αντίστοιχους κοινωνικούς ρόλους (Κοζανίδου, 2018, σ.30).

Στο έργο της «Sex, Gender and Society» (1972), η Oakley κάνει λόγο για την αναπαραγωγή των κοινωνικά κατασκευασμένων νοηματοδοτήσεων που υπάρχουν γύρω από το φύλο. Οι νοηματοδοτήσεις αυτές διαιώνίζονται μέσα από κοινωνικούς θεσμούς και πολιτισμικές πρακτικές και διαφέρουν από τόπο σε τόπο και από χρόνο σε χρόνο. Κατά αυτόν τον τρόπο, η βιολογία μπορεί να αποτελεί εξίσου μία «πολιτισμική επινόηση». Συνεπώς τόσο η Beauvoir όσο και η Oakley, μένουν πιστές στη φεμινιστική προσέγγισή τους, προσδιορίζοντας το φύλο ως μία κοινωνική και πολιτισμική κατασκευή, η οποία στηρίζεται στις διαφορές μεταξύ του δίπολου άνδρας - γυναίκα (Κοζαδίνου, 2018, σ.31).

Η Weston (1998) διαπιστώνει μέσα από επισκόπηση του πεδίου των γκέι και λεσβιακών ανθρωπολογικών ερευνών, μια σταδιακή άνθηση των μελετών αυτών κατά τη δεκαετία του 1980 και του 1990 που ωθεί τη μετάβαση από την «ανθρωπολογία των γυναικών» στην «ανθρωπολογία του φύλου» και την αμφισβήτηση της των καθολικών και στατικών όρων με τους οποίους περιγράφονταν μέχρι τότε η έννοια της ταυτότητας (Weston 1998, σ.156 οπ.αναφ. Κεφαλά, 2010). Τη μετάβαση αυτή σηματοδοτεί και η επικράτηση του όρου κουίρ, αντί των προλεγόμενων, ως μια κριτική στην ουσιοκρατική διατήρηση των ηγεμονικών διπόλων (ομοφυλοφιλία - ετεροφυλοφιλία) που ευθύνονται εν μέρει για τη διαίωνιση της σεξουαλικής καταπίεσης που παρουσιάζεται στις σχέσεις και των δύο φύλων (Γιαννακόπουλος 2001, σ.168 όπ. αναφ. σε Κανάκης, 2011, σ.15).

Σε ακαδημαϊκό επίπεδο, η κουίρ θεωρία έχει τις ρίζες της σε φεμινιστικά και μεταστρουκτουραλιστικά πλαίσια. Αναδύθηκε ως μια προσέγγιση που δεν βασίζεται στην αυταπόδεικτη φυσικότητα της ετεροφυλοφιλικής σεξουαλικότητας, αλλά τη χρησιμοποιεί ως έναυσμα για αμφισβήτηση και έρευνα. Έτσι, η κουίρ θεωρία συγκροτείται από το κίνημα της γκέι απελευθέρωσης ως μια κριτική στη στατικότητα της ομοφυλόφιλης ταυτότητας, όπως αυτή είχε εντυπωθεί στο πλαίσιο της ουσιοκρατικής προσέγγισης που επικρατούσε στους ερευνητικούς κύκλους των προηγούμενων ετών (Αποστολίδου, 2011, σ.140). Ο στόχος της κουίρ θεωρίας είναι να αντιπαραθέσει και να ανατρέψει τους κυρίαρχους, ετεροκανονιστικούς λόγους και να εξετάσει την κατασκευή μη κανονιστικών υποκειμενικοτήτων.

Η πρώτη χρήση του όρου αποδίδεται στην Teresa de Laurentis (1991) ενώ οι αρχικές ιδέες της κουίρ θεωρίας εμφανίζονται στο έργο του Michel Foucault. Τα θεμέλια του θεωρητικού κορμού της όμως εντοπίζονται κυρίως στο έργο των Judith Butler (1990, 1993) και Eve Kosofsky Sedgwick (1990, 1993) με βάση τις κοινωνιογλωσσολογικές θέσεις που αναπτύσσει στο έργο του ο J. L. Austin (1962). Σύμφωνα με τον Austin, η γλώσσα δεν είναι ουδέτερο όχημα επικοινωνιακού νοήματος, αλλά διατρέχεται από τις ιδεολογικές προθέσεις των ομιλουσών/ντων. Οι γλωσσικές πράξεις λειτουργούν ενεργητικά μέσα στην κοινωνία και έτσι οι σχέσεις που αναπτύσσονται μεταξύ γλώσσας και της επιτέλεσης έμφυλων και σεξουαλικών ταυτοτήτων απέκτησαν κυρίαρχη θέση στην εκκολαπτόμενη κουίρ βιβλιογραφία (Αποστολίδου, 2011, σ.141).

Οι βάσεις για τη συστηματοποίηση του πεδίου ως ενός πεδίου με γλωσσολογικό χαρακτήρα, που καλείται να ανιχνεύσει στοιχεία ετεροκανονικότητας στη γλωσσική επιτέλεση, δημιουργήθηκαν με το έργο των Livia και Hall (1997) «Queerly Phrased Language, Gender and Sexuality». Η Hall (2003) προτείνει ακόμα την εκφορά της λέξης στον πληθυντικό, αφού στην πραγματικότητα δεν υπάρχει μόνο μία κουίρ θεώρηση αλλά πολλές κουίρ θεωρίες. Η κουίρ θεωρία έχει επομένως τη δυνατότητα να υπονομεύσει τη συστηματική κυριαρχία μέσα από την αποδόμηση των πρακτικών που διαιώνίζουν την καταπίεση. Μελετήτριες/τές/τά και ακτιβίστριες/στές/στά (αυτές οι ταυτότητες συχνά επικαλύπτονται στο πεδίο των κουίρ μελετών) συχνά πιστεύουν ότι η κουίρ θεωρία και η διαδικασία της αποδόμησης είναι ένας παραγωγικός τρόπος να ξανασκεφτούμε την έννοια της ταυτότητας και να ξαναδουλέψουμε τις κοινωνικές σχέσεις. Στην ιδανική της μορφή η κουίρ θεωρία είναι επίσης μια μορφή κουίρ πρακτικής (Trey Barnett et.al., 2015).

Ένα από τα δυνατά σημεία της κουίρ θεωρίας είναι ο ρητός πολιτικός της χαρακτήρας. Έχοντας τις ρίζες της στον φεμινισμό, η κουίρ θεωρία αποτελεί μια απόπειρα γεφύρωσης του χάσματος μεταξύ του ερευνητικού πεδίου και των πληθυσμών που θεωρητικοποιεί (Beemyn & Eliason, 1996 οπ. αναφ. Trey Barnett, et.al., 2015). Επειδή η κουίρ θεωρία λειτουργεί για να περιπλέκει και να προκαλεί την ετεροκανονικότητα, βρίσκεται σε αντίθεση με πολλές καταπιεστικές πρακτικές (σεξισμός, ομοφοβία κ.ά.). Έτσι, η κουίρ ανάλυση στρέφεται προς τη συνεχή επεξεργασία και επαναδιαπραγμάτευση της στατικότητας των ταυτοτήτων και στην κριτική της αναπαραγωγής στερεοτυπικών εικόνων γύρω από το φύλο και τη σεξουαλικότητα. Τέτοιες πρακτικές συγκαταλέγονται στην κουίρ θεώρηση, αφού συνάδουν με τη μεταδομιστική θέση ότι *«η ταυτότητα ως συνεκτική και ακατάλυτη αίσθηση του εαυτού γίνεται αντιληπτή ως πολιτισμική φαντασίωση κι όχι ως ευαπόδεικτο γεγονός»* (Jugose 1996, σ.82).

2.3 Προσεγγίσεις των Ταυτοτήτων Φύλου

Ο προσδιορισμός της έννοιας της ταυτότητας, η πολλαπλότητα και η μοναδικότητά αυτού που αποκαλούμε «ανθρώπινη φύση» και η εμπλοκή της κοινωνίας στην κατασκευή και μεταβολή της έχει απασχολήσει τη φιλοσοφική και κοινωνιολογική σκέψη εδώ και πολλές δεκαετίες. (Αρχάκης et. al., 2022, σ. 28). Οι δυο κυρίαρχες προσεγγίσεις στη μελέτη και τον ορισμό της ταυτότητας, κυρίως όσον αφορά την κοινωνιογλωσσολογία, είναι αυτή της κοινωνικής κατασκευής και η ουσιοκρατική προσέγγιση.

Σύμφωνα με την προσέγγιση της κοινωνικής κατασκευής, η ταυτότητα κατασκευάζεται και ανακατασκευάζεται ανάλογα με τις αλλαγές που επέρχονται στην κοινωνική πραγματικότητα του ατόμου. Με βάση αυτό, ακόμα και οι εγγενείς ιδιότητες των ατόμων θεωρούνται κοινωνικά προσδιορισμένες κατασκευές και αποτέλεσμα σημειωτικών διεπιδράσεων. Έτσι, το άτομο συμμετέχει ενεργά στη διαμόρφωση της αντίληψης της ταυτότητάς του ανάλογα με το «εγώ» που θέλει να προβάλει σε κάθε περίπτωση. Σύμφωνα με την οπτική αυτή, τα άτομα μπορούν να διαπραγματεύονται διαφορετικές ταυτότητες ανάλογα με τις περιστάσεις και τις/τους/τα συνομιλήτριες/τές/τά τους, ακόμα και όταν αυτές είναι αντιφατικές. Γι' αυτό τον λόγο, στο πλαίσιο της θεωρίας της κοινωνικής κατασκευής, ο όρος ταυτότητα εμφανίζεται κατεξοχήν στον πληθυντικό ταυτότητες (Αρχάκης et.al., 2022, σ. 35).

Σύμφωνα με την ουσιοκρατική προσέγγιση, η ταυτότητα των ανθρώπων βασίζεται στα εγγενή και αμετάβλητα χαρακτηριστικά τους, στις διανοητικές λειτουργίες, στα αισθήματα και στα ορμέμφυτα που συγκροτούν τον πυρήνα της ανθρώπινης ύπαρξης, το «είναι». Βασική παραδοχή αυτής της προσέγγισης είναι ότι η ταυτότητα δεν αποτελεί ένα ατομικό, αλλά ένα κοινωνικό ζήτημα το οποίο προσδιορίζεται με βάση την κοινωνία και τις σχέσεις που αναπτύσσονται μέσα σε αυτή, δηλαδή, τη συμμετοχή, την ταύτιση, αλλά και την αποστασιοποίηση από συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες. Έτσι, η απάντηση στην ερώτηση «ποια/ποίος/ποιοί είμαι;» μπορεί να δοθεί σε πολλές περιπτώσεις με την υιοθέτηση ενός ή περισσότερων όρων, «ετικετών» (Αρχάκης et.al., 2022, σ. 35).

Ένα παράδειγμα απόδοσης «ετικετών» στις πτυχές της ταυτότητας είναι και η ορολογία που εισάγει η ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα, πολιτικά και κοινωνικά φορτισμένη

κοινότητα, το αρκτικόλεξο της οποίας εμφανίστηκε στο ελληνικό πλαίσιο κατά τη δεκαετία του 1990 και αντλεί έμπνευση από το διεθνές αρκτικόλεξο LGBTQ+. Αναλύεται στις λέξεις: Λεσβίες, Ομοφυλόφιλοι, Αμφίφυλοι, Τρανς, Κουίρ και Ίντερσεξ, ενώ μέσα από το σύμβολο «+» στο τέλος του αρκτικόλεξου, αντικατοπτρίζονται όλες οι υπόλοιπες ταυτότητες φύλου (Κρητικού et.al., 2024, σ. 13).

Η προέκταση του αρκτικόλεξου συνδέεται με την ανάπτυξη της «πολιτικής ταυτότητας» που ευδοκίμησε ιδιαίτερα στις Ηνωμένες Πολιτείες, όπου η ταυτότητα φύλου, φυλής κ.ά. του ατόμου επηρέαζε τις κοινότητες στις οποίες θα γινόταν μέλος. Η εμφάνιση του όρου κουίρ στην πολιτική προχώρησε αυτή τη διαδικασία, δίνοντας έμφαση στην ποικιλομορφία των κοινοτήτων αυτών και προσεγγίζοντας τα μέλη και τις ιδιαίτερες ανάγκες και απαιτήσεις τους.

Η Γαλανού, ακτιβίστρια και πρώην πρόεδρος του Σωματίου Υποστήριξης Διεμφυλικών (ΣΥΔ) (2014) ορίζει την ταυτότητα φύλου ή και έμφυλη ταυτότητα (gender identity) ως «τον εσωτερικό και ατομικό τρόπο με τον οποίο το φύλο γίνεται αντιληπτό από τα άτομα και την κοινωνία» (Γαλανού, 2014, σ. 25) και σχετίζεται αποκλειστικά με τον αυτοπροσδιορισμό του φύλου ή την ατομική αίσθηση του ατόμου για το φύλο. Η ταυτότητα φύλου, μπορεί να συμπίπτει ή και να μη συμπίπτει με το αποδοθέν κατά τη γέννηση του ατόμου φύλου. Συμπεριλαμβάνει την ατομική εμπειρία του σώματος, την εσωτερική αίσθηση αλλά και τις εκφράσεις του φύλου όπως το παρουσιαστικό και τον τρόπο έκφρασης, λεκτικό και μη, του εκάστοτε ατόμου.

Όσον αφορά τη μελέτη των ταυτοτήτων φύλου στη βάση των δύο προαναφερόμενων προσεγγίσεων, ο Τζιόβας (2009) διακρίνει μεταφορικά ότι η ουσιοκρατική προσέγγιση εκλαμβάνει την ταυτότητα ως «δέρμα», ενώ αυτή της κοινωνικής κατασκευής ως «πουκάμισο». Είναι μια μεταφορά η οποία παραπέμπει αρκετά στην έννοια της υφοποίησης που επανεισάγει ο Coupland από τον Bakhtin (2007, σ. 149) για να δηλώσει τον τρόπο με τον οποίο το άτομο, ουσιαστικά, «στολίζει» την ταυτότητά του.

Στο πλαίσιο της ουσιοκρατίας, αποδίδεται μια αμετάβλητη και καθολική ταυτότητα ανάλογα με το φύλο, στην οποία αποδίδονται ιδιότητες του βιολογικού ή/και κοινωνικού φύλου και αντανακλώνονται μέσα από και στον λόγο. Το σκεπτικό αυτό γίνεται εμφανές στις δυτικές κοινωνίες μέσα από τις ιδεολογίες που επικρατούν για τις σωματικές, νοητικές ικανότητες και για τη διαφοροποίηση του χαρακτήρα που συμβαίνει στη βάση των έμφυλων διακρίσεων μέσα σε μια δυτική και ετεροκανονική κοινωνία (Cowell, 2005, σ. 207).

Η ετεροκανονικότητα είναι όρος που επινοήθηκε από τον κοινωνιολόγο και κριτικό λογοτεχνίας Michael Warner το 1991, ώστε να μελετηθούν οι τρόποι με τους οποίους οι κοινωνικοί θεσμοί και η κυρίαρχη κουλτούρα προσανατολίζονται γύρω από τη «φυσικότητα» της ετεροφυλόφιλης έλξης. Η ετεροκανονικότητα βασίζεται στην υπόθεση ότι οι σεξουαλικές συμπεριφορές μπορούν να συνδεθούν με καθορισμένες και σταθερές σεξουαλικές και έμφυλες ταυτότητες (Lyon, 2015). Παρ' όλα αυτά, η δημιουργία μιας αυστηρά αμετάβλητης και ενιαίας ταυτότητας είναι πιθανόν να οδηγήσει στην άρνηση της ποικιλομορφίας του ατόμου αλλά και της τάσης για αλλαγή που προκύπτει από την ευρύτητα των ερεθισμάτων που συνθέτουν την ταυτότητα φύλου.

Αντίθετα, ακολουθώντας το ρεύμα της κοινωνικής κατασκευής, το κοινωνικό φύλο γίνεται αντιληπτό με τρόπο όχι στατικό και ενιαίο, αλλά δυναμικό, αφού οι ταυτότητες κατασκευάζονται μέσω του λόγου και μέσα από τη συμμετοχή του υποκειμένου σε διάφορες επικοινωνιακές περιστάσεις (Αρχάκης et.al., 2022, σ. 39). Όπως αναφέρει και ο Stoller (1968), η ταυτότητα του φύλου δεν θα πρέπει να μελετηθεί με αποκλειστική εστίαση στο φύλο αλλά λαμβάνοντας υπόψη ότι συνδιαμορφώνεται με άλλες πτυχές της ταυτότητας που έχουν να κάνουν με την τάξη, τη φυλή, τη γενιά κ.ά. Επομένως, αυτό μας οδηγεί σε μια θεώρηση της ταυτότητας ως εγγενώς πολλαπλής έννοιας παρά ως μονιστικής (Cowell, 2005, σ.210). Έτσι, όλο και περισσότερες/τεροι/τερα κοινωνικές/κοί/κά ερευνήτριες/τές/τά αναγνωρίζουν την πιθανότητα απόκλισης από τις υφιστάμενες έμφυλες κατηγορίες και κάνουν λόγο για πολλαπλές έμφυλες και σεξουαλικές ταυτότητες και ένα φάσμα «ανδρισμών» και «θηλυκοτήτων» ακόμα και μέσα στο πλαίσιο της ίδιας κουλτούρας, όπως είχε μελετήσει και εθνογραφικά ο Douglas Foley το 1990 καταγράφοντας τους διαφορετικούς τρόπους με τους οποίους κατασκευάζεται ο «ανδρισμός» σε ένα επαρχιακό λύκειο του Τέξας (Cowell, 2005, σ. 212). Σε πολλές περιπτώσεις η έννοια της ταυτότητας είναι λιγότερο συμπαγής έννοια, αφού χρησιμοποιείται, ώστε να αναδειχτεί η μοναδικότητα που έχει το κάθε άτομο, παρά ως μια ιδιότητα κοινή σε μια συγκεκριμένη κοινωνική ομάδα (Cowell, 2005, σ. 215)

2.3.1 Η Ορολογία Γύρω από τις Ταυτότητες Φύλου

Η ορολογία όσον αφορά τις ταυτότητες φύλου στο πλαίσιο της ΛΟΑΤΚΙ⁺ (LGBTQ⁺) κοινότητας αποτελεί ένα αμφιλεγόμενο και συνεχώς υπό αναθεώρηση ζήτημα. Συνοδεύεται από ιδεολογικές συνιστώσες που ενδέχεται να επηρεάσουν άμεσα την κοινότητα, την αλληλεγγύη που υπάρχει προς αυτή αλλά και τη νομική και κοινωνική προστασία που λαμβάνουν τα μέλη της (Thelwall, 2022). Ο Monro (2005) προτείνει πως η εμφάνιση και εξέλιξη των όρων που αφορούν το φύλο, ως γλωσσική πρακτική, επιτρέπουν σε βιώματα και αισθήματα που δεν μπορούν να εκφραστούν, να ταχθούν σε κατηγορίες που μπορούν έπειτα να τεκνοθετηθούν από διάφορα άτομα. Μέσα από αυτή τη θεωρία, δημιουργείται ένας χώρος όπου οι έμφυλες ταυτότητες μπορούν να χρησιμοποιηθούν από άτομα που αναζητούν να ορίσουν την έμφυλη ταυτότητά τους (Prosser, 1998 οπ. αναφ. Cordoba, 2020, σ.47)

Επιπλέον, οι όροι που χρησιμοποιούνται για την περιγραφή μιας κοινότητας μπορούν να ενδυναμώσουν ή να υποτιμήσουν τα μέλη της. Οι έννοιες και οι όροι οι οποίοι χρησιμοποιούνται ώστε να περιγράψουν άτομα περιθωριοποιημένων ομάδων είναι πολλές φορές κοινωνικά φορτισμένες. Ορισμένες λέξεις έχουν ακόμα υποτιμητική σημασία και ενδέχεται να χρησιμοποιηθούν κακοποιητικά εναντίον των μελών της εκάστοτε ομάδας (Κρητικού, 2024). Για αυτό τον λόγο η έρευνα γύρω από τα θέματα της ΛΟΑΤΚΙ⁺ κοινότητας, αποτελεί ένα σημαντικό εργαλείο ορατοποίησης του ζητήματος ενώ παράλληλα αυξάνει την κατανόηση από άτομα εκτός της κοινότητας. Κάτι που σταδιακά οδηγεί στην καλύτερη μέριμνα, κοινωνική και ιατρική, των μελών της κοινότητας (Thorne, 2023). Ο ρόλος ενός συμπεριληπτικού λεξιλογίου είναι διπλός στη σύγχρονη κοινωνία. Αρχικά έρχονται στο επίκεντρο οι έμφυλες ταυτότητες που κατασκευάζονται πέρα από τα όρια του ετεροκανονικού και παράλληλα βοηθά οι εμπειρίες αυτών των ατόμων να ακουστούν και να αναγνωριστούν (Κρητικού, 2024).

Ο καθορισμός της ορολογίας κάνει δυνατή τη σύγκριση μεταξύ μελετών και την απόκτηση ευρύτερης αναγνώρισης για βασικές έννοιες. Συνεπώς, κρίνεται απαραίτητη μια εισαγωγική αποσαφήνιση των όρων. Η ορολογία για το φύλο έχει αλλάξει ιδιαίτερα ραγδαία μέσα στην τελευταία δεκαετία τόσο μέσα από την αλλαγή της σημασίας ήδη υπάρχουσών όρων, όσο και με την εισαγωγή νέων. Στο πλαίσιο αυτής της έρευνας, θα επικεντρωθούμε σε εκείνες οι οποίες αναφέρονται και μέσα στα δεδομένα ώστε να έχουμε μια ολική εικόνα του πως καταγράφονται βιβλιογραφικά και

πως αξιοποιούνται από τα ίδια τα άτομα. Αυτοί οι όροι είναι ο όρος τρανς, μη δυαδικό άτομο και άφυλο. Επιπλέον, χρήσιμη για την παρουσιαζόμενη μελέτη είναι και μια συνοπτική σύγκριση μεταξύ των όρων που χρησιμοποιούνται στην αγγλόφωνη, σύγχρονη βιβλιογραφία και στην ελληνική.

Η ορολογία για τη ΛΟΑΤΚΙ⁺ κοινότητα έχει εξελιχθεί σημαντικά τον τελευταίο αιώνα. Ένας όρος ο οποίος έχει αρχίσει να χρησιμοποιείται με μεγαλύτερη συχνότητα πρόσφατα είναι ο όρος «μη δυαδικό άτομο» (non binary). Στην ελληνόφωνη βιβλιογραφία, ως μη δυαδικά περιγράφονται τα άτομα τα οποία απομακρύνονται από τις αρρενωπότητες και τις θηλυκότητες που καθορίζουν τις έμφυλες εκφράσεις μέσα στην κοινωνία. Τα άτομα αυτά δεν αισθάνονται ότι ανήκουν απόλυτα σε μια από τις δύο κατηγορίες του δίπολου άνδρας-γυναίκα και έτσι η ταυτότητα φύλου τους κυμαίνεται είτε εντός είτε εκτός του ετεροκανονιστικού φάσματος της έμφυλης έκφρασης (Ερευνητικό Δίκτυο ΛΟΑΤΚΙ⁺, χ.χ).

Οι πρώτες χρήσεις του όρου μη δυαδικό σε αγγλόφωνο ακαδημαϊκό πλαίσιο (non binary) καταγράφονται γύρω στα τέλη του 2010 ενώ η συχνότητα χρήσης του αυξήθηκε ραγδαία με την αναγνώριση και συμπερίληψη του όρου στο πλαίσιο ερευνών. (Thelwall, 2022). Στην αγγλόφωνη βιβλιογραφία, ο όρος «non binary» (μη δυαδικό άτομο) περιγράφει ένα άτομο που δεν προσδιορίζεται αποκλειστικά ως άνδρας ή γυναίκα. Τα μη δυαδικά άτομα μπορεί να ταυτιστούν με τους όρους άνδρας και γυναίκα, να βρίσκονται κάπου στο ενδιάμεσο, ή κάπου εντελώς έξω από αυτές τις κατηγορίες και το φάσμα τους.

Όσον αφορά το θέμα της σωματικότητας, μη δυαδικά άτομα τα οποία επιλέγουν να ενσωματώσουν συγκεκριμένα και κοινωνικά προσδιορισμένα χαρακτηριστικά θηλυκότητας ή αρρενωπότητας, ενδέχεται να επιλέξουν να κάνουν αλλαγές πάνω τους, όπως μέσα από χειρουργεία επαναπροσδιορισμού φύλου και οι ορμονοθεραπείες. Άλλες/οι/α μπορεί να επιλέξουν να συνδυάσουν χαρακτηριστικά από όλο το φάσμα ή και να μην επέμβουν με κανένα ιατρικό τρόπο στην εμφάνισή τους (Richards & Baker, 2016 οπ. αναφ. Cordoba, 2020 σ. 15). Αυτή η ετερότητα όσον αφορά τη σωματικότητα των μη δυαδικών ατόμων, αφήνει περιθώρια ώστε να εκφράσουν την ταυτότητα φύλου τους μέσα από διάφορα οπτικά στοιχεία όπως ρουχισμός, αξεσουάρ, κομμώσεις κ.α (Richards et al. 2015 οπ. αναφ. Cordoba, 2020 σ. 16) αλλά και επιτελεστικά στοιχεία όπως είναι το ύψος, ο τρόπος που κινούνται στον χώρο και ο τρόπος που μιλάνε (Butler, 1999). Ενώ σε κάποιες περιπτώσεις ο όρος «μη δυαδικό άτομο» ταυτίζεται με τον όρο «trans» (τρανς), ο όρος «μη δυαδικό άτομο» μπορεί επίσης να χρησιμοποιηθεί ως όρος-

ομπρέλα που περιλαμβάνει άλλες ταυτότητες φύλου οι οποίες δεν εμπίπτουν στη δυαδικότητα της ετεροκανονικότητας (GLAAD, 2022).

Σημαντικός όρος που αφορά τη σωματικότητα των κουίρ ατόμων που επιλέγουν να κάνουν φυλομετάβαση είναι αυτός της δυσφορίας φύλου. Σύμφωνα με το διαγνωστικό και στατιστικό εγχειρίδιο Ψυχικών Διαταραχών (Diagnostic And Statistical Manual Of Mental Disorders - DSM) ως δυσφορία φύλου (παλιότερα γνωστή και ως διαταραχή ταυτότητας φύλου) ορίζεται η απελπισία και δυσχέρεια που συνοδεύει την ασυμφωνία μεταξύ της έκφρασης του φύλου και του φύλου που έχει αποδοθεί στο άτομο κατά τη γέννηση (APA, 2013, σ. 451). Αποτελεί την ορολογία που χρησιμοποιείται για τη διάγνωση ζητημάτων που αφορούν τόσο τις δυαδικές όσο και τις μη δυαδικές εκφάνσεις του φύλου σε περίπτωση που το άτομο ενδιαφέρεται να λάβει ιατρική περίθαλψη. Παρόλο που η δυσφορία φύλου δεν παρουσιάζεται ως ψυχική διαταραχή, αναγνωρίζει το άγχος ως βασική προϋπόθεση για τη διάγνωσή της. Παράλληλα όμως, η συσχέτιση της κουίρ εμπειρίας με ψυχικές διαταραχές συνεχίζει να στιγματίζει τα κουίρ άτομα μέσα από τη χρήση αρνητικών όρων, όπως αυτός της δυσφορίας, για να περιγράφουν τα βιώματά τους. Ιδιαίτερα όταν η δυσφορία φύλου πηγάζει από εξωτερικούς και κοινωνικούς παράγοντες όπως είναι ο στιγματισμός, η περιθωριοποίηση και οι διακρίσεις που οδηγούν στην επιδείνωση της ψυχολογικής υγείας των κουίρ ατόμων (Cordoba, 2020, σ. 69-70).

Η ορολογία όσον αφορά τα «τρανς» άτομα έχει αλλάξει δραστικά ανά τα χρόνια, τόσο στην ελληνική όσο και στην αγγλόφωνη βιβλιογραφία. Πριν από την εμφάνιση του όρου «transgender» το 1965, είχαν χρησιμοποιηθεί όροι όπως «transsexual» ή «transvestite», οι οποίοι θεωρούνται απαρχαιωμένοι πια (Thelwall, 2023). Οι όροι αυτοί αποτελούν παραδείγματα ανεπιθύμητης και προσβλητικής ορολογίας, λόγω της σύνδεσής τους με τον ταξινομητικό κατάλογο ψυχικών ασθενειών του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας και τον αντίστοιχο της Αμερικανικής Ψυχιατρικής Εταιρείας. Παράλληλα, ο όρος «τρανσέξουαλ» δεν ευδοκίμησε στα ελληνικά καθώς συνδέει την τρανς ταυτότητα με το ανατομικό φύλο (sex στα αγγλικά) και όχι το κοινωνικό φύλο (gender στα αγγλικά) (Γαλανού, 2014). Ο όρος «transsexual» χρησιμοποιείται στην αγγλόφωνη βιβλιογραφία μέχρι το 1979 και κυρίως εμφανίζεται σε έρευνες ιατρικού περιεχομένου ως όρος που περιγράφει άτομα με διαφορετική ταυτότητα φύλου από εκείνη που ανατέθηκε στο άτομο κατά τη γέννηση και ακολουθεί μια διαδικασία αλλαγής φύλου ώστε το σώμα να είναι πιο κοντά στο φύλο το οποίο επιθυμούν και βιώνουν (Thelwall, 2022).

Σύμφωνα με το εγχειρίδιο του Σωματείου Υποστήριξης Διεμφυλικών, Διεμφυλική/ός/ό (σε ελληνική απόδοση του αγγλικού όρου transgender) ονομάζεται το άτομο του οποίου τα χαρακτηριστικά του κοινωνικού φύλου του δεν συνάδουν με το ανατομικό του φύλο. Ο όρος Διεμφυλική/ός/ό παράλληλα αποτελεί όρο ομπρέλα που περιλαμβάνει όλες τις υπόλοιπες εκφράσεις και ταυτότητες φύλου που διαφέρουν από το ανατομικό φύλο του ατόμου ακόμα και αν η ταυτότητα φύλου του/της υπερβαίνει τα όρια του δίπολου άνδρας- γυναίκα (Γαλανού, 2014). Παρ' όλα αυτά, ο όρος Διεμφυλική/ός/ό λειτουργεί αντιφατικά ως μετάφραση του αγγλικού όρου καθώς δημιουργείται ένας διπολικός, έμφυλος διαχωρισμός ο οποίος δεν αντανακλά την ιδιότητα του όρου ως όρου ομπρέλα. Γι' αυτό συνήθως, όπως και στο πλαίσιο της παρουσιαζόμενης έρευνας, προτιμάται ο πιο σύντομος και εύχρηστος διεθνής όρος «Τρανς», ο οποίος είναι αποδεκτός από την κοινότητα (Γαλανού, 2014).

Όσον αφορά την αγγλόφωνη βιβλιογραφία, σύμφωνα με τη μη κερδοσκοπική οργάνωση για θέματα που αφορούν τη ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα, GLAAD (Gay & Lesbian Alliance Against Defamation), ως transgender (τρανς) ορίζονται τα άτομα των οποίων το κοινωνικό φύλο διαφέρει από το φύλο που τους αποδόθηκε κατά τη γέννηση, το βιολογικό. Ο όρος «trans», που συμπίπτει και με την ορολογία που χρησιμοποιείται στα ελληνικά, πρόκειται κυρίως για συντομογραφία του όρο «transgender», χωρίς να διαφοροποιείται η έννοια του όρου.

Παράλληλα, στον αγγλόφωνο ακαδημαϊκό χώρο, παρατηρείται αυξανόμενη χρήση του όρου «τρανς*» (με τον αστερίσκο). Ο όρος «τρανς*» πιστεύεται ότι υπερβαίνει τους προηγούμενους όρους, «transgender» και «trans», που συνήθως αντιπροσωπεύουν μόνο δυαδικές έννοιες του φύλου και αφήνουν ομάδες με εμπειρίες έξω από την κοινωνική δυαδικότητα του φύλου στο περιθώριο. Όσοι/ες/α είναι υπέρ της χρήσης του όρου, υποστηρίζουν ότι επιτρέπει μεγαλύτερη περιεκτικότητα νέων ταυτοτήτων και εκφράσεων φύλου και αντιπροσωπεύει καλύτερα μια ευρύτερη κοινότητα ατόμων. (Thelwall, 2023).

Ο τελευταίος όρος ο οποίος θα μας απασχολήσει στο πλαίσιο της έρευνας είναι ο όρος άφυλο. Το «α-» ως πρόθεμα υποδηλώνει και προσθέτει άρνηση στη σημασία της λέξης που ακολουθεί. Ο όρος άφυλο έτσι, αποτελεί έναν παράδοξο όρο ο οποίος εμπεριέχει την έννοια του φύλου, αλλά παράλληλά την απορρίπτει ώστε να εκφράζει την εμπειρία ατόμων τα οποία «δεν έχουν φύλο» (Markdal F. 2022). Για τα άφυλα άτομα, η ταυτότητά τους κατασκευάζεται περιστασιακά παρά κοινωνικά ή και βιολογικά ενώ η έκφραση της ταυτότητάς τους γίνεται με βάση τις ανάγκες τους και

όχι ώστε να επιτελέσουν κάποια έκφραση του φύλου. Τα άφυλα σώματα δεν είναι εγγενώς έμφυλα. Με βάση τα παραπάνω, περιπτώσεις στις οποίες τα άφυλα άτομα εκλαμβάνονται με έμφυλο τρόπο ενδέχεται να τα ωθήσουν ως αποτέλεσμα σε αλλαγές πάνω στο σώμα ώστε αυτό να μην παραπέμπει σε κάποιο συγκεκριμένο φύλο.

2.3.2 Σύγκριση της Ελληνικής και Ξενόγλωσσης Ορολογίας

Όσον αφορά τη σύγκριση μεταξύ των ελληνόφωνων και αγγλόφωνων όρων, ο όρος «μη δυαδικό άτομο» παρουσιάζει μεγάλες ομοιότητες με τον αγγλικό «non binary», αφού χρησιμοποιούνται ως όροι ομπρέλα που συμπεριλαμβάνουν άλλες έμφυλες ταυτότητες οι οποίες απομακρύνονται από το διπολικό διαχωρισμό αρσενικού-θηλυκού. Μια ακόμη σημαντική παρατήρηση για τη σχέση των δύο όρων, είναι το γεγονός ότι ο ελληνόφωνος αποτελεί απευθείας μετάφραση του αγγλόφωνου, κάτι που αναδεικνύει τόσο την επιρροή της LGBTQ⁺ κοινότητας του εξωτερικού στην ελληνική ΛΟΑΤΚΙ⁺, αλλά και το πόσο πρόσφατη είναι η εμφάνιση του όρου στο ελληνικό γλωσσικό τοπίο.

Ο όρος τρανς (transgender) παρουσιάζεται πιο γενικός και συμπεριλαμβάνει όλα τα άτομα τα οποία ταυτίζονται με μια ταυτότητα φύλου η οποία δεν συμβαδίζει με το φύλο το οποίο αποδόθηκε κατά τη γέννηση (birth assigned sex) ασχέτως με τον αν το άτομο επιθυμεί ή δεν επιθυμεί να περάσει μια διαδικασία ιατρικής φυλομετάβασης. Έτσι, ο όρος transegender αντικατέστησε σταδιακά τον όρο transsexual στην αγγλική βιβλιογραφία ενώ στην ελληνική ο όρος τρανσεξουαλ αντικαταστάθηκε από τον όρο τρανς, που αποτελεί μια συμπυκνμένη μορφή του αγγλικού όρου transgender.

Στον αντίποδα, ο αγγλόφωνος όρος παρουσιάζεται με πολύ πιο σαφή όρια όσον αφορά την ομάδα των ατόμων που αυτός εκφράζει. Παρ' όλα αυτά και σύμφωνα με τη σύγχρονη αγγλόφωνη βιβλιογραφία (GLAAD, 2022; Thelwall, 2023), βλέπουμε μια τάση για διεύρυνση των όρων, ώστε να εκφράζουν περισσότερες ταυτότητες φύλου, μια τάση αντίστροφη από την ελληνική περίπτωση που τείνει να προσθέτει περισσότερους όρους που εκφράζουν συγκεκριμένες έμφυλες ταυτότητες. Τις ονομασίες των ορολογιών αλλά και η σύγκριση μεταξύ αυτών της ελληνόφωνης και αγγλόφωνης βιβλιογραφίας αναφέρεται και στον παρακάτω συνοπτικό πίνακα:

	Ελληνόφωνη Βιβλιογραφία	Αγγλόφωνη Βιβλιογραφία
Τρανς (Transgender)	➤ Τα χαρακτηριστικά του κοινωνικού φύλου δεν συνάδουν με το ανατομικό. ➤ Αποτελεί όρο ομπρέλα που περιλαμβάνει όλες τις υπόλοιπες εκφράσεις και ταυτότητες φύλου που διαφέρουν από το ανατομικό φύλο (ακόμα και σε περιπτώσεις υπέρβασης του διπόλου άνδρας – γυναίκα).	➤ Άτομα των οποίων το κοινωνικό φύλο διαφέρει από αυτό που τους αποδόθηκε κατά τη γέννηση.
Μη δυαδικό άτομο (Non Binary)	➤ Απομάκρυνση από τις αρρενωπότητες και θηλυκότητες που καθορίζουν τις έμφυλες εκφράσεις μέσα στην κοινωνία. ➤ Η ταυτότητα φύλου κυμαίνεται είτε εντός, είτε εκτός του ετεροκανονιστικού φάσματος της έμφυλης έκφρασης.	➤ Άτομο που δεν προσδιορίζεται αποκλειστικά ως άντρας ή γυναίκα. ➤ Βρίσκονται κάπου στο ενδιάμεσο ή εντελώς έξω από αυτές τις κατηγορίες και το φάσμα τους. ➤ Σε κάποιες περιπτώσεις μπορεί να ταυτίζεται και με τον όρο τρανς.

2.3.3 Ο Όρος Κουίρ

Για τα περισσότερα λεξικά, η λέξη «queer» (κουίρ) σημαίνει «αλλόκοτος, παράδοξος, παράξενος, περίεργος, εκκεντρικός» (για παράδειγμα Cambridge Dictionary) ενώ με βάση την ιστορική καταγραφή της αγγλοαμερικανικής κοινωνίας των αρχών του εικοστού αιώνα, η προσφώνηση «queer» (ή queerie) χρησιμοποιείται ως αυτοπροσδιορισμός ομοφυλόφιλων ανδρών. Η τάση αυτή παρατηρείται μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 1920, οπότε ο όρος παύει σταδιακά να χρησιμοποιείται από τα ίδια τα μέλη της κοινότητας ανδρών με ομοερωτικές πρακτικές και προσλαμβάνει υβριστικό, ταπεινωτικό και ομοφοβικό χαρακτήρα (Αποστολίδου, 2011, σ.138).

Η πρώτη ιδέα όσον αφορά την ανάκτηση του όρου κουίρ, εμφανίζεται στις αρχές της δεκαετίας του 1990 όταν η ακτιβιστική ομάδα AIDS Coalition to Unleash Power (ACT-UP) σχημάτισε το Queer Nation, μια οργάνωση άμεσης δράσης με στόχο την εξάλειψη της ομοφοβίας και τη δημιουργία μιας νέας, «πιο κουίρ» Αμερικής (Levy & Johnson, 2012 όπ. αναφ., Trey Barnett, et.al., 2015). Ταυτόχρονα με τη δημιουργία του Queer Nation, φεμινίστριες/στές/στα μελετήτριες/τές/τά ανέπτυξαν τα θεμέλια της κουίρ θεωρίας (Butler, 1990. de Lauretis, 1991 όπ. αναφ., Trey Barnett, et.al., 2015). Οι αλλαγές αυτές στο θεωρητικό και πολιτικό πλαίσιο των τελευταίων δύο δεκαετιών έφεραν μαζί τους την αφαίρεση της χλευαστικής χροιάς του όρου και τη σταδιακή επανοικειοποίησή του από την κοινότητα, ανάγοντάς τον σε φορέα αντίστασης και αναστοχασμού (Αποστολίδου, 2011, σ. 138). Όπως αναφέρει και η Αποστολίδου (2011 σ. 138) «Η επίμονη, στρατηγική επανάληψη του όρου αποσκοπεί στην ταυτόχρονη μνημόνευση της πολύχρονης ομοφοβικής προσβολής, στην αποδυνάμωση της λεκτικής βίας που συμπυκνώνει ο όρος και στην κριτική ιστορική επαναδιαπραγμάτευσή του.»

Μαζί με την ανατροπή του αρνητικού περιεχομένου του όρου, προτάθηκε εκείνη την περίοδο η χρήση της λέξης κουίρ ως όρου – ομπρέλα που περιλαμβάνει κάθε άτομο που δεν ενστερνίζεται τις επιταγές της ετεροκανονικότητας, ασχέτως σεξουαλικής προτίμησης και ταυτότητας φύλου. Ο όρος – ομπρέλα κουίρ δεν αποσκοπούσε να περιγράψει μια κοινότητα ατόμων που μοιράζονταν μια ταυτότητα, αλλά να προτάξει μια ιδεολογία ως ενωτικό κρίκο (Αποστολίδου, 2011, σ.138).

Ως κουίρ μπορεί να χαρακτηριστεί μια ταυτότητα, θεωρία ή πράξη. Σε ένα γενικότερο πλαίσιο, κουίρ μπορεί να θεωρηθεί το οτιδήποτε αντιτίθεται στην ετεροκανονικότητα, μια προκλητικά μη κανονιστική έννοια των ανθρώπινων κοινωνικών σχέσεων κατά τις οποίες απορρίπτονται οι έννοιες του βιολογικού φύλου

και της δυαδικότητας του φύλου. Σηματοδοτεί την απομάκρυνση από ουσιοκρατικές ταυτότητες και επεκτείνει την έννοια της σεξουαλικής επιθυμίας ως κάτι παραπάνω από πράξη που οδηγεί στην αναπαραγωγή (Trey Barnett, et.al., 2015). Σύμφωνα με τη Sedgwick (1994), ο όρος κουίρ αναφέρεται σε όλες τις πιθανότητες και τα κενά, όλες τις ασυμφωνίες και τα νοηματικά πλεονάσματα που προκύπτουν όταν το άτομο προσπαθεί να προσδιορίσει το φύλο της/του. Αναφέρεται σε όλες τις περιπτώσεις που το φύλο και η σεξουαλικότητα δεν κατασκευάζονται ως μια ενωμένη μάζα και αποτελεί ένα πολιτικοποιημένο γλωσσολογικό πείραμα για όσα άτομα δεν θέλουν να περιγράψουν με συγκεκριμένους όρους τις/τους/τα ευατές/τούς/τά τους.

Ως προσωπική ταυτότητα ή ιδεολογία, η έννοια κουίρ παίρνει πολλές μορφές. Μια από αυτές περιγράφει την άρνηση ενός ατόμου να ταυτιστεί με στατικές και ουσιοκρατικές κατηγορίες όπως γυναίκα/άνδρας κ.ά. Ο όρος κουίρ είναι ρευστός, εύπλαστος και κατηγορηματικά διαφορούμενος. Έχει χρησιμοποιηθεί κυρίως από άτομα τα οποία κινούνται πέρα και έξω από τη διχοτόμηση του βιολογικού και του κοινωνικού φύλου (Cavanagh, 2010 όπ. αναφ., Trey Barnett, et.al., 2015). Παράλληλα, ο όρος κουίρ χρησιμοποιείται και από όποιον/α/ο αρνείται τους κανονιστικούς τρόπους ύπαρξης και αλληλεπίδρασης μέσα στην κοινωνία (de Lauretis, 1991· Goldman, 1996 όπ. αναφ., Trey Barnett, et.al., 2015). Με αυτόν τον τρόπο, ο όρος κουίρ, ως ταυτότητα, επιτρέπει στα άτομα να υπερβούν ή να απορρίψουν την ετεροκανονικότητα ή να χαράξουν μια ταυτότητα που αντιπροσωπεύει με μεγαλύτερη ακρίβεια τους/τις ίδιους/ες και την αλληλεπίδρασή τους με άλλους/ες.

Εκτός από την υιοθέτηση του κουίρ ως προσωπικής ταυτότητας, πολλοί/ές υιοθετούν μια κουίρ πολιτική ταυτότητα. Μετά την επιδημία του AIDS στις Ηνωμένες Πολιτείες τη δεκαετία του 80, ποικίλοι ακτιβιστικοί συνασπισμοί εντάχθηκαν σε εκστρατείες άμεσης δράσης οι οποίες απευθύνονταν στους κυβερνητικούς φορείς που παραμέλησαν τα ζητήματα που σχετίζονταν με τον HIV και το AIDS (Warner, 2000 όπ. αναφ., Trey Barnett, et.al., 2015). Αυτή η πρόωγη πολιτικοποίηση του όρου κουίρ, είχε μεγάλη απήχηση και συνεχίζει να είναι τρόπος δημόσιας άρνησης κοινωνικών κατηγοριοποιήσεων γύρω από το φύλο και τη σεξουαλικότητα.

2.3.4 Ο Όρος Κουίρ στο Ελληνικό Πλαίσιο

Στο ελληνικό πλαίσιο, η εισαγωγή και ενσωμάτωση του όρου κουίρ στον γραπτό και προφορικό λόγο κατά την τελευταία δεκαετία έχει απασχολήσει συστηματικά τη γλωσσολογία σε όλους τους κλάδους της. Αυτό συμβαίνει, επειδή μαζί με την εισαγωγή ενός λεξιλογικά καινούριου όρου πραγματοποιείται και η εισαγωγή ενός καινούριου, για την ελληνική πραγματικότητα σημασιολογικού και ταυτοτικού συστήματος κατηγοριοποίησης.

Η πρώτη ερευνητικά καταγεγραμμένη χρήση του όρου εντοπίζεται στο πλαίσιο της ημερίδας που διοργανώθηκε από το Athens Pride με θέμα «Σεξουαλικότητες και Φύλα: Λεσβιακές, Γκέι, Αμφί, Τράνς και Κουίρ κοινότητες στην Ελλάδα» (Πάντειο Πανεπιστήμιο, Σάββατο 09/05/2009) στην οποία συμμετείχαν αρκετές/οι/α από τις/τους/τα ερευνήτριες/τες/τά που ασχολούνται με ζητήματα σεξουαλικότητας και φύλου στην Ελλάδα. (Αποστολίδου, 2011, σ. 144). Μετά από τη γραμματική οικειοποίηση και πολιτική νομιμοποίηση του όρου «γκέι» εισάγεται σταδιακά και με το δικό του νόημα και ορθογραφία ο όρος κουίρ. Αυτό συνάδει με τη γενικότερη τάση της υιοθέτησης όρων της Δύσης από πολιτισμούς της περιφέρειας (Αποστολίδου, 2011, σ. 151). Η λέξη κουίρ στο ελληνικό συγκείμενο παραμένει κυρίως αμετάφραστη και με αυτό τον τρόπο ευέλικτη όσον αφορά τη νοηματική της προσαρμογή. Άξια αναφοράς είναι επίσης η επιλογή μετεγγραφής της λέξης στο ελληνικό αλφάβητο («κουήρ») όπως αποτυπώθηκε στην έκδοση του *Bodies that Matter* (Butler) στα ελληνικά το 2008 και συνοδεύεται από σχετική τεκμηρίωση της μεταφράστριας (Μαρκέτου, 2008), η οποία μεριμνά ώστε να μείνει πιστή στο κείμενο και στην πολυσημία του όρου μέσα σε αυτό, αλλά και επίσης στην πυκνή ιστορική, πολιτική και θεωρητική σημασία που αυτός απέκτησε ανά τα χρόνια. Στο πλαίσιο της έρευνας, ο όρος παραμένει νοηματικά αμετάφραστος, αλλά με μεταγραφή στο ελληνικό αλφάβητο και την ορθογραφία που συνηθίζεται στην πρόσφατη βιβλιογραφία, δηλαδή «κουίρ».

Σύμφωνα με την Αποστολίδου (2011), μέσα στη σφαίρα της ελληνικής κοινωνίας, το κουίρ χρησιμοποιείται σε πιο «βολικά» συμφραζόμενα, αφού η εκκεντρικότητα του όρου νοηματοδοτείται ευκολότερα στον χώρο της «τέχνης». Ο όρος, καλείται πολλές φορές να επιτελέσει και να περιγράψει με όρους αισθητικής την περιθωριοποίηση της ομοφυλοφιλίας. Έτσι, η χρήση του όρου σε ένα οργανωμένο πλαίσιο καταλήγει να αντιφάσκει με την επαναστατικότητα του όρου κουίρ, ενός όρου αποδόμησης των θεμελιωμένων πεποιθήσεων περί φύλου και σεξουαλικότητας.

Παρ' όλα αυτά, η διείσδυση του όρου στον δημόσιο λόγο και η αποκοπή του από τις ακτιβιστικές του ρίζες, που επιτυγχάνεται μέσα από αυτό το φαινόμενο, βοηθάει στον κατευνασμό της ομοφοβικής απειλής. Μέσα από την αφαίρεση του ερωτικού στοιχείου από τον όρο κουίρ και τον επαναπροσδιορισμό του ως ενός καλλιτεχνικού όρου που αντιστέκεται αλλά και αναπαράγεται μέσα στην κοινωνία, εξουδετερώνει αντιδράσεις και πρακτικές. Εντάσσεται έτσι σύμφωνα με την Αποστολίδου (2011) «στις στρατηγικές γλωσσικών υπεκφυγών που διέπουν τον εντόπιο γλωσσικό κώδικα γύρω από την (ομο) σεξουαλικότητα, μετριάζοντας την αιχμηρή αναπαράσταση της ομοφυλοφιλίας με την παραπομπή της στη σφαίρα του (καλλιτεχνικού) ακαταλόγιστου.» (Αποστολίδου, 2011, σ. 150).

Ο όρος κουίρ χρησιμοποιείται επίσης περιγραφικά, κυρίως σε ιστοσελίδες, σε συνάρτηση με ψυχαγωγικές δράσεις από ΛΟΑΤΚΙ+ ομάδες, όπως το φεστιβάλ *Queer Beograd* από τη Λεσβιακή Ομάδα Αθήνας (2006), η πρόσκληση στο *Outview Film Festival* που διοργάνωσε το *Athens Pride* (2009) ή η έκθεση ζωγραφικής με “queer” θεματολογία (16-22 Μαΐου 2009) και οι προβολές ταινιών που πραγματοποιούνται στον κοινωνικό χώρο *Nosotros* τα τελευταία δύο χρόνια (2008-2009) (Αποστολίδου 2011, σ. 148).

Κατά την τελευταία δεκαετία όμως, ο όρος κουίρ στο ελληνικό πλαίσιο, έχει επιστρέψει στις ρίζες του και έχει γίνει ταυτόσημος με την πολιτική επικαιρότητα, κυρίως μέσα από ακτιβιστικές ομάδες και οργανώσεις που αφορούν ζητήματα σεξουαλικής απελευθέρωσης και ισότητας των φύλων. Οι πρώτες από αυτές τις οργανώσεις εμφανίζονται στην Ελλάδα στα μέσα της δεκαετίας του 70' και επηρεάζονται από τα ζητήματα που απασχολούν το δεύτερο φεμινιστικό κύμα. Από την ίδρυση του Απελευθερωτικού Κινήματος Ομοφυλοφίλων Ελλάδας (ΑΚΟΕ) κατά τη δεκαετία του 70' μέχρι και σήμερα, οι θεσμικές προσπάθειες για την κατάκτηση δικαιωμάτων της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας εντοπίζονται κυρίως στην Αθήνα, κάτι που καθιστά δύσκολη την παροχή αλληλεγγύης σε μέλη της κοινότητας που δεν κατοικούν σε αυτή (Κρητικού, 2024). Η δολοφονία του ΛΟΑΤΚΙ+ ακτιβιστή Ζακ Κωστόπουλου στις 21 Σεπτεμβρίου του 2018, αποτέλεσε έναυσμα για την κινητοποίηση περισσότερων οργανώσεων και την ενασχόλησή τους με τις κουίρ προβληματικές. Κάτι ακόμα που έχει πυροδοτήσει την απασχόληση με ΛΟΑΤΚΙ+ ζητήματα, είναι η ενίσχυση του ελληνικού φεμινιστικού κινήματος, η ευρεία ανησυχία σε σχέση με τα ποσοστά αύξησης των γυναικοκτονιών και της έμφυλης βίας αλλά και από την πρόσφατη

υπερψήφιση του νομοσχεδίου για την ισότητα στον γάμο ομόφυλων ζευγαριών στις 15/02/2024 (Καθημερινή, 2024).

2.4 Γλώσσα και Φύλο

2.4.1 Η Γραμματικοποίηση του Φύλου

Σύμφωνα με τον Corbett (1991), το γένος (gender) αποτελεί ένα από τα διαφορετικά συστήματα ταξινόμησης των ουσιαστικών. Οι γλώσσες έχουν συνήθως δύο ή περισσότερα γένη τα οποία αντικατοπτρίζουν τη διάκριση του φύλου μέσα στην εκάστοτε κοινωνία στην οποία η γλώσσα πραγματώνεται. Το γραμματικό γένος αποτελεί εγγενή ιδιότητα του ουσιαστικού, η οποία ελέγχει την εναρμόνιση των όρων της πρότασης με την κατηγορία του γένους. Θεωρείται ως μια σημασιολογικά αυθαίρετη κατηγορία, καθώς, τουλάχιστον στην ελληνική, η ταξινόμηση των ουσιαστικών που αναφέρονται στον άψυχο κόσμο δεν γίνεται με βάση σημασιακούς κανόνες (Αλβανούδη, 2014) και το νόημα του κάθε ουσιαστικού καθορίζεται από φωνολογικούς, μορφολογικούς και σημασιακούς κανόνες.

Στη βάση αυτών, ο Corbett (1991) διακρίνει τα συστήματα του γένους σε σημασιακά, κατά τα οποία η κατηγοριοποίηση των ουσιαστικών γίνεται με βάση τη σημασία τους και φωνομορφολογικά, όπου η κατηγοριοποίηση γίνεται με βάση μορφολογικούς και φωνολογικούς γραμματικούς κανόνες. Για παράδειγμα, η ρωσική γλώσσα διαθέτει τρία γένη: αρσενικό, θηλυκό και ουδέτερο. Η κατηγοριοποίηση των ουσιαστικών με αναφορά στο πρόσωπο γίνεται με βάση σημασιακούς κανόνες που προβλέπουν ότι τα ουσιαστικά με αρσενικό πρόσωπο αναφοράς ανήκουν στο αρσενικό γένος και τα θηλυκά στο θηλυκό γένος. Όλα τα υπόλοιπα ουσιαστικά κατανέμονται και στις τρεις κατηγορίες του γένους με βάση μορφολογικούς κανόνες που θέτουν ότι τα ουσιαστικά της πρώτης κλίσης είναι αρσενικά, της δεύτερης και της τρίτης θηλυκά και της τέταρτης ουδέτερα (Corbett, 1991).

Στην περίπτωση των ελληνικών, το φύλο γραμματικοποιείται μέσω του γραμματικού γένους. Το γραμματικό γένος συναντάται στη θηλυκή, αρσενική και ουδέτερη μορφή του και επηρεάζει όλα τα μέρη του λόγου τα οποία προσδιορίζουν ουσιαστικά, όπως τα άρθρα, τα επίθετα και οι αντωνυμίες (Τσοκαλίδου, 1996, σ.25). Όπως έχει επισημανθεί από μελέτες φεμινιστών γλωσσολόγων, το αρσενικό χρησιμοποιείται με μεγαλύτερη συχνότητα μέσα στον λόγο, καθώς θεωρείται πιο ισχυρό μέσα στον λόγο (Παυλίδου, 1985, σ.216). Η γενικευτική χρήση του αρσενικού γένους αποτελεί τη χρήση του αρσενικού γένους για αναφορά σε πρόσωπα αρσενικού, θηλυκού ή και άγνωστου φύλου. Η πρακτική αυτή στηρίζεται στην σημασιακή ταύτιση του αρσενικού ως νόρμας και της γυναίκας ως του υποδεέστερου άλλου (Αλβανούδη,

2014). Αυτή η ιεράρχηση του αρσενικού έναντι του θηλυκού και του ουδετέρου παρατηρείται και σε συντακτικό επίπεδο όπως με τη φράση «ο άντρας και η γυναίκα» (Τσοκαλίδου, 1996, σ.26). Η γενικευτική χρήση του αρσενικού αποκλείει τις γυναίκες αρχικά από το πεδίο της πρόσληψης και στη συνέχεια από τις νοητικές αναπαραστάσεις του κόσμου και τις δραστηριότητες της κοινωνίας που χαίρουν κάποιας αναγνώρισης και αξίας. Το φαινόμενο αυτό γίνεται κυρίως διακριτό με τα επαγγέλματα υψηλού γοήτρου, τα οποία συνήθως συνοδεύονται από το αρσενικό άρθρο «ο», ενώ αυτά που δηλώνουν χαμηλό γόητρο, από το θηλυκό «η» (Αλβανούδη, 2014).

Στην περίπτωση των ελληνικών το φύλο παράλληλα γραμματικοποιείται από τύπους και έννοιες που δεν περιέχουν το γένος εξ' ορισμού αλλά αποκτούν μια έμφυλη διάσταση σε συγκεκριμένες περιστάσεις, όπως μέσα από το συλλογικό "εμείς" όταν ακούγεται σε μια παρέα ατόμων του ίδιου φύλου. Παράλληλα, η έκφραση μιας έμφυλης ταυτότητας δεν παρουσιάζεται ως αποτέλεσμα μιας μεμονωμένης πράξης αλλά πηγάζει από επαναλαμβανόμενες πράξεις που εμφανίζονται σε κάθε επικοινωνιακή πράξη του ατόμου. Έτσι, η έκφραση μιας έμφυλης ταυτότητας κατασκευάζεται ως μια κοινωνική πρακτική την οποία πρέπει να υποστηρίζει θεμιτά (Παυλίδη, 2015)

Το γραμματικό γένος, οι πτυχές του και η επιρροή του στην εκάστοτε κοινωνία, έχει απασχολήσει την κοινωνιογλωσσολογία και κυρίως τη φεμινιστική γλωσσολογία από την δεκαετία του 1970, καθώς εκλαμβάνεται ως ένα από τα λεξικογραμματικά μέσα που παρέχει το γλωσσικό σύστημα για την κωδικοποίηση και δήλωση του φύλου μέσα από τη λεκτική επικοινωνία. Προσδίδει, δηλαδή, φύλο στο πρόσωπο αναφοράς και αποτελεί μέσο για την κοινωνική κατασκευή έμφυλων ταυτοτήτων και παράλληλα διαιωνίζει τις κοινωνικές και βιολογικές διαφορές των δύο φύλων στη βάση της κοινωνικής ιεράρχησης (Helinger & Bussmann, 2001).

2.4.2 Η Πραγμάτωση του Γένους στον Λόγο

Όπως ειπώθηκε και στο προηγούμενο κεφάλαιο, αλλά και με βάση τη θεωρία της επιτελεστικότητας όπως αυτή έχει αναλυθεί από τη Butler (1990), το φύλο αποτελεί μια επιτελεστική πράξη. Όπως ο J.L. Austin (1961) αναφέρει, φράσεις όπως «το υπόσχομαι» αποτελούν προσλεκτικές πράξεις καθώς δεν περιγράφουν κάτι το οποίο ήδη υπάρχει αλλά κατασκευάζουν, αφού ειπωθούν, μια κατάσταση. Έτσι και έννοιες όπως είναι η θηλυπρέπεια και η αρρενωπότητα δεν περιγράφουν το ποιες/ποιοι/ποια είμαστε, ούτε χαρακτηριστικά στοιχεία που ήδη έχουμε, αλλά τους τρόπους με τους οποίους ερμηνεύονται πράξεις τις οποίες κάνουμε. Συνεπώς, το φύλο κατασκευάζεται ως ένα επαναλαμβανόμενο στυλιζάρισμα του σώματος, που ερμηνεύεται και αξιολογείται κοινωνικά ανάλογα με τις φυσικοποιημένες έννοιες που συνδέονται με το κάθε φύλο στο πλαίσιο της εκάστοτε κοινωνίας. (Cameron, 1998).

Πέρα από τον βασικό επικοινωνιακό σκοπό της, η γλώσσα χρησιμεύει στη διαμόρφωση της ταυτότητας των ομιλητών/τριών που τη χρησιμοποιούν. Ουσιαστικά, η γλώσσα είναι ο τρόπος με τον οποίο ένας πολιτισμός επιβάλλει μια ενιαία κοινωνική πραγματικότητα (Bershtling, 2014) στις/στους/στα ομιλήτριες/τές/τα, πράγμα που σημαίνει ότι το λεξιλόγιο και η δομή μιας γλώσσας καθορίζουν τον τρόπο με τον οποίο οι/τα ομιλήτριες/τές/τά της μπορούν να αυτοπροσδιοριστούν.

Η σχέση της γλώσσας και της σκέψης αλλά και οι τρόποι με τους οποίους η γλώσσα κατασκευάζει την πραγματικότητα γύρω μας έχει μελετηθεί από τις αρχές του 20ου αιώνα μέσα από τον κλάδο της γλωσσικής ανθρωπολογίας. Οι αρχικές αυτές μελέτες συνδέονται με τα ονόματα των ανθρωπολόγων Sapir και Whorf οι οποίοι εξέτασαν τους τρόπους με τους οποίους οι διαφορές στη γραμματοποίηση εννοιών, ενδέχεται να επηρεάσουν τη νόηση των ομιλητριών/ομιλητριών της εκάστοτε γλώσσας. Έτσι, οι γραμματικές δομές καθοδηγούν τις/τους/τα ομιλήτριες/τές/τά σε αυτόματες και συγκεκριμένες ερμηνείες των εμπειριών τους (Livia et.al., 1997, σ.8-9)

Οι συγκεκριμένες αυτές γλωσσικές κατηγορίες δημιουργούν συνήθειες σκέψης (habitual thought), δηλαδή έννοιες τις οποίες άνθρωποι χρησιμοποιούν στη καθημερινότητά τους για να ερμηνεύσουν τα βιώματά τους. Ένα παράδειγμα το οποίο δίνεται στο πλαίσιο της αρχικής μελέτης του Whorf πάνω στη γλωσσική σχετικότητα είναι οι διαφορές στην κωδικοποίηση των αριθμών στα αγγλικά και στη γλώσσα Hopi, οι οποίες διαφοροποιούν επίσης τον τρόπο με τον οποίο οι/τα ομιλήτριες/ές/τά της κάθε γλώσσας αντιλαμβάνονται την έννοια του χρόνου. Στην ίδια βάση διαμορφώνονται και

οι σκέψεις μας γύρω από το φύλο και φυσικοποιείται η δυαδικότητά του (Αλβανούδη, 2014).

Με βάση την υπόθεση της γλωσσικής σχετικότητας, ο Slobin (1996, 2003) υποστηρίζει ότι ο πιο αποτελεσματικός τρόπος μελέτης της σχέσης γλώσσας και σκέψης δεν είναι εκλαμβάνοντάς τα ως στατικές έννοιες αλλά ως πρακτικές. Το τι επιλέγει να κωδικοποιήσει λεκτικά η κάθε γλώσσα επηρεάζει τα χαρακτηριστικά της γλωσσικής έκφρασής τους από τα άτομα που ομιλούν τη γλώσσα, αλλά τις νοητικές αναπαραστάσεις που κατασκευάζονται στο μυαλό του συνομιλητή κατά την επικοινωνία. Οι γραμματικοποιημένες έννοιες αυτές αποκτώνται νωρίς από τους ομιλητές και χρησιμοποιούνται συχνά κατά την επικοινωνία καθώς είναι νοητικά προσβάσιμες. Οι γραμματικές δομές δημιουργούν συμπερασματικά εννοιακές κατηγορίες και κατ' επέκταση, η γραμματικοποίηση του φύλου μέσα στην ελληνική γλώσσα καθορίζει και τον τρόπο που νοηματοδοτείται το φύλο μέσα στη κοινωνία, το καθιστά γραμματικοποιημένη έννοια. Ειδικότερα, το φαινόμενο αυτό ενδέχεται να προσανατολίζει τους ομιλητές σε ασυνείδητες ροές σκέψεις για τη φυσικότητα της δυαδικότητας του φύλου και την ερμηνεία των προσώπων αναφοράς ως αρσενικών ή θηλυκών.

Η θεωρία της επιτελεστικότητας και αυτή της γλωσσικής σχετικότητας φέρνουν στην επιφάνεια την ύπαρξη της έμφυλης γλώσσας. Καθώς οι γλωσσικές πρακτικές τις οποίες επιλέγουμε αποτελούν και αυτές επαναλαμβανόμενες μορφές στυλιζαρίσματος του σώματος. Ένας πιο θηλυπρεπής ή αρρενωπός τρόπος ομιλίας μπορεί να χρησιμοποιηθεί από τα άτομα ώστε να κατασκευάσουν κοινωνικά μια επιθυμητή έμφυλη ταυτότητα. Τα άτομα όμως, δεν μαθαίνουν και έπειτα μηχανικά επαναλαμβάνουν συγκεκριμένες γλωσσικές πρακτικές που συμβαδίζουν με την ταυτότητα φύλου τους. Αλλά καθώς κοινωνικοποιούνται έρχονται σε επαφή με ένα μεγάλο σύνολο γενικών πρακτικών οι οποίες συνδέονται με διαφορετικούς τρόπους στα φύλα και κατασκευάζουν επιλεκτικά τη συμπεριφορά τους με βάση αυτές τις έννοιες. Αυτές οι γλωσσικές πρακτικές είναι κοινωνικά προσδιορισμένες και διαφοροποιούνται ανάλογα με το πλαίσιο στο οποίο πραγματώνονται. Διάφορες έρευνες έχουν αναδείξει πως η ομιλία και των ανδρών και των γυναικών αλλάζει όταν βρίσκονται σε μικτή παρέα και σε παρέα όπου όλα τα παραβρισκόμενα άτομα είναι του ίδιου φύλου, σε δημόσιους χώρους και σε ιδιωτικούς, αλλά και ανάλογα με την κοινωνική θέση του ατόμου σε κάθε περίπτωση και τη σχέση τους με τις/τους/τα άλλες/ους/α συνομιλήτριες/ές/τά (Cameron, 1998)

Όπως φάνηκε και μέσα από τα προλεγόμενα, η αλληλεπίδραση της γλώσσας με τη σκέψη και το πώς αυτή αντικατοπτρίζεται μέσα στην ελληνική κοινωνία, έχει μελετηθεί κυρίως μέσα στο πλαίσιο της ετεροκανονικότητας και της διπολικότητας του φύλου. Παρόλα αυτά, στην ξενόγλωσση βιβλιογραφία συναντώνται έρευνες οι οποίες κάνουν λόγο για κούιρ γλωσσικές πρακτικές οι οποίες επηρεάζονται από την τεκνοθέτηση και έκφραση μιας σεξουαλικής ή έμφυλης ταυτότητας που ξεπερνά τα όρια του ετεροκανονικού (Livia et. Al, 1997, σ. 5). Αξιοσημείωτη συνεισφορά στη βιβλιογραφία είναι το συλλογικό έργο των Anna Livia και Kira Hall *Queerly Phrased Language, Gender and Sexuality* το οποίο εκδόθηκε για πρώτη φορά το 1997 και συμπεριλαμβάνει εθνογραφικές μελέτες πάνω σε κούιρ, λεσβιακές, ομοφυλόφιλες και τρανς κοινότητες και τις γλωσσικές πρακτικές που αναγνωρίζονται μέσα σε αυτές.

3. Βιβλιογραφική Επισκόπηση Σχετικών Ερευνών

Κατά την ανασκόπηση της ήδη υπάρχουσας βιβλιογραφίας όσον αφορά τις γλωσσικές πρακτικές των κουίρ ατόμων, τη σχέση γλώσσας και φύλου σε κοινωνικό επίπεδο η οποία αναπτύσσεται ως αποτέλεσμα της αποβολής και απομάκρυνσης από τις ετεροκανονικές νόρμες των δυτικών κοινωνιών, εύκολα γίνεται αντιληπτό ότι μεγάλο εύρος των σχετικών ερευνών προέρχονται από την ξενόγλωσση βιβλιογραφία. Η κουίρ κοινωνιογλωσσολογική και ανθρωπολογική έρευνα των τελευταίων δεκαετιών, έχει ασχοληθεί με την κοινωνική θέση των τρανς ατόμων στο πλαίσιο διάφορων πολιτισμών αλλά και με την καταγραφή και ανάλυση των γλωσσολογικών ιδιαιτεροτήτων τους (βλ. το συλλογικό έργο των Livia και Hall που αναφέρθηκε παραπάνω). Οι εθνογραφικές αυτές μελέτες έχουν επικεντρωθεί στους τρόπους με τους οποίους τρανς άτομα ξεπερνούν τα όρια του φύλου μέσω κοινωνικοπολιτισμικών πρακτικών. Η διαθέσιμη βιβλιογραφία έχει αναδείξει τη ρευστότητα της γλώσσας που χρησιμοποιούν τα τρανς άτομα για να μιλήσουν τόσο για την/τον εαυτή/ό τους, όσο και για τη θέση τους μέσα σε διάφορους κοινωνικούς θεσμούς.

Μια από αυτές τις μελέτες είναι των Borba και Ostermann (2007) που μελετούν πραγμάτωση της ταυτότητας του φύλου μέσα από τον λόγο «τραβεστί» (bicha) γυναικών της Νότιας Βραζιλίας και πιο συγκεκριμένα τους τρόπους με τους οποίους χειρίζονται το πορτογαλικό γραμματικό γένος κατά την ομιλία και τον αυτοπροσδιορισμό τους. Με βάση προηγούμενες μελέτες, όσον αφορά τη χρήση της γλώσσας, οι «τραβεστί» της Βραζιλίας συνήθως χρησιμοποιούν γυναικεία ονόματα και απευθύνονται η μια στην άλλη με θηλυκούς γραμματικούς τύπους. Παρόλα αυτά, οι Borba και Ostermann (2007) υποστηρίζουν ότι η παρουσία γυναικείων χαρακτηριστικών σε βιολογικά αρσενικά σώματα δίνει τη δυνατότητα στις γυναίκες αυτές να περιπλανηθούν ανάμεσα στα όρια της θηλυκότητας και της αρσενικότητας, κάτι που αντικατοπτρίζεται και στη γλωσσική κατασκευή της ταυτότητάς τους. Στη βάση αυτή, οι «τραβεστί» της Βραζιλίας, τείνουν να χρησιμοποιούν αρσενικούς γραμματικούς τύπους για αναφερθούν στις εαυτές τους ή σε άλλες «τραβεστί» για να αναφερθούν σε γεγονότα πριν από την αλλαγή φύλου τους και ιδιαίτερα όταν αυτά τα γεγονότα γίνονται μέσα ή περιλαμβάνουν άτομα του οικογενειακού τους κύκλου. Όταν

μιλάνε για άλλα μέλη της κοινότητας αλλά και όταν προσπαθούν να ξεχωρίσουν τους εαυτούς τους από «άλλες» τραβεστί με τους οποίους δεν επιθυμούν να ταυτιστούν.

Οι «τραβεστί» που ερωτήθηκαν κατά τη διάρκεια της έρευνας, δεν επιλέγουν με συνέπεια θηλυκές μορφές στον λόγο τους, οι αρσενικοί τύποι χρησιμοποιούνται σε συγκεκριμένα πλαίσια λόγου και φαίνεται να συνδέονται με ορισμένες ιδεολογικές κατασκευές που αφορούν τους κυρίαρχους Λόγους γύρω από τη θηλυκότητα και την αρρενωπότητα μέσα στο κοινωνικοπολιτικό πλαίσιο της Νότιας Βραζιλίας. Μέσα στην κοινότητα που μελετήθηκε το φαινόμενο αυτό εξηγείται ως αντανάκλαση της σχέσης μεταξύ γραμματικού φύλου και κοινωνικών λόγων περί θηλυκότητας που προσκρούονται με τα βιολογικά ανδρικά σώματά τους.

Στο δοκίμιο «Transgender and language: A review of literature and suggestions for the future» του ο Kulick (1999, σ.616 όπ. αναφ. σε Borba και Ostermann, 2007), υποστηρίζει ότι *«η σχέση μεταξύ μιας τρανς ταυτότητας και της γλώσσας είναι μια αμοιβαίας διαφοράς και αμοιβαίας ρευστότητας που υπερβαίνει σταθερές έννοιες, παραμένει πάντα στον πληθυντικό και διαταράσσει συνεχώς τη σήμανση των ορίων»*. Κάτι που έγινε εμφανές και στην παραπάνω ανάλυση αλλά υποστηρίζεται και από τη διερεύνηση των Hall & O' Donovan (1996) πάνω στους τρόπους με τους οποίους οι/τα ομιλούσες/ντες/ούντα Χίντι «Hijra» χειραγωγούν το γλωσσικό σύστημα φύλου κατά την ομιλία τους. Οι Hijra χρησιμοποιούν το γραμματικό γένος ως ένα τρόπο κοινωνικοπολιτικής αντίστασης, διαλέγοντας θηλυκούς τύπους για να εκφράσουν έννοιες όπως η αλληλεγγύη και αρσενικούς για να καταδείξουν σεβασμό ή και περιφρόνηση για την κοινωνική θέση ενός ατόμου (Hall and O' Donovan 1996, σ.258 όπ. αναφ. σε Borba & Ostermann, 2007).

Παράλληλα, η Livia (1997) υπογραμμίζει επίσης την επίγνωση των τρανς για τη δύναμη που φέρει η γλωσσική πραγμάτωση του φύλου από κουίρ άτομα μέσα από την ανάλυσή της για την αυτοβιογραφία της τρανς Γαλλίδας Georgine Noel. Η Livia εστιάζει στον τρόπο εναλλαγής μεταξύ αρσενικών και θηλυκών τύπων μέσα στα κείμενά της, όσο η ίδια η Noel βλέπει την εαυτή της εξ' ολοκλήρου ως γυναίκα. Η Livia υποστηρίζει ότι οι εναλλαγές στο γραμματικό γένος μεταδίδουν στον/στην αναγνώστη/τρια την εφορία που νιώθει η Noel μέσα από την ταυτότητα φύλου της. Όπως σημειώνει η Livia (1997), κατά τη χρήση των θηλυκών τύπων, η Noel αποστασιοποιείται από τις παραδοσιακές αντιλήψεις για το φύλο και την ετεροκανονικότητα, ενισχύοντας έτσι τη γυναικεία εαυτή της και προβάλλοντάς την ως την κύρια ταυτότητα της. Οι εναλλαγές από θηλυκούς σε αρσενικούς τύπους

συνοδεύουν την απογοήτευσή της προς το βιολογικά αρσενικό σώμα της, αλλά και τις φορές που θέλει να καταδείξει την ανωτερότητα και την εξουσία που έχει μέσα στην κοινωνία λόγω των ανδρικών χαρακτηριστικών της.

Στα πλαίσια της πιο πρόσφατης βιβλιογραφίας συμπεριλαμβάνονται και μελετώνται πέρα από τις τρανς και οι μη δυαδικές ταυτότητες. Ένα παράδειγμα έρευνας αποτελεί αυτό του Cordoba (2020) η επικεντρώνεται στις γλωσσικές πρακτικές μη δυαδικών ατόμων από το Ηνωμένο Βασίλειο αλλά και τον επαναπροσδιορισμό και επαναξιολόγηση που αυτές γνωρίζουν κατά τη διάρκεια της επαναπροσδιορισμού της ταυτότητας των ατόμων αυτών. Στο πλαίσιο της έρευνας δεν αναλύθηκαν μεμονωμένα οι γλωσσικές πρακτικές των μη δυαδικών ατόμων αλλά σε συνάθροιση με την κοινωνία, το σώμα και άλλες υλικές έννοιες που συγκροτούν μια μη δυαδική ταυτότητα.

Επιπλέον, διερευνώνται οι τρόποι με τους οποίους τα μη δυαδικά άτομα που έλαβαν μέρος στην παρούσα μελέτη ενσωματώνουν και χρησιμοποιούν μια πιο ουδέτερη και συμπεριληπτική γλώσσα, τη δυσφορία που προκαλείται από κοινωνικές αλληλεπιδράσεις στις οποίες δεν χρησιμοποιείται συμπεριληπτική γλώσσα αλλά και οι διάφοροι τρόποι που επιστρατεύονται για τη διαχείριση αυτών των καταστάσεων. Συνολικά, μέσα από την έρευνα αυτή διαπιστώθηκε ότι η χρήση μιας πιο ουδέτερης και συμπεριληπτικής γλώσσας δεν χρησιμεύει μόνο ως εργαλείο διαφοροποίησης και παγίωσης της έμφυλης ταυτότητάς τους, αλλά και ως δείκτη της κοινωνικής τους ταυτότητας και την ενσωμάτωσή τους σε μια συγκεκριμένη κοινότητα ατόμων. Η εισαγωγή τους σε μια κοινότητα μη δυαδικών και γενικότερα κουίρ ατόμων λειτουργεί ως τρόπος επικύρωσης και ευρύτερης αναγνώρισης της ταυτότητάς τους μέσα από τη γλώσσα.

Όσον αφορά την ελληνόφωνη βιβλιογραφία, αυτή έχει στηριχθεί κυρίως πάνω σε έρευνες προέρχονται από τους κλάδους της φεμινιστικής και κουίρ γλωσσολογίας, κοινωνιογλωσσολογίας και ανθρωπολογίας και η πλειονότητά τους περιστρέφεται γύρω από τη χρήση της γλώσσας μέσα στο πλαίσιο της δυαδικότητας του φύλου. Παρόλο που η έρευνα πάνω στις γλωσσικές και κοινωνικές πρακτικές των κουίρ ως προς το φύλο ατόμων εκλείπει, πολλές είναι οι έρευνες πάνω σε θέματα σεξουαλικότητας, όπως φαίνεται και μέσα από το συλλογικό έργο «Γλώσσα και Σεξουαλικότητα» το οποίο αποτελεί μια συζήτηση μεταξύ γλωσσολόγων και ανθρωπολόγων πάνω στη σχέση της γλώσσας και της σεξουαλικότητας (Κανάκης, 2011).

Όσον αφορά τη θεματική του φύλου και των έμφυλων, η Παυλίδου (2015), αναλαμβάνει να διερευνήσει ορισμένες μη αναφορικές πτυχές του φύλου. Πιο συγκεκριμένα, με βάση την ανάλυση λόγου, αναλύονται περιπτώσεις συλλογικής και ατομικής αυτοαναφοράς μέσα από τις οποίες αποδεικνύεται ότι αποκτούν έμφυλες έννοιες σε συγκεκριμένα επικοινωνιακά πλαίσια, ακόμα και χωρίς τη χρήση όρων που σημειώνουν γραμματικά ή λεξιλογικά το φύλο.

Ο Κανάκης (2015) εξετάζει τη χρήση του γραμματικού γένους στο πλαίσιο συνομιλιών και τις επιπτώσεις της όσον αφορά την κοινωνικοπολιτισμική κατασκευή του φύλου. Η σημασιολογική διάκριση γυναικείου και του αρσενικού φύλου αναπαράγεται και γραμματικά. Αυτό σημαίνει ότι οι/τα ομιλήτριες/ές/τά περιορίζονται στα όρια που θέτουν οι κανόνες χρήσης του γραμματικού γένους.

Η Τσοκαλίδου (1996) συντάσσει έναν «Οδηγό μη σεξιστικής γλώσσας για τον δημόσιο ελληνικό λόγο» όπου με βάση ότι η γλώσσα μπορεί να γίνει φορέας αλλά και αιτία σεξισμού εξετάζει το ενδεχόμενο τεκνοθέτησης εναλλακτικών γλωσσικών πρακτικών ώστε να χρησιμοποιηθούν στους δημόσιους χώρους της Εκπαίδευσης, των ΜΜΕ και της Πολιτικής. Οι πρακτικές αυτές εστιάζουν στην κριτική της ήδη υπάρχουσας σεξιστικής γλώσσας που υπάρχει στις γραμματικές, συντακτικές αλλά και σημασιολογικές δομές της γλώσσας, την ευαισθητοποίηση στο θέμα της αναπαραγωγής του γλωσσικού σεξισμού από δημόσιους φορείς και την κατάργηση ή ανακύκλωση σεξιστικών όρων και δομών.

Οι παραπάνω έρευνες αναδεικνύουν πως η γλώσσα συμβάλλει στην κατασκευή της κοινωνικοπολιτισμικής έννοιας του φύλου μέσα από την αλληλεπίδραση, ενώ η υποχρεωτική χρήση των έμφυλων δομών της μέσα στην επικοινωνία συντηρεί αυτή την πρακτική (Κανάκης, 2015). Παράλληλα, οι ξενόγλωσσες έρευνες πάνω σε έμφυλες ταυτότητες οι οποίες κατασκευάζονται πέρα του ετεροκανονικού, αναδεικνύουν την ανάγκη για έκφραση αυτής μέσα από τη γλώσσα αλλά και τους διάφορους τρόπους με τους οποίους τα κούιρ άτομα χτίζουν σε κάθε κοινωνία δικιές τους κούιρ μορφές λόγου. Λαμβάνοντας υπόψη τις προαναφερθείσες έρευνες, εξετάζονται στην παρουσιαζόμενη μελέτη οι τρόποι με τους οποίους κούιρ άτομα αντιμετωπίζουν, διαπραγματεύονται ή υπερβαίνουν τα όρια της διπολικής έμφυλης κατηγοριοποίησης που θέτει η ελληνική γλώσσα.

4. Μεθοδολογία

4.1 Σκοπός Έρευνας

Σκοπός της παρουσιαζόμενης έρευνας ήταν να διερευνήσει την οπτική ατόμων με κουίρ ταυτότητα ως προς τη δυνατότητά τους να εκφράζονται χρησιμοποιώντας τη γραμματική της ελληνικής γλώσσας.

4.2 Ερευνητικά Ερωτήματα

Συγκεκριμένα, τα ερευνητικά ερωτήματα της έρευνας ήταν τα εξής:

1. Πώς αντιμετωπίζουν, διαπραγματεύονται ή υπερβαίνουν τα όρια της διπολικής έμφυλης κατηγοριοποίησης που θέτει η ελληνική γλώσσα τα κουίρ άτομα;
2. Με ποιους τρόπους το γραμματικό γένος στα ελληνικά επηρεάζει τα κουίρ άτομα, όταν αυτά μοιράζονται τις εμπειρίες τους πέρα από το δίπολο αρσενικό-θηλυκό;
3. Πώς χρησιμοποιούν το γραμματικό γένος στα ελληνικά τα κουίρ άτομα για να κατασκευάσουν έμφυλες ταυτότητες;

Για να απαντηθούν τα παραπάνω ερευνητικά ερωτήματα επιλέχθηκε η ποιοτική προσέγγιση. Λαμβάνοντας υπόψη τον κώδικα ηθικής και δεοντολογίας και εφαρμόζοντας τον οδηγό ημι-δομημένων συνεντεύξεων πραγματοποιήθηκαν διά ζώσης και εξ αποστάσεως συνεντεύξεις κατά τον Φεβρουάριο και Μάρτιο του εαρινού εξαμήνου 2023-2024. Όλα τα άτομα που συμμετείχαν στη διαδικασία των συνεντεύξεων έδωσαν τη γραπτή συγκατάθεσή τους για τη χρήση των δεδομένων τους στην έρευνα (βλ. Παράρτημα 2 για το έντυπο συναίνεσης).

4.3 Εργαλεία Συλλογής Δεδομένων: Ημι-δομημένες συνεντεύξεις

Για τη διεξαγωγή της έρευνας χρησιμοποιήθηκαν ποιοτικές ερευνητικές μέθοδοι καθώς επιτρέπουν μια πιο εις βάθος καταγραφή των σκέψεων, ιδεών, προσωπικότητας και κοινωνικών εμπειριών που διαμορφώνουν τα υποκείμενα (Lincoln, et. al., 1985). Ένα από τα βασικά εργαλεία της ποιοτικής έρευνας και αυτό που χρησιμοποιήθηκε στο πλαίσιο της παρούσας έρευνας είναι η συνέντευξη και πιο συγκεκριμένα στην ημι-δομημένη μορφή της. Η ημι-δομημένη συνέντευξη προτιμήθηκε λόγω της μεγαλύτερης ευελιξίας και προσαρμοστικότητας που προσφέρει, ιδιότητες πολύ βασικές για την καλύτερη κατανόηση της ταυτότητας της/του κάθε συνεντευξιαζόμενης/μένου, αλλά και για την ανάπτυξη των θεματικών του εργαλείου με βάση το βίωμά της/του σε συσχέτιση με την έννοια του φύλου. Σύμφωνα με τον Seidman (2013) στη ρίζα της κάθε συνέντευξης βρίσκεται η θέληση για κατανόηση των βιωμάτων των συνεντευξιαζόμενων και η νοηματοδότηση που δίνουν τα ίδια σε αυτά. Έτσι και λόγω της προσωπικής φύσης των ζητημάτων της συνέντευξης, αλλά και για να υπάρχει μια μεγαλύτερη αμεσότητα μεταξύ ερευνήτριας και συνεντευξιαζόμενων επιλέχθηκε η μέθοδος αυτή για τη συλλογή των δεδομένων.

Οι ερωτήσεις του εργαλείου ημι-δομημένης συνέντευξης (βλ. Παράρτημα 1), χωρίστηκαν σε τρεις κατηγορίες με βάση τη θεματολογία τους. Η δομή των ερωτήσεων κλιμακώνεται από το γενικό στο ειδικό, ξεκινώντας με ερωτήσεις δημογραφικού χαρακτήρα και συνεχίζοντας με ερωτήσεις που αντιστοιχούν στα ερευνητικά ερωτήματα. Η πρώτη κατηγορία έχει ως στόχο να γνωρίσουμε καλύτερα το προφίλ του ατόμου και τη σχέση του με την έννοια του φύλου. Η δεύτερη κατηγορία και αυτή που συνδέεται πιο άμεσα με τα ερευνητικά ερωτήματα περιέχει ερωτήσεις που αφορούν τις γλωσσικές επιλογές των κυρί ατόμων και του περίγυρού τους και τον βαθμό στον οποίο είναι συμπεριληπτική ή μη η πραγμάτωσή του, όταν συμβαίνει στη βάση μιας ετεροκανονικής κοινωνίας και γλώσσας. Παράλληλα, μέσα από αυτές τις ερωτήσεις, στόχος είναι να ακουστούν οι σκέψεις των ίδιων των κυρί ατόμων πάνω στην πιθανή συμπεριληπτικότητα, ή έλλειψη αυτής, της γραμματικής της ελληνικής γλώσσας σε θέματα φύλου. Η τρίτη και τελευταία κατηγορία, επικεντρώνεται στην ορολογία που υπάρχει για το φύλο στα ελληνικά. Μέσα από τα ερωτήματα της κατηγορίας αυτής βλέπουμε σε ποιον βαθμό είναι γνωστή και χρησιμοποιείται η ορολογία που αναφέρθηκε στο θεωρητικό πλαίσιο και με ποιους τρόπους πιθανώς διαφοροποιείται κατά την καθημερινή χρήση.

4.4 Διαδικασία Ανάλυσης Δεδομένων

4.5 Θεματική Ανάλυση

Για την ανάλυση των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε η θεματική ανάλυση, μέθοδος εντοπισμού, κωδικοποίησης και ανάλυσης μοτίβων (θεμάτων) όπως προκύπτουν μέσα από τις συνεντεύξεις (Braun et. al., όπ. αναφ. σε Gray 2021). Καθώς τα θέματα προέκυψαν από τα ίδια τα δεδομένα, η θεματική ανάλυση σε αυτή την έρευνα είναι επαγωγική.

Η επεξεργασία των συνεντεύξεων ξεκίνησε με την απομαγνητοφώνησή τους με βάση των πίνακα συμβόλων που αποτελεί μια απλοποιημένη μορφή του συστήματος Jefferson (2004) (βλ. Παράρτημα 3) αλλά και με σταδιακή εξοικείωση με τα μεταγραφόμενα δεδομένα. Έπειτα, έγινε μια αρχική, ανοιχτή κωδικοποίηση (open coding) του συνόλου των δεδομένων με βάση κοινά στοιχεία που εμφανίζονται μέσα στα κείμενα των συνεντεύξεων. Η κωδικοποίηση έγινε με σημειώσεις πάνω στα κείμενα προς ανάλυση, με υπογράμμιση συγκεκριμένων γλωσσικών στοιχείων και εκφράσεων αλλά και με συγχώνευση των σημείων που παρουσιάζουν θεματικές ομοιότητες (Γαλάνης, 2018). Τέλος, μετά από συγκέντρωση όλων των κωδικοποιημένων αποσπασμάτων, ορίστηκαν θέματα και προσδιορίστηκε το περιεχόμενό τους με βάση τις ιδιότητές τους. Οι θεματικές αυτές, αν και αποτελούν πιο γενικές εννοιολογικές δομές από αυτές των κωδικών, λειτουργούν ως επεξεργασμένες πτυχές απαντήσεων στα ερευνητικά ερωτήματα που εξετάζουμε μέσα από την έρευνα (Τσιώλης, 2018).

4.6 Προφίλ Συμμετεχουσών/όντων

Τα δεδομένα της έρευνας συλλέχθηκαν κατά την περίοδο 25/02-28/03 του 2024 μέσω ημι-δομημένων συνεντεύξεων που διεξάχθηκαν διά ζώσης, στην πόλη του Βόλου αλλά και εξ αποστάσεως με άτομα από Αθήνα και Θεσσαλονίκη.

Κατά τη διαδικασία της διαμόρφωσης του εργαλείου διεξήχθη μια πιλοτική συνέντευξη. Η πιλοτική συνέντευξη έγινε στις 22/02/2024, είχε διάρκεια 50 λεπτών και διεξήχθη μέσω της εφαρμογής Skype. Μετά το πέρας της πιλοτικής συνέντευξης έγιναν αλλαγές στη διαρρύθμιση και διατύπωση των ερωτήσεων, ώστε η ροή της συνέντευξης να είναι πιο ομαλή και οι ερωτήσεις να κλιμακώνονται μέσα στην εκάστοτε θεματική τους.

Πίνακας 2. Προφίλ Συμμετεχουσών/όντων

Αριθμητική Κατάταξη	Ηλικία	Προσωπικές Ανωνυμίες	Αυτοπροσδιορισμός Ταυτότητας Φύλου	Απασχόληση
Πιλοτική Συνέντευξη	26	η/το (she/they)	Κουίρ Άτομο	Φοιτητό
1.	23	η/της	Τρανς Γυναίκα	Φοιτήτρια
2.	22	ο/του (they/he)	Τρανς (αρρενωπότητα)	Φοιτητής
3.	22	ο/του	Τρανς Άντρας	Φοιτητής
4.	24	ο/του	Τρανς Άντρας	Εργαζόμενο Άτομο/Μεταπτυχιακό Φοιτητό
5.	24	ο/το	Κουίρ Άτομο	Εργαζόμενο Άτομο
6.	22	ο/του	Τρανς Άντρας	Φοιτητής
7.	22	ο/του (he/they)	Μη Δυαδικό Άτομο/Τρανς (αρρενωπότητα)	Φοιτητό
8.	24	η/το	Ουδέτερο	Υποψήφιο Διδάκτορο
9.	24	ο/του	Τρανς Άντρας	Φοιτητό

Τα δεδομένα αντλούνται από την απομαγνητοφώνηση εννέα συνεντεύξεων ατόμων από 22 μέχρι 24 χρονών. Επτά από τα άτομα ήταν φοιτητά σε μια ποικιλία κλάδων ενώ τα άλλα δύο βρίσκονται σε μεταπτυχιακό επίπεδο στους κλάδους της γλωσσολογίας και των σπουδών φύλου αντίστοιχα, κάτι που αποδείχθηκε σημαντικό στην περίπτωση των ζητημάτων γραμματισμού πάνω στα θέματα φύλου. Όλα τα άτομα είχαν ως μητρική γλώσσα τα ελληνικά ενώ δήλωσαν καλή γνώση και σε αρκετές περιπτώσεις αυξημένη οικειότητα με τα αγγλικά. Όσον αφορά την ταυτότητα φύλου

τους, τα συνεντευξιαζόμενα άτομα βρίσκονταν και στο δυαδικό και στο μη δυαδικό φάσμα με επτά από αυτά να προσδιορίζονται ως τρανς, ενώ δύο από αυτά να εισάγουν και τον όρο αρρενωπότητα στον όρο τρανς. Ένα από αυτά χρησιμοποιούσε και τον όρο μη δυαδικό άτομο παράλληλα με τον όρο τρανς αρρενωπότητα. Τέλος, ένα άτομο αυτοπροσδιορίστηκε ως κουίρ και ένα ως ουδέτερο.

Για την τήρηση της ανωνυμίας των συνεντευξιαζόμενων ατόμων, παρουσιάζονται ως Σ_1-9, όπου Σ= Συνέντευξη και ο αριθμός αναφέρεται στη σειρά με την οποία πραγματοποιήθηκαν οι συνεντεύξεις.

4.7 Περιορισμοί & Ζητήματα Ηθικής και Δεοντολογίας

Ο βασικός περιορισμός κατά τη συλλογή των δεδομένων ήταν η αδυναμία διεξαγωγής όλων των συνεντεύξεων διά ζώσης, κάτι που ενδέχεται να μείωσε την αμεσότητα που προσφέρουν οι ημι-δομημένες συνεντεύξεις, αλλά και σε μερικές περιπτώσεις έκανε την επικοινωνία πιο δύσκολη λόγω μικρών τεχνικών προβλημάτων. Παράλληλα, η αδυναμία μετακίνησης εκτός Βόλου επηρέασε και το ποια άτομα δέχτηκαν να συμμετάσχουν στη διαδικασία των συνεντεύξεων, αφού υπήρξε διστακτικότητα από τρανς άτομα τα οποία βρίσκονται σε μια διαδικασία φυλομετάβασης και ένιωθαν άβολα με την εξ αποστάσεως βιντεοκλήση λόγω των δευτερευόντων χαρακτηριστικών του φύλου τους που μπορεί να μη συνάδουν με το επιθυμητό τους, όπως μια πιο βαριά φωνή σε μια τρανς γυναίκα. Τέλος, από τα πρώιμα στάδια της έρευνας παρατηρήθηκε μια αμηχανία έκφρασης των κουίρ και πιο συγκεκριμένα των μη δυαδικών ταυτοτήτων μέσα στο κείμενο, λόγω έλλειψης κοινά αποδεκτών γλωσσικών δομών. Για την επίλυση του περιορισμού αυτού αποφασίστηκε εκτός από την ταυτόχρονη ύπαρξη θηλυκών και αρσενικών αντωνυμιών και καταλήξεων σε όλα τα έμφυλα μέρη το λόγου, να χρησιμοποιηθεί με συνέπεια σε όλο κείμενο και το ουδέτερο γένος. Η χρήση του ουδετέρου γένους αποτελεί μια γλωσσική αναπαράσταση απομάκρυνσης από τα δυαδικά φύλα ενώ χρησιμοποιήθηκε από την πλειονότητα των μη δυαδικών και άφυλων συνεντευξιαζόμενων ατόμων κατά τη διαδικασία των συνεντεύξεων. Έτσι, η χρήση του ουδετέρου σε ακαδημαϊκό κείμενο δοκιμάζει τα όρια που θέτουν οι συμβάσεις που διευθετούν το τι αναγνωρίζεται ως ακαδημαϊκός λόγος και τι όχι, μέσα από την άτυπη χρήση του ουδετέρου γένους κατά την αναφορά σε άτομα. Παράλληλα, η παρούσα έρευνα αποτελεί ταυτόχρονα και μια υλοποίηση των ευρημάτων της και ένα παράδειγμα χρήσης συμπεριληπτικής γλώσσας που περιλαμβάνει κουίρ άτομα.

Ένα σημαντικό ζήτημα ηθικής και δεοντολογίας που προέκυψε κατά τη διάρκεια διεξαγωγής των συνεντεύξεων ήταν η υπογραφή του έντυπου συναίνεσης από τα συνεντευξιαζόμενα άτομα, αφού τα περισσότερα είτε βρίσκονταν σε μια διαδικασία νομικής αλλαγής του ονόματός τους ή προτιμούν και χρησιμοποιούν κάποιο άλλο το οποίο εκφράζει περισσότερο την ταυτότητα φύλου τους μέσα στην καθημερινότητά τους. Όστε να αποφευχθεί η αμηχανία από τα άτομα, για να μη παραβιαστούν οι κανόνες της δεοντολογίας οι οποίοι ορίζουν να αποφεύγεται οποιαδήποτε βλάβη, σωματική ή ψυχική στα συμμετέχοντα άτομα και καθώς το κύριο μέλημα της έρευνας ήταν η συμπεριληπτικότητα, τόσο στην πρώτη όσο και στη δεύτερη περίπτωση, οι/τα

συνεντευξιαζόμενοι/ες/α ενθαρρύνθηκαν από την ερευνήτρια να χρησιμοποιήσουν την υπογραφή την οποία προτιμούν ακόμα και αν αυτή δεν συνάδει με αυτή που αναγράφεται σε άλλα νομικά πλαίσια.

Η δεοντολογία προστατεύει τα δικαιώματα των συμμετεχουσών/χόντων κατά τη διάρκεια της έρευνας. Στην παρουσιαζόμενη έρευνα τηρήθηκαν όλες οι δεοντολογικές αρχές, κάτι ιδιαίτερα σημαντικό λόγω της ευαλωτότητας των συνεντευξιαζόμενων ατόμων. Πριν, κατά τη διάρκεια και μετά το πέρας των συνεντεύξεων τονίστηκε σε όλα τα άτομα ότι σε οποιοδήποτε στάδιο της έρευνας προσβληθούν, νιώσουν άγχος, αμηχανία ή ότι παραβιάζεται η εμπιστευτικότητά τους θα διακοπεί η οποιαδήποτε ενέργεια και τα δεδομένα τους θα μπορούσαν να αποσυρθούν από τα αποτελέσματα της έρευνας. Μια ακόμα κλείδα ασφαλείας για τις/τους/τα συμμετέχουσες/οντες/α ήταν η γραπτή συναίνεση, με την οποία ενημερώθηκαν για όλους τους σκοπούς και το πλαίσιο της έρευνας, ενώ έλαβαν και τρόπους επικοινωνίας με την επιβλέπουσα καθηγήτρια και την ερευνήτρια σε περίπτωση που σε οποιαδήποτε φάση της έρευνας παρουσιαζόταν κάποιο ζήτημα. Τέλος, τηρήθηκε η ανωνυμία μέσα από την απόκρυψη στοιχείων που θα μπορούσαν να αποκαλύψουν την ταυτότητα των συνεντευξιαζόμενων ατόμων.

5. Αποτελέσματα

Στο παρόν κεφάλαιο αναλύονται τα δεδομένα των συνεντεύξεων. Επιχειρούμε να σκιαγραφήσουμε τους τρόπους με τους οποίους τα κουίρ άτομα διαμορφώνουν τη γλώσσα τους ώστε αυτή να είναι πιο συμπεριληπτική όσον αφορά θέματα φύλου. Καθώς τα δεδομένα είναι δύσκολο να αναλυθούν μεμονωμένα, παρουσιάζονται μέσα από παραδείγματα, που έχουν οργανωθεί σε θεματικές κατηγορίες, με βάση τις επιταγές της θεματικής ανάλυσης (Gray 2021). Έτσι, οι θεματικές κατηγορίες που αναδείχθηκαν μετά από τη θεματική ανάλυση είναι οι εξής:

Θ.Κ1 Χρησιμότητα του συμπεριληπτικού λόγου για τα κουίρ άτομα

Θ.Κ 2 Κοινωνιογλωσσική επιτέλεση του συμπεριληπτικού λόγου από κουίρ άτομα

Θ.Κ 3 Δυσκολίες στην πραγμάτωση του συμπεριληπτικού λόγου από κουίρ άτομα

Θ.Κ 4 Ταυτότητες φύλου και η χρήση της ορολογίας από κουίρ άτομα

CODE-ΣΧΗΜΑ Θεματικής Ανάλυσης (=το σύνολο των Θεματικών Κατηγοριών και Υποκατηγοριών)
Θ.Κ 1 Χρησιμότητα του Συμπεριληπτικού Λόγου για τα Κουίρ Άτομα
ΥΚ1.1 Συναισθήματα/Συναισθηματικές Καταστάσεις
Μοτίβο 1 Ευφορία
Μοτίβο 2 Δυσφορία
Μοτίβο 3 Φυσικότητα
ΥΚ 1.2 Αδυναμία Έκφρασης για Θέματα Φύλου στα Ελληνικά
Μοτίβο 1: Αδυναμία Περιγραφής της Εμπειρίας Αλλαγής Φύλου
Μοτίβο 2: Αδυναμία Ανάδειξης της Ταυτότητας Φύλου κατά την Επικοινωνία
ΥΚ 1.3 Ο Ρόλος της Συμπεριληπτικής Γλώσσας Μέσα στο Κουίρ Βίωμα
Μοτίβο 1: Ικανοποίηση της Ανάγκης για Ταυτότητα
Μοτίβο 2: Ικανοποίηση της Ανάγκης για Κοινότητα

Θ.Κ 2 Κοινωνιογλωσσική Επιτέλεση του Συμπεριληπτικού Λόγου από Κουίρ Άτομα
ΥΚ 2.1 Γλωσσικές Πρακτικές Επιτέλεσης του Συμπεριληπτικού Λόγου από Κουίρ Άτομα Μοτίβο 1: Αποφυγή Μερών του Λόγου τα οποία Δηλώνουν Γένος Μοτίβο 2: Χρήση του Ουδέτερου Γένους Μοτίβο 3: Χρήση του Συμβόλου «@» στον Γραπτό Λόγο Μοτίβο 4: Η χρήση του Πληθυντικού στον Προφορικό και Γραπτό Λόγο Μοτίβο 5: Διαγλωσσικότητα Μοτίβο 6: Αυτοδιόρθωση
ΥΚ 2.2 Κοινωνικές/Εξωγλωσσικές Πρακτικές Επιτέλεσης του Συμπεριληπτικού Λόγου από Κουίρ Άτομα Μοτίβο 1: Η Έκφραση της Ταυτότητας Φύλου ως Τρόπος Επικοινωνίας Μοτίβο 2: Η Απόκτηση Γραμματισμού Πάνω σε Θέματα Φύλου Μοτίβο 3: Δημιουργία Κουίρ Περίγυρου
Θ.Κ 3 Δυσκολίες στην Πραγμάτωση του Συμπεριληπτικού Λόγου
ΥΚ 3.1 Γλωσσικές Δυσκολίες στην Επιτέλεση του Συμπεριληπτικού Λόγου από Κουίρ Άτομα Μοτίβο 1: Η Χρήση του Ουδέτερου Γένους στην Ελληνική Γλώσσα για την Εκφορά του Μη Ανθρώπινου Μοτίβο 2: Η Ελληνική ως «Έμφυλη Γλώσσα»
ΥΚ 3.2 Κοινωνικές/Εξωγλωσσικές Δυσκολίες στην Επιτέλεση του Συμπεριληπτικού Λόγου από Κουίρ Άτομα Μοτίβο 1: Έλλειψη Γραμματισμού για Θέματα Φύλου στα Ελληνικά ως Εμπόδιο Μοτίβο 2: Συμπεριληπτικός Λόγος ως Τοπικά Προσδιορισμένος Λόγος Μοτίβο 3: Η Κοινωνία ως Εμπόδιο και Όχι η Γλώσσα

ΘΚ 4 Ταυτότητες Φύλου και η Χρήση της Ορολογίας από Κουίρ Άτομα
ΥΚ 4.1 Ο Προσδιορισμός της Έννοιας του Φύλου από Κουίρ Άτομα Μοτίβο 1: Ουσιοκρατική Προσέγγιση Μοτίβο 2: Η Προσέγγιση της Κοινωνικής Κατασκευής
ΥΚ 4.2 Η Ορολογία για τις Ταυτότητες Φύλου στο Δίπολο της Δυναμικότητας Μοτίβο 1: Οι Διαφορετικές Πτυχές του Όρου Τρανς Μοτίβο 2: Σωματικότητα και τρανς ταυτότητα
ΥΚ 4.3 Η Ορολογία για τις Ταυτότητες Φύλου στο Φάσμα της Μη Δυναμικότητας Μοτίβο 1: Ο Όρος Κουίρ Μοτίβο 2: Ο Όρος Μη Δυναμικό Άτομο Μοτίβο 3: Ο Όρος Ουδέτερο Μοτίβο 4: Ο Όρος Άφυλο

Θ.Κ 1 Χρησιμότητα του Συμπεριληπτικού Λόγου για τα Κουίρ Άτομα

Στη Θ.Κ 1 «Χρησιμότητα του Συμπεριληπτικού Λόγου για τα Κουίρ Άτομα» εξετάζονται οι τρόποι με τους οποίους ένας πιο συμπεριληπτικός τρόπος έκφρασης όσον αφορά το φύλο θα μπορούσε να είναι χρήσιμη στα ελληνόφωνα κουίρ άτομα. Η προσέγγιση της θεματικής αυτής έγινε μέσα από τρεις άξονες, από τρεις υποκατηγορίες. Συγκεκριμένα, η ΥΚ1.1 αναφέρεται στις συναισθηματικές καταστάσεις που προκαλεί η παρουσία ή η απουσία συμπεριληπτικού λόγου, μέσα από τα συναισθήματα της ευφορίας (Μοτίβο 1), την απώλεια της δυσφορίας (Μοτίβο 2) αλλά και της φυσικότητας (Μοτίβο 3), δηλαδή της αντιμετώπισης του φύλου ως κάτι το φυσικό που προσφέρει η αποδοχή της ταυτότητας φύλου μέσα από τη γλώσσα.

Η ΥΚ1.2 αναδεικνύει την αδυναμία έκφρασης των κουίρ ατόμων, για θέματα φύλου, στα ελληνικά. Στα μοτίβα αυτής της υποκατηγορίας εντοπίζεται κυρίως η αδυναμία των κουίρ ατόμων να μιλήσουν για την εμπειρία της διαδικασίας αλλαγής φύλου (Μοτίβο 1), είτε αυτή είναι ιατρική, είτε όχι αλλά και η αδυναμία ανάδειξης της ταυτότητας φύλου τους κατά την επικοινωνία (Μοτίβο 2). Στην ΥΚ1.3 κωδικοποιούνται τα δεδομένα που φανερώνουν τον ρόλο της γλώσσας μέσα στο κουίρ βίωμα και τον τρόπο με τον οποίο μπορεί να οδηγήσει στην ικανοποίηση της ανάγκης των κουίρ ατόμων για ταυτότητα (Μοτίβο 1) και για κοινότητα (Μοτίβο 2), όταν αυτή επιτρέπει στα άτομα να εκφράσουν την ταυτότητα φύλου τους.

ΥΚ1.1 Συναισθήματα/Συναισθηματικές Καταστάσεις

Μοτίβο 1 Ευφορία

Με βάση την ανάλυση των απομαγνητοφωνημένων συνεντεύξεων φαίνεται ότι τα άτομα έχουν ποικίλα συναισθήματα απέναντι στον τρόπο με τον οποίο χρησιμοποιείται η γλώσσα μέσα στο περιβάλλον τους ώστε να εκφράσει τις ανάγκες τους. Ειδικότερα, στο Μοτίβο 1 αναγνωρίστηκε η πρόκληση ευφορίας μέσα από γλωσσικές επιλογές. Στο Παράδειγμα 1, βλέπουμε ότι το άτομο αναφέρεται αρχικά σε περιπτώσεις όπου γίνεται λανθασμένη αναγνώριση της ταυτότητας φύλου του («άμα γινόσουν misgender»), κάτι που πραγματώνεται κοινωνιογλωσσικά με τη χρήση της αγγλικής αντωνυμίας she/her («και όλη την ώρα με she/her pronouns»), Η έκφραση «και όλη την ώρα» στη φράση που περιγράφει το βίωμα της παραγνώρισης, δείχνει την αγανάκτηση του ατόμου απέναντι σε ένα φαινόμενο που το απασχολεί διαρκώς, αφήνοντάς του μια αίσθηση συνεχούς, ατελείωτης διαδικασίας. Αντί, δηλαδή, συμβάντα, όπως αυτό που

περιγράφεται στο Παράδειγμα 1, να περνούν απαρατήρητα, περίπτωση την οποία θα δούμε παρακάτω στο Μοτίβο 3, η χρήση των αντωνυμιών ως φυσικοποιημένη, εδώ, παρατηρείται με επίγνωση από το κούιρ άτομο.

Επιπρόσθετα, αυτό το βίωμα συνδέει το κούιρ άτομο συγκεκριμένα με άλλες/ους/α ομιλήτριες/τές/τα της ελληνικής γλώσσας («αλλά επειδή είμαι και με άτομα που μιλάνε μόνο ελληνικά»), γεγονός που το καθιστά δέσμιο μιας «gendered», μιας έμφυλης ταυτότητας, ακριβώς εξαιτίας της γλώσσας («οπότε πάντα θα είμαι κάτι «gendered»). Αυτή η διαδικασία της αναπόδραστης ταυτοποίησης με κάποια έμφυλη ταυτότητα και η επακόλουθη λανθασμένη αναγνώριση της ταυτότητας του ατόμου επηρεάζει τα συναισθήματά του («θα::: με επηρεάσει στο πως νιώθω») για το φύλο του. Παρόλα αυτά, διευκρινίζει ότι αυτό το συμβάν δεν είναι ικανό να αλλάξει το φύλο του («όχι τόσο ότι θα αλλάξει το φύλο μου») αφήνοντας όμως περιθώριο στα λόγια του να φανεί ότι η γλωσσική χρήση μπορεί να επηρεάσει το πώς αισθάνεται («απλά το πώς νιώθω για αυτό»). Από την άλλη πλευρά υπάρχει και η επικοινωνία που αφήνει θετικό αντίκτυπο. Αυτή πραγματώνεται με α) άτομα τα οποία «ξέρουν για εμένα» και β) τα άτομα τα οποία είναι δεκτικά (accepting). Εδώ, το συνεντευξιζόμενο άτομο παρόλο που δεν διευκρινίζει τι πρέπει να ξέρουν για εκείνο, ούτε τα γλωσσικά χαρακτηριστικά που θα αποδεχτεί και θα το κάνουν να νιώσει ωραία, προβάλλει ωστόσο το γεγονός ότι «ξέρουν για εκείνο» και το αποδέχονται ως αρκετό, ώστε να νιώσει ωραία. Με έμφαση στον τόνο της φωνής του (βλ. κεφαλαία στο απομαγνητοφωνημένο απόσπασμα) το άτομο αναφέρει ότι τέτοιες περιστάσεις που νιώθει οικεία και ότι είναι αποδεκτό του υπενθυμίζουν ότι υπάρχει και αυτό το συναίσθημα της ευφορίας («μπορώ να νιώθω ωραία»). Συνεπώς, εδώ φαίνεται σαν αν μην υπερισχύουν οι φορές που νιώθει αυτό το συναίσθημα ευφορίας, αφού αντιτίθενται οι περιπτώσεις επικοινωνίας που χαρακτηρίζονται από «μόνο ελληνικά» «πάντα κάτι gendered» με απόλυτο, σχεδόν καταπιεστικό τρόπο (μόνο, πάντα) και στις περιστάσεις που του υπενθυμίζουν ότι είναι ικανό να νιώθει χαρά. Η φράση «είχα ξεχάσει» εδώ συνεπάγεται ότι δεν συμβαίνει συχνά και ότι το αίσθημα της χαράς βιώνεται νοσταλγικά αφού ανδρανοποιείται όταν το άτομο υπερβαίνει τη δυαδική αντίληψη του φύλου.

Παράδειγμα 1:

«Κοίτα, νομίζω ναι:: γενικά, γιατί:: κυρίως αυτό που σκέφτομαι είναι ότι άμα γινόσουν misgender και όλη την ώρα με she/her pronouns αλλά επειδή είμαι και με άτομα που μιλάνε μόνο ελληνικά **οπότε πάντα θα είμαι κάτι gendered, ότι θα::: με επηρεάσει στο πως νιώθω**, όχι τόσο ότι θα αλλάξει το φύλο μου απλά το πώς νιώθω για αυτό και μετά θα μιλήσω και για άτομα τα οποία ξέρουν για εμένα ή που είναι accepting και θα είμαι σε φάση, **ΟΥΑΟΥ ΕΙΧΑ ΞΕΧΑΣΕΙ ΟΤΙ μπορώ να νιώθω ωραία**.» Σ_7

Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία, ως ευφορία μπορεί να οριστεί η έντονη συναισθηματική ευημερία και η χαρά. Πιο συγκεκριμένα όμως και όσον αφορά τα τρανς, μη δυαδικά και γενικότερα κουίρ άτομα, η ευφορία φύλου έχει να κάνει με τα θετικά συναισθήματα που πηγάζουν από την εξωτερική επιβεβαίωση (affirmation) της ταυτότητας ή και έκφρασης φύλου ενός ατόμου.

Στο Παράδειγμα 1, το συνεντευξιαζόμενο δείχνει λοιπόν, πώς η έμφυλη φύση της ελληνικής γλώσσας τείνει να το εγκλωβίζει σε εξίσου έμφυλες καταστάσεις, κάτι που παρόλο που δεν επηρεάζει το ίδιο το φύλο του ατόμου ή την ανάγκη του να είναι εκτός διπολικών ορίων, επηρεάζει τη συναισθηματική του κατάσταση. Παράλληλα, με τη φράση «πάντα θα είμαι κάτι gendered» αποφεύγεται η οποιαδήποτε ένδειξη φύλου μέσα από την επιλογή της αόριστης αντωνυμίας «κάτι» που παραπέμπει σε κάτι ουδέτερο, κάτι πάνω στο οποίο δεν μπορούμε να εισάγουμε την έννοια του φύλου, έναντι της έμφυλης αντωνυμίας «κάποιος/α/ο». Στον αντίποδα, σε πιο συμπεριληπτικά περιβάλλοντα, το άτομο αναφέρει πως «νιώθει ωραία» με την εξωτερική επιβεβαίωση και αποδοχή της ταυτότητας φύλου του, όπως αυτή εκδηλώνεται μέσα από τη γλώσσα που χρησιμοποιείται για την αναφορά προς αυτό, κάτι που συνάδει με τον ορισμό της συναισθηματικής κατάστασης της ευφορίας φύλου.

Μοτίβο 2 Δυσφορία

Το δεύτερο Μοτίβο που αναγνωρίστηκε είναι αυτό της απώλειας δυσφορίας. Στο Παράδειγμα 2, το οποίο αποτελεί ένα από τα πιο χαρακτηριστικά παραδείγματα που κωδικοποιήθηκαν με την ετικέτα «απώλεια δυσφορίας» βλέπουμε το συνεντευξιαζόμενο άτομο, το οποίο βρίσκεται στο μη δυαδικό φάσμα, να περιγράφει

το αίσθημα δυσφορίας που βιώνει όταν το κοινωνικό φύλο με το οποίο ο περίγυρός του ταυτίζεται, δεν συνάδει με το φύλο με το οποίο θέλει να αναγνωρίζεται από την κοινωνία. Πιο συγκεκριμένα εκτός από την άμεση αναφορά στο συναίσθημα της δυσφορίας («της δυσφορίας που βιώνω»), αυτή εκδηλώνεται και μέσα από την έκφραση «κάποιος μου φορτώνει την ταυτότητα της γυναίκας». Με αυτό τον τρόπο η απόδοση μιας έμφυλης ταυτότητας όπως είναι η γυναικεία, παρουσιάζεται ως μια αρνητική εμπειρία που βαραίνει και δυσανασχετεί το ομιλητό. Νιώθει πως καμία από τις κοινωνικοπολιτικές πτυχές της γυναικείας ταυτότητας δεν συμβαδίζει με τον τρόπο που θέλει το ίδιο να παρουσιάζεται μέσα στην κοινωνία («όχι απαραίτητα την πατριαρχική ταυτότητα, μπορεί και με φεμινιστικό τρόπο»). Η αντιπαραβολή των δύο αυτών πτυχών γίνεται ώστε να τονιστεί πως δεν είναι μόνο οι αρνητικές πτυχές της γυναικείας ταυτότητας τις οποίες το άτομο βιώνει δυσφορικά, όπως είναι αυτή της «πατριαρχικής ταυτότητας», της μειονεκτικής θέσης που κατέχουν οι γυναίκες μέσα σε πατριαρχικά κοινωνικά συστήματα, αλλά και με θετικές, ενδυναμωτικές και προοδευτικές, όπως είναι αυτή του φεμινιστικού ακτιβισμού («φεμινιστικό τρόπο»). Έτσι, οι δύο αυτές εκφάνσεις της γυναικείας ταυτότητας, παρά τις διαφορές τους βιώνονται δυσφορικά από το συνεντευξιζόμενο άτομο μόνο στη βάση του ότι είναι πτυχές μιας έμφυλης ταυτότητας («αλλά και πάλι θα νιώσω άβολα γιατί δεν είμαι μια γυναίκα»), κάτι που το άτομο θέλει να αποβάλει από πάνω του (σε αντίθεση με το «φόρτωμα» στο οποίο αναφερθήκαμε παραπάνω).

Παράδειγμα 2:

«Αλλά::: ένα μεγάλο μέρος της δυσφορίας μου που βιώνω προέρχεται από ότι κάποιος μου φορτώνει την ταυτότητα μιας γυναίκας, όχι απαραίτητα την πατριαρχική ταυτότητα, μπορεί να είναι και με φεμινιστικό τρόπο, **αλλά και πάλι θα νιώσω άβολα γιατί δεν είμαι μια γυναίκα.» Σ_8**

Αυτή η χρήση του όρου δυσφορία σε συσχέτιση με την κοινωνικοπολιτική οπτική του φύλου, φέρνει στο προσκήνιο έναν από τους τρόπους δυσανασχέτησης, πέρα του ιατρικού και σωματικού. Τόσο τα τρανς όσο και τα μη δυαδικά άτομα ενδέχεται να έχουν έντονα συναισθήματα δυσανασχέτησης, λόγω της γλώσσας που χρησιμοποιείται για να τα περιγράψει. Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία, η πλειονότητα την έρευνας πάνω στο τρανς βίωμα επικεντρώνεται γύρω από την έννοια της δυσφορίας

ή ασυμφωνίας φύλου. Σύμφωνα με τον Αμερικανική Ψυχιατρική Εταιρεία (DSM-5) η δυσφορία φύλου ορίζεται ως «η δυσχέρεια που βιώνει ένα άτομο ως συνέπεια της ασυμφωνίας του βιολογικού και του κοινωνικού φύλου που του αποδόθηκαν κατά τη στιγμή της γέννησής του και αυτό που εκφράζει το ίδιο το άτομο», δημιουργώντας εσωτερική σύγκρουση (Κοζανίδου, 2018, σ.11).

Το κάθε φύλο κατασκευάζεται μέσα στην κοινωνία με βάση συγκεκριμένες παραδοχές, οι οποίες μπορούν να επηρεάσουν την κοινή συνείδηση. Με βάση το απόσπασμα, από μια γυναίκα μπορεί να αναμένεται να έχει παρόμοια βιώματα με άλλα άτομα του ίδιου φύλου, μια εναντίωση στην πατριαρχία ή την επικρότηση μιας φεμινιστικής ιδεολογίας. Όλες αυτές οι εικασίες θα μπορούσαν να αποτελέσουν πηγή δυσφορίας για ένα άτομο το οποίο δεν θέλει να επωμιστεί το βάρος αυτών των έμφυλα φορτισμένων γνωρισμάτων.

Μοτίβο 3 Φυσικότητα

Μια ακόμη συναισθηματική κατάσταση η οποία εντοπίστηκε μέσα από τις απομαγνητοφωνημένες συνεντεύξεις είναι αυτό της φυσικότητας ή αλλιώς της απουσίας φορτισμένου συναισθήματος, το οποίο θα μας απασχολήσει στο Μοτίβο 3. Στο Παράδειγμα 3, η συνεντευξιζόμενη κάνει λόγο για το πώς η αποδοχή της ταυτότητας φύλου της από τον περίγυρό της είναι κάτι που τη βοηθάει να αποφεύγει τη δυσφορία που μια διαφορετική ταυτότητα και έκφραση φύλου θα της προξενούσε, κάτι που της επιτρέπει να νιώσει φυσιολογικά. Η συνεντευξιζόμενη αναφέρει αρχικά το πώς ακόμα και αν το βίωμά της ως τρανς γυναίκα δεν μπορεί να κατανοηθεί απόλυτα από τον υπόλοιπο κόσμο, η κατανόηση αυτή δεν είναι απαραίτητη ώστε να επιτευχθεί ο στόχος που θέλει, την αντιμετώπισή της ως γυναίκα. Αυτό γίνεται εμφανές μέσα από την αυτοδιόρθωσή της («ο άλλος ο κόσμος καταλαβαίνει αυτό που ένιωθα-δεν καταλαβαίνει») η οποία στρέφει την εστίαση από την κατανόηση, μια εσωτερική διεργασία, στην αντιμετώπιση, μια κοινωνική πρακτική. Η δήλωση «με αντιμετωπίζει σαν γυναίκα επειδή αυτό είμαι» αποτελεί τη φάση για την επόμενη δήλωση, «δεν νιώθω καλά, νιώθω φυσιολογικά», αφού μέσα από την αντιμετώπισή της ως γυναίκα αλλά και τη σιγουριά της δήλωσής της («είμαι γυναίκα») επιτυγχάνεται αυτό το αίσθημα φυσικότητας, κάτι που έλειπε από άλλες ταυτότητες φύλου που είχε τεκνοθετήσει στο παρελθόν («πριν δεν ένιωθα φυσιολογικά») κάτι που προξενούσε συναισθήματα δυσφορίας («αυτό προκαλούσε δυσφορία»), παρόμοια με αυτά που παρατηρήσαμε στο Μοτίβο 2. Η επανάληψη της δήλωσης ότι «τώρα νιώθω φυσιολογικά» δίνει έμφαση

στην έλλειψη τόσο ευφορίας όσο και δυσφορίας γύρω από την επιθυμητή αντιμετώπισή της ως γυναίκα από τις/τους/τα συνομιλήτριες/τες/τα της. Σε αυτή την περίπτωση η φυσικοποίηση του φύλου μέσα από τη χρήση των ανωνυμιών δεν περνά μόνο απαρατήρητη από τη συνεντευξιαζόμενη, σε αντίθεση με την περίπτωση που παρατηρήθηκε στο Παράδειγμα 1, αλλά επικροτείται και αποτελεί τη βάση μιας εμπειρίας που δεν χαρακτηρίζεται ως θετική («δεν νιώθω καλά») αλλά ως μια έμφυτη κατάσταση η οποία πραγματώνεται σωστά, όχι στη βάση αξιακών παραγόντων αλλά σύμφωνα με το ίδιο το άτομο και το τι θεωρεί αυτό ως φυσικό.

Παράδειγμα 3:

«[...] αλλά επειδή ας πούμε ο άλλος ο κόσμος καταλαβαίνει αυτό που ένιωθα- δεν καταλαβαίνει, με αντιμετωπίζει σαν γυναίκα επειδή αυτό είμαι, δεν νιώθω καλά, νιώθω φυσιολογικά, πριν δεν ένιωθα φυσιολογικά και αυτό προκαλούσε δυσφορία, ενώ τώρα νιώθω φυσιολογικά.» Σ_1

Έτσι, η φυσικότητα διαχωρίζεται από την ευφορία, την έντονη χαρά, όπως φαίνεται και από το γεγονός ότι η αντιμετώπισή της ως γυναίκα δεν την έκανε να νιώθει «καλά», αλλά κατατάσσει την αποδοχή της έκφρασης του φύλου της ως κάτι το αυθόρμητο και το ορμέφυτο, ως κάτι το φυσικό. Με αυτό τον τρόπο, τα κοίρ άτομα κατασκευάζουν τη φυσικότητα εκ νέου, εκτός της ετεροκανονικότητας, όπως αυτή πραγματώνεται στον δυτικό κόσμο με βάση το βιολογικό φύλο ως κάτι το «φυσικό» και προτάσσουν τις όλο μεταβαλλόμενες πτυχές της ταυτότητάς τους, του «εγώ» τους, ως τη μόνη φυσική αρχή.

Μαζί με τα δύο συναισθηματικά άκρα της ευφορίας και της δυσφορίας, μέσα από τα δεδομένα παρουσιάζεται και μια μέση κατάσταση, αυτή της απώλειας συναισθήματος ή όπως τα ίδια τα άτομα την αποκαλούν, φυσικότητα. Μέσα από την πρώτη απόπειρα καταγραφής του όρου ευφορία όπως αυτή εκδηλώνεται για θέματα φύλου σε τρανς, μη δυαδικά αλλά και ετεροκανονικά άτομα μέσα από ποιοτικές μεθόδους έρευνας, οι Beichel, Gauvin και Van Anders (2021) καταλήγουν στον ορισμό της ευφορίας ως ένα "ευχάριστο συναίσθημα φυσικότητας" σε συσχέτιση με το φύλο. Καθώς αυτός ο ορισμός παραλείπει την ένταση του συναισθήματος της ευφορίας, στο πλαίσιο αυτής της έρευνας εξετάζουμε τη φυσικότητα αυτή μεμονωμένα και όχι ως προέκταση της ευφορίας φύλου.

ΥΚ 1.2 Αδυναμία Έκφρασης για Θέματα Φύλου στα Ελληνικά

Μοτίβο 1: Αδυναμία Περιγραφής της Εμπειρίας Αλλαγής Φύλου

Με βάση τα δεδομένα φαίνεται ότι τα άτομα αντιμετωπίζουν διάφορες προκλήσεις όταν θέλουν να εκφραστούν πάνω σε διάφορα θέματα φύλου στα ελληνικά. Αρχικά, αναγνωρίστηκε το Μοτίβο 1, που αναφέρεται στην αδυναμία περιγραφής της διαδικασίας αλλαγής φύλου. Στο Παράδειγμα 4, η συνεντευξιαζόμενη τόσο με τις παύσεις της όταν αρχίζει να απαντάει στην ερώτηση (βλ. τα σύμβολα (.) στο απομαγνητοφωνημένο απόσπασμα) αλλά και με τις αρχικές σκέψεις που εκφράζει αφού ακούει την απάντηση («Μμμ, όχι τόσο») φαίνεται ότι έχει δυσκολευτεί, τουλάχιστον σε ένα βαθμό («όχι τόσο» και «Ανάλογα») με το να μιλήσει για το φύλο της στα ελληνικά. Η συνέχεια της απάντησής της αποτελεί επιβεβαίωση αυτού αφού αναφέρει πως παρόλο που η ταυτότητα φύλου της γίνεται εύκολα κατανοητή από τον περίγυρό της («για το φύλο μου ας πούμε, για το πώς προσδιορίζομαι, όχι, αυτό είναι που καταλαβαίνουν»), η δυσκολία έγκειται στην προσπάθειά της να μιλήσει για το βίωμά της ως τρανς γυναίκα στην Ελλάδα («είναι δύσκολο να μιλήσω στα ελληνικά για όλο το τρανς θέμα»). Ακόμα και το γεγονός ότι δεν διευκρινίζει τι εμπεριέχει το «τρανς θέμα» αλλά και η περιγραφή του ως ένα γενικό «θέμα» επιβεβαιώνει έμμεσα αυτή την αδυναμία που εντοπίζει και η ίδια.

Παράδειγμα 4:

ΕΡ- Εντάξει, τέλεια] Οκ, εεμ και έχεις αισθανθεί ποτέ ότι είναι δύσκολο να μιλήσεις για το φύλο σου στα ελληνικά;

ΑΠ- (.) Μμμ, όχι τόσο (.) Ανάλογα- είναι δύσκολο να μιλήσω στα ελληνικά για όλο το τρανς θέμα, για το φύλο μου ας πούμε, για το πώς προσδιορίζομαι, όχι, αυτό είναι αυτό που καταλαβαίνουν.» Σ_1

Το παράδειγμα 4, φέρνει στο προσκήνιο το γεγονός ότι λόγω της ύπαρξης του δίπολου αρσενικό – θηλυκό μέσω του γραμματικού φύλου στα Ελληνικά, τρανς άτομα τα οποία κάνουν φυλομετάβαση από το ένα δυαδικό στο άλλο, δεν έχουν πρόβλημα

τόσο με την ανάδειξη του φύλου τους μέσα στον λόγο, αλλά με την περιγραφή της διαδικασίας αλλαγής φύλου, αφού το ελληνικό λεξιλόγιο γύρω από ιατρικές, κοινωνικές και πολιτικές τρανς θεματικές, είτε αποτελείται από δάνεια της αγγλόφωνης ορολογίας, είτε δεν καλύπτει όλο το φάσμα εμπειριών των τρανς ατόμων.

Όπως είδαμε και μέσα από το θεωρητικό πλαίσιο, η γλώσσα εκτός από επικοινωνιακό εργαλείο, αποτελεί και εργαλείο κατασκευής και αναπαραγωγής της κοινωνικής πραγματικότητας και κατά προέκταση των ταυτοτήτων των ομιλητών/τριών. Η γλώσσα είναι αυτή που διευθετεί τους τρόπους με τους οποίους τα άτομα θα ορίσουν έννοιες όπως αυτές της θηλυκότητας και της αρρενωπότητας, του θηλυκού και του αρσενικού και τελικά καθορίζει με ποια από αυτές θα αυτοπροσδιοριστεί και σε ποιο βαθμό θα τις τεκνοθετήσει. Όμως, τι συμβαίνει όταν η ορολογία που χρειάζεσαι για να ορίσεις αυτό που νιώθεις δεν υπάρχει μέσα στο πλαίσιο της γλώσσας που χρησιμοποιείς;

Τόσο άτομα τα οποία βρίσκονται στο δυαδικό φάσμα όσο και εκείνα που βρίσκονται στο μη δυαδικό, εξέφρασαν αδυναμία όταν καλούνται να μιλήσουν για θέματα φύλου στα ελληνικά. Παρόλα αυτά, ο τομέας στον οποίο εντοπίζεται αυτή η δυσκολία διαφέρει ανάλογα με τον αυτοπροσδιορισμό του συνεντευξιαζόμενου ατόμου. Η ύπαρξη ορολογίας και γλώσσας που επιτρέπει στα τρανς άτομα να εκφράσουν καταστάσεις κατά τη διάρκεια εξερεύνησης μιας κούρ ταυτότητας φύλου σε ένα ετεροκανονικό περιβάλλον είναι σημαντική, αφού αποτελεί εργαλείο για επικοινωνία, αλληλοβοήθεια και τη δόμηση μιας κοινότητας με παρόμοια βιώματα και ανάγκες.

Μοτίβο 2: Αδυναμία Ανάδειξης της Ταυτότητας Φύλου κατά την Επικοινωνία

Ένας ακόμα τομέας στον οποίο παρατηρείται δυσκολία έκφρασης εξετάστηκε μέσα από το Μοτίβο 2 που αναφέρεται στην αδυναμία ανάδειξης της ταυτότητας φύλου κατά την επικοινωνία. Ειδικότερα, στο Παράδειγμα 5 βλέπουμε ότι το άτομο αναφέρεται σε μια περίπτωση κατά την οποία η επικοινωνία με ένα άγνωστο άτομο («υπάρχει κόσμος») θα μπορούσε να προκαλέσει αμηχανία και για τα δύο άτομα καθώς η έκφραση της ταυτότητας φύλου του συνεντευξιαζόμενου ατόμου είναι εκτός της ετεροκανονικής νόρμας και έτσι χαρακτηρίζεται ως κάτι το απροσδιόριστο και περίεργο («με κοιτάει λίγο περίεργα»). Λόγω της χρήσης του ρήματος «κοιτάει» μπορούμε να εκφέρουμε ότι η/ο/το συνομιλήτρια/ης/το δηλαδή, δυσκολεύεται να κατατάξει το συνεντευξιαζόμενο άτομο σε μια συγκεκριμένη έμφυλη κατηγορία,

άνδρας ή γυναίκα, λόγω εξωγλωσσικών χαρακτηριστικών τα οποία δεν συμβαδίζουν με ένα από τα δύο φύλα. Το ερώτημα «τι πρέπει να πω τώρα;» δείχνει ξεκάθαρα ακριβώς αυτή την αμηχανία που εντοπίστηκε και μέσα από το πρώτο σκέλος του αποσπάσματος. Η χρήση του ρήματος «πρέπει» έναντι ενός λιγότερο απόλυτου, υποδηλώνει την ύπαρξη μιας απαγόρευσης, μιας λάθος απάντησης η οποία θα μπορούσε να έχει αρνητικό αντίκτυπο στην επικοινωνία και σε ένα πιο ευρύ βαθμό να αποτελέσει κοινωνικό παραστράτημα. Παράλληλα, αν υποθέσουμε ότι η/ο συνομιλήτης/συνομιλήτρια του σεναρίου αυτού είναι ένα ετεροκανονικό άτομο, τότε μπορούμε να κάνουμε λόγο για αμηχανία στην προσέγγιση ενός κοινωνικού «άλλου». Στον αντίποδα αν υποθέσουμε ότι η/ο/το συνομιλήτρια/ης/το είναι επίσης κουίρ, τότε το ερώτημα «τι πρέπει να πω τώρα;» συνιστά συνειδητή αναγνώριση της κουίρ ταυτότητας του ομιλητού, αλλά λόγω των έμφυλων στοιχείων της ελληνικής γλώσσας, δημιουργείται αμηχανία κατά την προσφώνηση ακόμα και σε άτομα της ίδιας κοινότητας.

Παράδειγμα 5:

«[...] υπάρχει κόσμος που με κοιτάει λίγο περίεργα και λέει ωπ, **τι πρέπει να πω τώρα;** (.)» Σ_6

Για τα άτομα που βρίσκονται στο μη δυαδικό φάσμα, η μεγαλύτερη δυσκολία βρίσκεται στο γεγονός ότι, καθώς τα ελληνικά είναι μια «έμφυλη γλώσσα». Με τον χαρακτηρισμό «έμφυλη γλώσσα» θέλουμε να τονίσουμε τα έντονα έμφυλα στοιχεία που έχει η δομή των ελληνικών λόγω του γραμματικού γένους. Έτσι, τα μη δυαδικά άτομα έχουν περιορισμένους τρόπους να περιγράψουν το φύλο τους και να το εντάξουν μέσα στον λόγο. Τα κουίρ άτομα, μέσα από την αμφισβήτηση της πραγματικότητας γύρω τους και τον αυτοπροσδιορισμό τους πέρα του δίπολου άντρας - γυναίκα επεμβαίνουν αποτελεσματικά στη γλώσσα. Παρόλα αυτά η ανατροπή των έμφυλων γραμματικών δομών είναι δύσκολη κατά την επικοινωνία, με αποτέλεσμα τα κουίρ άτομα να εισάγονται σε άβολες καταστάσεις, κάτι που δείχνει την ανάγκη για συμπεριληπτικούς τρόπους ομιλίας ακόμα και πέρα από το δυαδικό.

ΥΚ 1.3 Ο Ρόλος της Συμπεριληπτικής Γλώσσας Μέσα στο Κουίρ Βίωμα

Μοτίβο 1: Ικανοποίηση της Ανάγκης για Ταυτότητα

Μέσα από τα δεδομένα, φαίνεται ότι η γλώσσα και ο τρόπος με τον οποίο χρησιμοποιείται τόσο από τον περίγυρο των ατόμων όσο και από τα ίδια, καθορίζει τα βιώματά τους. Συγκεκριμένα, αναγνωρίστηκαν δύο μοτίβα τα οποία έχουν να κάνουν με τον ρόλο της συμπεριληπτικής γλώσσας μέσα στο κουίρ βίωμα. Το Μοτίβο 1 αναφέρεται στην ικανοποίηση της ανάγκης των κουίρ ατόμων για την απόκτηση ταυτότητας. Στο παράδειγμα 6, η συνεντευξιαζόμενη περιγράφει το πώς η διαδικασία αλλαγής φύλου αλλά και η αναγνώριση της έμφυλης ταυτότητάς της την έχει κάνει να νιώσει. Αρχικά, η συνεντευξιαζόμενη αναφέρεται στην ταυτότητα φύλου της μέσα από την έκφραση «το να είμαι κορίτσι». Η χρήση της μετοχής «να είμαι» παραπέμπει σε μια κατάσταση, στην οποία παρόλο που δεν βρισκόταν εξ' αρχής, έχει διάρκεια και φτάνει μέχρι και το σήμερα. Αυτό υποστηρίζεται και από τη χρήση της άκλιτης αντωνυμίας «το» με την οποία σχηματίζεται η φράση «το “να είμαι κορίτσι”» η οποία περιγράφει μια συνεχή και θεμιτή πράξη. Μέσα από τη φράση «δεν θέλω να μου το πάρει κανείς από εμένα» δίνεται μια απτή διάσταση στο φύλο. Το φύλο στη συγκεκριμένη περίπτωση δεν παρουσιάζεται ως ένα συνεχές αλλά ως μια κατάσταση στην οποία μπορεί να επέμβει η κοινωνία και ένας από τους τρόπους που μπορεί να το κάνει αυτό είναι με τη χρήση της γλώσσας, ώστε είτε να δεχτεί, είτε να περιθωριοποιήσει και να κατακρίνει αυτή την αντισυμβατικότητα από τις παραδοχές της ετεροκανονικότητας. Έτσι, δίνεται μια μεγαλύτερη σημασία στη ταυτότητα φύλου και πιο συγκεκριμένα στη συνύφανση της αυτοεικόνας του ατόμου με τον τρόπο που η κοινωνία το αντιλαμβάνεται τόσο για λόγους εσωτερικής ευφορίας, όσο και για λόγους ασφάλειας και αποφυγής διακρίσεων στη βάση του φύλου. Παράλληλα, η έκφραση «τη μεγαλύτερη χαρά στη ζωή μου» φέρνει στο προσκήνιο συναισθήματα ευφορίας που νιώθει η συνεντευξιαζόμενη μέσα από την πραγμάτωση μιας γυναικείας έμφυλης ταυτότητας.

Παράδειγμα 6:

«Το να είμαι κορίτσι μου έχει δώσει τη μεγαλύτερη χαρά στη ζωή μου, δεν θέλω να μου το πάρει κανείς από εμένα» Σ_1

Καθώς τα κουίρ άτομα καλούνται να διαπραγματευτούν κουίρ ταυτότητες φύλου σε ένα ετεροκανονικό περιβάλλον, πολλές φορές υπάρχει μια αυξημένη ανάγκη διαμόρφωσης του «εγώ», δηλαδή μιας ταυτότητας φύλου η οποία προβάλλεται στην κοινωνία με τον ίδιο τρόπο που βιώνεται από το ίδιο το άτομο. Αυτό ακριβώς συναντάμε και στο παρακάτω παράδειγμα όπου δίνεται μεγάλη σημασία στην ανακάλυψη και πραγμάτωση μιας θηλυκής ταυτότητας φύλου.

Μοτίβο 2: Ικανοποίηση της Ανάγκης για Κοινότητα

Το Μοτίβο 2 έχει να κάνει με την ικανοποίηση της ανάγκης των κουίρ ατόμων για κοινότητα. Στο Παράδειγμα 7, το οποίο αποτελεί ένα από τα πιο χαρακτηριστικά παραδείγματα που εντοπίστηκε και κωδικοποιήθηκε στο πλαίσιο του παρόντος μοτίβου, συνεντευξιαζόμενο άτομο περιγράφει ακριβώς αυτή την ανάγκη για κοινότητα. Αρχικά, με τη φράση «ήθελα να ξέρω ξεκάθαρα τι είμαι» το άτομο εκφράζει μια ανάγκη για αυτοπροσδιορισμό. Η περιγραφή του αποτελέσματος αυτής της διαδικασίας εύρεσης λεξιλογίου για να ορίσει την ταυτότητα φύλου του ως «ξεκάθαρη» αντιπαραβάλλεται με την εικόνα που επικρατεί όσον αφορά με τις ορολογίες, όπως εξετάστηκε και μέσα από τη βιβλιογραφία. Παρόλα αυτά η χρήση του «τι» έναντι του «ποιος/α/ο» στην φράση «τι είμαι» παραπέμπει περισσότερο σε κάτι συγκεκριμένο παρά κάτι τόσο απροσδιόριστο και συνεχώς μεταβαλλόμενο όπως η έμφυλη ταυτότητα ενός ατόμου. Δηλαδή σε αυτό το σημείο το συνεντευξιαζόμενο άτομο δεν εκφράζει δυσκολία στο να κατανοήσει την έμφυλη ταυτότητά του, αλλά στην εύρεση μιας συγκεκριμένης ετικέτας («τι») που να μπορεί να περιγράψει τη σχέση του με την έννοια του φύλου. Η απόκτηση μιας «ξεκάθαρης ταμπέλας», μιας απάντησης στο «ποιος/α/ο είμαι;» σε αυτή την περίπτωση συνεπάγεται με την απόκτηση ενός συναισθήματος του «ανήκειν» σε μια κοινότητα, αλλά και την αποστασιοποίηση από άλλες οι οποίες δεν συνάδουν με τα στοιχεία της ταυτότητας του ατόμου. Επιπλέον, η επαναλαμβανόμενη φράση «να έχω» δείχνει και μια ανάγκη για κτητικότητα απέναντι στην έννοια της έμφυλης ταυτότητας, κάτι που όπως και στο παράδειγμα 6 ενδέχεται να πηγάζει από το γεγονός ότι τα κουίρ άτομα καλούνται να περάσουν από μια διαδικασία ανακάλυψης και κατάκτησης εκ νέου μιας ταυτότητας φύλου εκτός των παραδοχών της κυρίαρχης ομάδας.

Παράδειγμα 7:

«Ήθελα να ξέρω ξεκάθαρα τι είμαι, να έχω μια ταμπέλα σε εισαγωγικά για τον εαυτό μου, να έχω μια ταυτότητα και για να νιώθω ότι ανήκω κάπου και για να δω πως- τι θα λέω τέλος πάντων, οπότε να μου απευθύνονται όπως θέλω και κάπως, ναι, να έχω ξεκάθαρο τοπίο.» Σ_6

Θ.Κ 2 Κοινωνιογλωσσική Επιτέλεση του Συμπεριληπτικού Λόγου από Κουίρ Άτομα

Στην Θ.Κ 2 «Κοινωνιογλωσσική Επιτέλεση του Συμπεριληπτικού Λόγου από Κουίρ Άτομα» εξετάζονται οι τρόποι με τους οποίους τα κουίρ άτομα διαμορφώνουν τον λόγο τους ώστε αυτός να είναι συμπεριληπτικός τόσο για τα ίδια όσο και κατά την επικοινωνία με άλλα κουίρ άτομα. Οι τρόποι αυτοί αναλύονται σε γλωσσικές (ΥΚ 2.1) και σε κοινωνικές ή αλλιώς εξωγλωσσικές πρακτικές (ΥΚ 2.2), ενώ με τον ίδιο τρόπο θα αναλυθούν και οι υποκατηγορίες της παρούσας θεματικής.

Από γλωσσικές πρακτικές επιτέλεσης του συμπεριληπτικού λόγου από κουίρ άτομα μέσα από τα δεδομένα διαμορφώθηκαν έξι μοτίβα: η αποφυγή μερών του λόγου τα οποία περιέχουν και δηλώνουν γένος (Μοτίβο 1), η χρήση του ουδετέρου γένους μέσα στον λόγο (Μοτίβο 2), η χρήση του συμβόλου «@» ως κατάληξη στον γραπτό λόγο (Μοτίβο 3), η χρήση του πληθυντικού στο προφορικό αλλά και γραπτό λόγο (Μοτίβο 4), η διαγλωσσικότητα (Μοτίβο 5) και η αυτοδιόρθωση κατά την επικοινωνία (Μοτίβο 6)

Οι κοινωνικές πρακτικές επιτέλεσης του συμπεριληπτικού λόγου εντοπίστηκαν και χωρίστηκαν σε τρία μοτίβα. Μέσα στα μοτίβα αυτά θα αναλύσουμε το πώς η έκφραση της ταυτότητας φύλου μπορεί να αποτελέσει τρόπο επικοινωνίας (Μοτίβο 1), πώς η απόκτηση γραμματισμού πάνω σε θέματα φύλου επηρεάζει τον τρόπο ομιλίας και έκφρασης του ατόμου (Μοτίβο 2) και τέλος πως η δημιουργία κουίρ περίγυρου μπορεί να αποτελέσει εξωγλωσσική πρακτική κατασκευής ενός πιο συμπεριληπτικού λόγου (Μοτίβο 3).

ΥΚ 2.1 Γλωσσικές Πρακτικές Επιτέλεσης του Συμπεριληπτικού Λόγου από Κουίρ Άτομα

Μοτίβο 1: Αποφυγή Μερών του Λόγου τα οποία Εκδηλώνουν Γένος

Ως Μοτίβο 1 αναγνωρίστηκε η αποφυγή μερών του λόγου τα οποία εκδηλώνουν γένος. Στο Παράδειγμα 8, βλέπουμε ότι το άτομο αναφέρεται αρχικά στο πως η χρήση έμφυλων γλωσσικών τύπων («θηλυκή γλώσσα», «αρσενική γλώσσα») κατά την αυτοαναφορά, βιώνεται και αξιολογείται αρνητικά από το ίδιο, κάτι που εκφέρεται μέσα από την επιλογή του ρήματος «ρίχνω». Δηλαδή, η παρουσία ενός έμφυλου στοιχείου μέσα στη γλώσσα μπορεί να προκαλέσει αρνητικά συναισθήματα στο άτομο

του οποίου το φύλο δεν υπάγεται μέσα στο δίπολο θηλυκό – αρσενικό, γεγονός που παραπέμπει και στο αίσθημα δυσφορίας που εξετάστηκε στο πλαίσιο της Θ.Κ 1. Ο τρόπος με τον οποίο αυτή η δυσκολία στην επικοινωνία διορθώνεται, είναι μέσα από την αποφυγή μερών του λόγου τα οποία εκφέρουν και εκδηλώνουν γένος («να αποφεύγω όλες τις λέξεις εεε που έχουνε κάποια, κάποιο θηλυκό στοιχείο»). Πρόκειται για μία πρακτική που χρησιμοποιείται συχνά από το συνεντευξιαζόμενο άτομο («να αποφεύγω») και πραγματώνεται κοινωνιογλωσσικά με την α) ουσιαστικοποίηση μερών του λόγου που δηλώνουν γένος (όπως η χρήση του ουσιαστικού «χαρά» συνοδευόμενο από το ρήμα «νιώθω» έναντι της μετοχής «χαρούμενη») και β) τη χρήση ρημάτων έναντι μερών του λόγου που δηλώνουν γένος (όπως η χρήση του παθητικού ρήματος «χαίρομαι» για την περιγραφή της συναισθηματικής κατάστασης της χαράς αντί της έμφυλης μετοχής «χαρούμενη»).

Παράδειγμα 8:

«[...] για να μη ρίχνω το εαυτό μου χρησιμοποιώντας θηλυκή γλώσσα αλλά ταυτόχρονα να μην χρησιμοποιώ αρσενική γλώσσα, ήταν απλώς να αποφεύγω όλες τις λέξεις εεε που έχουνε κάποια, κάποιο θηλυκό στοιχείο, δηλαδή αντί να πω, είμαι χαρούμενη θα έλεγα κυριολεκτικά, νιώθω χαρά ή:: χαίρομαι ή:: οτιδήποτε άλλο, τίποτα[...]

Σ_9

Μέσα από την αποφυγή έμφυλων μερών του λόγου, όπως είναι οι μετοχές, οι αντωνυμίες και τα επίθετα, μπορούν να αποφύγουν την εκδήλωση δυαδικού γένους, αρσενικού ή θηλυκού, μέσα από τον λόγο τους. Ένας τρόπος με τον οποίο το πετυχαίνουν αυτό και που εμφανίζεται στο όγδοο παράδειγμα με τη φράση «δηλαδή αντί να πω, είμαι χαρούμενη θα έλεγα κυριολεκτικά, νιώθω χαρά ή χαίρομαι» είναι μέσα από την ουσιαστικοποίηση των προτάσεων και την αποφυγή της μετοχής χαρούμενη/ος η οποία πρέπει να ακολουθεί τους κανόνες του γραμματικού γένους.

Μέσα από τα δεδομένα, η πρακτική αυτή φαίνεται να προτιμάται τόσο από μη δυαδικά άτομα τα οποία δεν θέλουν να αναδείξουν ούτε το θηλυκό, ούτε το αρσενικό μέσα από τον λόγο τους, αλλά και από τρανς άτομα. Ειδικά, σε περιπτώσεις που δεν έχουν εκδηλώσει την ταυτότητα φύλου τους στο περίγυρό τους (coming out), αλλά παράλληλα δεν θέλουν «να ρίξουν» όπως εκφράζεται και στο Παράδειγμα 8, την/τον/το

εαυτή/εαυτό τους χρησιμοποιώντας μέρη του λόγου τα οποία εκφράζουν ένα γένος με το οποίο δεν ταυτίζονται.

Μοτίβο 2: Χρήση του Ουδέτερου Γένους

Το Μοτίβο 2 που αναγνωρίστηκε, αναφέρεται στη χρήση του ουδέτερου γένους. Στο Παράδειγμα 9 παρατίθενται διάφορες φράσεις που ειπώθηκαν από το ίδιο συνεντευξιαζόμενο άτομο και αποτελούν χαρακτηριστικά παραδείγματα της παρούσας ετικέτας. Στην πρώτη φράση το άτομο δηλώνει πως ο περίγυρός του αποτελείται από άτομα τα οποία χρησιμοποιούν το ουδέτερο γένος κατά την αυτοαναφορά. Δηλαδή, ο κύκλος του συνεντευξιαζόμενου ατόμου αποτελείται από άτομα τα οποία έχουν επίγνωση της φυσικοποίησης του φύλου μέσα από τη γλώσσα και προσπαθούν να αποφύγουν ενεργά τη συσχέτιση με οποιαδήποτε έκφραση αυτού του κοινωνιογλωσσικού φαινομένου. Ένας από τους τρόπους με τους οποίους πραγματώνεται αυτό, είναι μέσα από τη χρήση του ουδέτερου («όλα μου» αντί για «όλες/ους μου» και «τα φίλα» αντί για «τις/τους φίλες/ους») ακόμα και σε μέρη του λόγου στις οποίες το ουδέτερο δεν χρησιμοποιείται συνήθως ώστε να περιγράψει άτομα.

Μέσα στη δεύτερη φράση και συγκεκριμένα στην έκφραση «του παρτενεράκι μου», καθώς το άρθρο «του» συναντάται τόσο στο αρσενικό όσο και στο ουδέτερο γένος, το συνεντευξιαζόμενο άτομο επιχειρεί να κρατήσει τον λόγο του ουδέτερο χρησιμοποιώντας τη λέξη «παρτενέρ» που αποτελεί ξενόγλωσσο δάνειο και έτσι δεν ακολουθεί τους κανόνες κλίσης της ελληνικής γραμματικής, κάτι που του επιτρέπει να παραμείνει σημασιολογικά ουδέτερο. Παράλληλα, η προσθήκη του ουδέτερου επιθήματος «-ακι» στο ουσιαστικό «παρτενέρ» ενισχύει αυτή την ουδετερότητα που το ομιλητό θέλει να αναδείξει μέσα από τις επιλογές του.

Τέλος, μέσα από τη χρήση της αυτοπαθούς αντωνυμίας «εαυτός» στον πληθυντικό αριθμό του ουδέτερου γένους («τα εαυτά μας»), ένας τύπος που παρόλο που δεν υπάρχει, ακολουθεί τους κανόνες και τη λογική συνέχεια της ελληνικής γραμματικής και έτσι αναγνωρίζεται σωστά από τις/τους/τα συνομιλήτριες/τες/τα.

Παράδειγμα 9:

«όλα μου τα φίλα χρησιμοποιούν το «το» απλά::»

«Εεε ας σου δώσω παράδειγμα ξέρω εγώ, ότι:: είχαν έρθει:: οι γονείς του παρτενεράκι μου.»

«κάνουμε superficial κανόνες για τα εαυτά μας» Σ_5

Η χρήση του ουδετέρου εμφανίζεται σχεδόν σε όλες τις συνεντεύξεις ως ο πιο διαδεδομένος και εύχρηστος τρόπος συμπεριληπτικού λόγου ανάμεσα σε κουίρ άτομα. Το ουδέτερο ως γένος εμφανίζεται σε πολλαπλά μέρη του λόγου (ουσιαστικά, επίθετα, μετοχές και αντωνυμίες) όταν δεν αντιστοιχούν ούτε με το αρσενικό, ούτε με το θηλυκό γένος ή όταν εκφράζουν αφηρημένες έννοιες χωρίς κάποια συγκεκριμένη αντιστοιχία φύλου. Έτσι, τα κουίρ άτομα και ιδίως εκείνα τα οποία βρίσκονται στο μη δυαδικό φάσμα μπορούν να χρησιμοποιήσουν τις ήδη υπάρχουσες καταλήξεις του ουδετέρου γένους ακόμα και σε λέξεις οι οποίες δεν συνηθίζεται να εμφανίζονται με αυτή τη μορφή, όπως φαίνεται μέσα από τις φράσεις «τα φίλα μου», «το παρτενεράκι μου» και «τα εαυτά μας» των παραπάνω παραδειγμάτων.

Παράλληλα, η ύπαρξη και ευρεία χρήση του ουδετέρου μέσα στον λόγο καλύπτει και άτομα που αυτοπροσδιορίζονται ως ουδέτερα και θέλουν να αναδείξουν αυτή τη μη - ανθρώπινη πτυχή της ταυτότητάς τους ή άφυλα άτομα τα οποία θέλουν να αποβάλλουν την έννοια του δυαδικού φύλου από τον λόγο τους.

Στο Παράδειγμα 10, το συνεντευξιζόμενο άτομο συγκρίνει τους τρόπους με τους οποίους πραγματώνεται η ουδετερότητα στα αγγλικά και στα ελληνικά, Παρουσιάζει αρχικά το they, τύπος που συναντάται τόσο στον πληθυντικό, ως αντίστοιχο του «αυτοί», όσο και στον ενικό («singular they») ως ουδέτερος τύπος που «αναφέρεται σε ένα άτομο το οποίο δεν γνωρίζουμε το φύλο του ή δεν θέλουμε να το υποθέσουμε». Έπειτα παρουσιάζει το it, τον ενικό του ουδετέρου στα αγγλικά αναφέροντας πως χρησιμοποιείται για να περιγράψει «ένα πλάσμα ή πράγμα το οποίο δεν είναι άνθρωπος». Τέλος, συγκρίνει αυτούς τους δύο τύπους των αγγλικών με τον τύπο του ενικού του ουδετέρου «το» καθώς «εκφράζει και τις δύο αυτές ερμηνείες» κάτι που για ένα άτομο όπως το συνεντευξιζόμενο που αυτοπροσδιορίζεται ως ουδέτερο και επιθυμεί τόσο να μη περιορίζεται μέσα στο έμφυλο δίπολο αρσενικό -

θηλυκό («they») όσο και να προβάλλει αυτή μη ανθρώπινη πτυχή της έλλειψης φύλου («it») αξιολογείται θετικά από εκείνο.

Παράδειγμα 10:

«[...] το they στα αγγλικά αναφέρεται σε ένα άτομο το οποίο δεν γνωρίζουμε το φύλο του ή δεν θέλουμε να το υποθέσουμε, συνήθως, το singular they, ενώ το it αναφέρεται σε ένα πλάσμα ή πράγμα το οποίο δεν είναι άνθρωπος. Στα:: ελληνικά, το «το» εκφράζει και τις δύο αυτές ερμηνείες οπότε είναι πιο εύκολο για μένα να πω «το» από ότι they/ it το οποίο είναι πολύ ενδιαφέρον για τα ελληνικά, θετικό σχετικά.» Σ_8

Η περιγραφή της έλλειψης φύλου ως κάτι μη ανθρώπινο, αποτελεί έναν ακόμα τρόπο με τον οποίο αναγνωρίζεται από τα συνεντευξιαζόμενα άτομα η φυσικοποίηση του φύλου, αφού παρότι το άτομο του παραδείγματος 8 αναγνωρίζει το φύλο ως μια κατασκευή και όχι ως κάτι το φυσικό και ορμέμφυτο, παράλληλα περιγράφει την έλλειψη του ως κάτι που αποξενώνει το άτομο από μια έκφανση της ανθρώπινης φύσης του. Στον αντίποδα όμως, η συνύφανση αυτή του ουδετέρου με το μη - ανθρώπινο είναι και ο λόγος που αρκετά κούρ άτομα δυσκολεύονται αρκετά με τη χρήση του και αισθάνονται ότι δεν τα αντιπροσωπεύει ολοκληρωτικά όσον αφορά τον αυτοπροσδιορισμό τους.

Μοτίβο 3: Χρήση του Συμβόλου «@» στο Γραπτό Λόγο

Ως Μοτίβο 3 αναγνωρίστηκε η χρήση του συμβόλου «@» στον γραπτό λόγο. Στο Παράδειγμα 11 το συνεντευξιαζόμενο άτομο απαντώντας μια ερώτηση για τους τρόπους με τους οποίους η γλώσσα θα μπορούσε να γίνει πιο συμπεριληπτική όσον αφορά το φύλο, αναφέρει ότι «στην αρχή ήτανε η χρήση του @». Η περιγραφή «στην αρχή» στη φράση που περιγράφει τη χρήση του συμβόλου, δείχνει ότι πρόκειται για μια κοινωνικογλωσσική πρακτική που θεωρείται πια παρωχημένη, κάτι που και το ίδιο αναφέρει, λέγοντας πως «καταργείται για το «α». Μέσα από το «α» εννοείται η χρήση του ουδετέρου, όπως αναλύθηκε και στο Μοτίβο 2, ενώ παρουσιάζεται ως μια γλωσσική πρακτική που ακριβώς επειδή έχει τη βάση της στους κανόνες της ελληνικής γραμματικής θα είναι πιο εύκολη η κοινωνική προσαρμογή («adapt») σε αυτό («είναι κάτι που πια συνηθίζεται περισσότερο»). Αυτή η διαδικασία προσαρμογής όμως

προϋποθέτει την ανεκτικότητα και την αποδοχή τόσο των εκπαιδευτικών και ακαδημαϊκών («ελληνική γλώσσα») όσο και της κοινωνίας ώστε να ολοκληρωθεί, δύο πτυχές της κοινωνίας οι οποίες διαχωρίζονται ώστε να δοθεί έμφαση στη σημασία και των δύο.

Παράδειγμα 11:

«[...] και στην αρχή ήταν η χρήση του @ που πια έχω δει να καταργείται για το «α» ή την κατάληξη (.) και:: είναι κάτι που πια συνηθίζεται περισσότερο και πιστεύω ότι μπορεί να::- δηλαδή, έχει την δυνατότητα η ελληνική γλώσσα και κοινωνία να κάνουν adapt σε αυτό με τον καιρό [...]» Σ_2

Η χρήση του συμβόλου «@» ως διαδεδομένος τρόπος πραγμάτωσης του συμπεριληπτικού λόγου και πιο συγκεκριμένα του γραπτού συμπεριληπτικού λόγου, αναφέρθηκε σε μερικές συνεντεύξεις. Το σύμβολο αυτό σύμφωνα με τα δεδομένα, συναντάται κυρίως στο πλαίσιο του φεμινιστικού και κούιρ ακτιβιστικού λόγου αλλά και μέσα σε μερικούς, προοδευτικούς, ακαδημαϊκούς κύκλους και φοιτητικά σωματεία. Επιπλέον, ένα από τα συνεντευξιαζόμενα άτομα ανέφερε πως το σύμβολο «@» δεν είναι προσβάσιμο σε όλους/ες/α μέσα στον γραπτό λόγο, αφού πολλά φωνητικά πληκτρολόγια τα οποία απευθύνονται σε άτομα με δυσκολίες στην όραση δεν διαβάζεται σωστά με αποτέλεσμα να αποκλείει μια μεγάλη μερίδα ατόμων.

Μοτίβο 4: Η Χρήση του Πληθυντικού στο Προφορικό και Γραπτό Λόγο

Ως Μοτίβο 4 αναγνωρίστηκε η χρήση του πληθυντικού στο προφορικό και γραπτό λόγο. Στο Παράδειγμα 13 ο συνεντευξιαζόμενος, σκεπτόμενος τη χρήση της αγγλικής αντωνυμίας του πληθυντικού «they», η οποία στα νεότερα χρόνια έχει αρχίσει να χρησιμοποιείται και στον ενικό κατά την αναφορά σε άτομα των οποίων το φύλο είναι άγνωστο ή δεν θέλουμε να το υποθέσουμε, χρησιμοποιεί την αντίστοιχη ελληνική αντωνυμία «αυτοί» ως συμπεριληπτική γλωσσική πρακτική («σκεπτόμενος την αγγλική έκφραση they το μετέφρασα άμεσα στα ελληνικά λέγοντας «αυτοί»»). Παράλληλα όμως, ο συνεντευξιαζόμενος παρατηρεί και από μόνος του ότι η πρακτική αυτή οδηγεί σε συγχύσεις («αλλά εγώ είχα κατά νου το «οι» οπότε εκεί γίνεται μια γιγάντια σύγχυση»). Η σύγχυση αυτή πηγάζει από δύο λόγους α) από τη λανθάνουσα χρήση του πληθυντικού («εσύ να μιλάς για ένα άτομο και ο άλλος να καταλαβαίνει ή

για πολλούς») και β) από την ομοηχία της αντωνυμίας με τον τύπο της στον ενικό αριθμό του θηλυκού «αυτή» («το οποίο μπορεί κάποιος να θεωρούσε το «αυτή» με «η» που, να θεωρούσα γυναίκα, αλλά εγώ είχα κατά νου το «οι»).

Το γεγονός ότι ο συνεντευξιαζόμενος του Παραδείγματος 12 σκέφτηκε να μεταφέρει αυτό το γραμματικό φαινόμενο από τα αγγλικά στα ελληνικά, ακόμα και αν δεν υπάρχει αντίστοιχος γραμματικός τύπος στη γλώσσα άφιξης («σκεπτόμενος την αγγλική έκφραση they το μετέφρασα άμεσα στα ελληνικά λέγοντας «αυτοί»»), πηγάζει από το ότι μια συντριπτική πλειοψηφία των συνεντευξιαζόμενων ατόμων, αναφέρουν πως η πρώτη τους επαφή με κουίρ θεματολογία και ιδεολογία έγινε μέσω ξενόγλωσσων πηγών. Η χρήση του πληθυντικού άρθρου «οι» δεν είναι η μόνη περίπτωση όπου κουίρ άτομα βρίσκουν τρόπους να κατασκευάσουν ένα πιο συμπεριληπτικό λόγο με εργαλεία εκτός των ελληνικών, αλλά πρόκειται για ένα ευρύ φαινόμενο που θα εξετάσουμε στο επόμενο μοτίβο.

Παράδειγμα 12:

«[...] στο άτομο με το οποίο είχα αυτή την παρεξήγηση στη δουλειά, σκεπτόμενος την αγγλική έκφραση they το μετέφρασα άμεσα στα ελληνικά λέγοντας «αυτοί» το οποίο μπορεί κάποιος να θεωρούσε το «αυτή» με «η» που, να θεωρούσα γυναίκα, αλλά εγώ είχα κατά νου το «οι» οπότε εκεί γίνεται μια γιγάντια σύγχυση, εσύ να μιλάς για ένα άτομο και ο άλλος να καταλαβαίνει ή για πολλούς ή για ένα θηλυκό άτομο ας πούμε και εκεί εκτροχιάστηκε η κατάσταση ((γέλιο))» Σ_9

Μοτίβο 5: Διαγλωσσικότητα

Το επόμενο μοτίβο που αναγνωρίστηκε ως συμπεριληπτική γλωσσική πρακτική είναι το Μοτίβο 5 που αναφέρεται στη διαγλωσσικότητα. Στο Παράδειγμα 13, το άτομο αναγνωρίζει μια έμφυλη διάσταση στην ορολογία που χρησιμοποιείται στα ελληνικά. Παρόλο που η φράση αυτή θα μπορούσε να ειπωθεί και εξ ολοκλήρου στα ελληνικά, «ορολογίες που είναι έμφυλες», το άτομο επιλέγει να εκφραστεί διαγλωσσικά, όπου το ρήμα «είναι» συνοδεύεται από αντικείμενο στα αγγλικά, «gendered» ενώ παράλληλα ακολουθεί τις συμβάσεις του ελληνικού συντακτικού. Με βάση τα παραπάνω, τα κουίρ άτομα, έχοντας αναπτύξει τον γραμματισμό τους πάνω σε θέματα φύλου στα αγγλικά, χρησιμοποιούν τη φρασεολογία που συνηθίζεται σε αγγλόφωνες πηγές, με ελληνική

σύνταξη και σε ένα γενικότερα ελληνόφωνο πλαίσιο, όπως παρατηρείται μέσα από τις φράση «είναι gendered».

Παράδειγμα 13:

«[...] ορολογίες που **είναι gendered.**» Σ_2

Η διαγλωσσικότητα αυτή θα μπορούσε επίσης να είναι αποτέλεσμα της έλλειψης ελληνικού λεξιλογίου το οποίο μπορεί να περιγράψει κουίρ βιώματα και εμπειρίες όπως φαίνεται και στα αποσπάσματα του Παραδείγματος 13 και με τη χρήση των φράσεων «έκανε come out» όπου παρόλο που υπάρχει αντίστοιχη ελληνική φράση, «εκδηλώθηκε» για να περιγράψει την ίδια εμπειρία, δεν χρησιμοποιείται με την ίδια συχνότητα. Παρομοίως, στην περίπτωση του δεύτερου αποσπάσματος στο Παράδειγμα 14, το άτομο αναφέρεται διαγλωσσικά στις περιπτώσεις στις οποίες όταν φοράει, στερεοτυπικά, πιο θηλυπρεπή ρούχα («μπορεί να ντυθώ και πιο feminine») η κοινωνία αναγνωρίζει λανθασμένα το φύλο του ως θηλυκό, οδηγώντας σε μια παραγνώριση της ταυτότητας φύλου του («με κάνουν misgender δηλαδή με θηλυκές αντωνυμίες»). Το φαινόμενο αυτό φαίνεται να αυξάνεται όταν άλλα άτομα αντιλαμβάνονται μεμονωμένα κομμάτια της παρουσίας του («όταν με βλέπει ο κόσμος από μακριά ή από πίσω») αφήνοντας να εννοηθεί ότι υπάρχουν στοιχεία πάνω του που παραπέμπουν και σε ένα πιο κουίρ «στιλιζάρισμα» του εαυτού. Τέλος, η περιγραφή «ακόμα κάποιες φορές» μας δείχνει τη συχνότητα αυτού του φαινομένου («κάποιες φορές») αλλά και τα αισθήματα αγανάκτησης και δυσαρέσκειας που αυτή η παραγνώριση της ταυτότητας φύλου του μπορεί να προκαλέσει («ακόμα»)

Παράδειγμα 14:

«έκανε come out»

«[...] **μπορεί να ντυθώ και πιο feminine** και τέτοια. Όταν με βλέπει ο κόσμος από μακριά ή από πίσω, ακόμα κάποιες φορές **με κάνουν misgender** δηλαδή με θηλυκές αντωνυμίες (.)» Σ_2

Μοτίβο 6: Αυτοδιόρθωση

Το επόμενο μοτίβο που αναγνωρίστηκε ως συμπεριληπτική γλωσσική πρακτική είναι το Μοτίβο 6 το οποίο αναφέρεται στην αυτοδιόρθωση. Στο Παράδειγμα 15, μπορούμε

να παρατηρήσουμε ότι το άτομο διακόπτει τον λόγο του, ώστε να αντικαταστήσει τη θηλυκή κατάληξη «η» από το επίθετο «η μικρή» με την ουδέτερη μορφή της λέξης, «το μικρό». Αυτή η διόρθωση φέρνει στο προσκήνιο και την έννοια του λάθους όταν μιλάμε για το φύλο πέρα του δυαδικού. Παρόλο που και οι δύο τύποι του επιθέτου δεν είναι γραμματικά λανθασμένοι, το άτομο επιλέγει να διορθώσει την αρχική του επιλογή ώστε να μη καθορίσει το παιδί για το οποίο μιλούσε με έμφυλους όρους μέσα από τον λόγο του. Ο μόνος τύπος μέσα στη φράση που δηλώνει μια διπολική έμφυλη ταυτότητα, είναι η αντωνυμία «αυτή» μέσα από την οποία αναφέρεται στη μητέρα του παιδιού. Με τον χαρακτηρισμό του προσώπου ως μητέρα, δίνεται ήδη μια έμφυλη διάσταση στο πρόσωπο που το συνεντευξιαζόμενο άτομο δεν πιστεύει ότι χρειάζεται να παραληφθεί στη συνέχεια της αναφοράς του σε αυτή.

Παράδειγμα 15:

«[...]όχι μόνο αυτή αλλά και τη μικρ- το μικρό της παιδί[...]» Σ_5

ΥΚ 2.2 Κοινωνικές/Εξωγλωσσικές Πρακτικές Επιτέλεσης του Συμπεριληπτικού Λόγου από Κουίρ Άτομα

Μοτίβο 1: Η Έκφραση της Ταυτότητας Φύλου ως Τρόπος Επικοινωνίας

Εκτός από τις γλωσσικές πρακτικές που εντοπίστηκαν μέσα από τις απομαγνητοφωνημένες συνεντεύξεις, εντοπίστηκαν και εξωγλωσσικές πρακτικές μέσα από τις οποίες επιτελείται ο συμπεριληπτικός λόγος. Πιο συγκεκριμένα αναγνωρίστηκε το Μοτίβο 1 που αναφέρεται στην έκφραση της ταυτότητας φύλου ως τρόπο επικοινωνίας. Στο Παράδειγμα 16 βλέπουμε το συνεντευξιαζόμενο άτομο να εκφράζει τη δυσκολία που αντιμετωπίζει όταν καλείται να μιλήσει σε άλλα κουίρ άτομα («ρε είναι full δύσκολο να μιλήσεις γενικά»). Τη δυσκολία αυτή την παρουσιάζει μέσα από ένα υποθετικό αλλά παράλληλα πολύ πιθανό σενάριο («να πας σ'ένα κατάστημα, να δεις ένα παιδί πίσω από το ταμείο») συνάντησης με ένα «παιδί που φαίνεται κουίρ». Μέσα από την περιγραφή της κατάστασης ως προφανούς («obviously») αλλά και τη χρήση της λέξης «φαίνεται» αυτός ο χαρακτηρισμός του συνομιλητού ως κουίρ έχει να κάνει με το παρουσιαστικό του, δηλαδή με την έκφραση της ταυτότητας φύλου του. Συνάδει με αυτό που το συνεντευξιαζόμενο άτομο χαρακτηρίζει ως «flagging», ως ένα

τρόπο αναγνώρισης στοιχείων κοινών στα μέλη μιας εσω-ομάδας («να τσεκάρεις τι συμβαίνει»).

Παρόλο που το συνεντευξιαζόμενο άτομο δεν διευκρινίζει ποια είναι αυτά τα χαρακτηριστικά που το κάνουν να φτάσει σε αυτό το συμπέρασμα για το συνομιλητό του, αλλά μπορούμε να συμπεράνουμε ότι υπάρχει συγκεκριμένος τρόπος ή τρόποι με τους οποίους πραγματώνεται η κουίρ ταυτότητα μέσα στην κοινωνία. Πάνω στο ζήτημα του συμπεριληπτικού λόγου, το «στυλιζάρισμα» αυτό επιτρέπει στα κουίρ άτομα να αναγνωρίζουν άλλα άτομα με παρόμοια ιδεολογία και εμπειρίες τα οποία θα είναι πιο ανεκτικά και γνώριμα με έναν περισσότερο συμπεριληπτικό τρόπο λόγου. Λειτουργεί τόσο ως κλείδα ασφαλείας αλλά και ως τρόπος ανάπτυξης μιας υποστηρικτικής κοινότητας, κάτι που εξετάστηκε περαιτέρω στο Μοτίβο 3.

Παράδειγμα 16:

«Ρε είναι full δύσκολο να μιλήσεις γενικά, **να πας σ'ένα κατάστημα, να δεις ένα παιδί πίσω από το ταμείο και είναι obviously παιδί το οποίο δεν είναι:: φαίνεται κουίρ**, είναι λίγο **to flagging**, να τσεκάρεις τι συμβαίνει» Σ_5

Μοτίβο 2: Η Απόκτηση Γραμματισμού Πάνω σε Θέματα Φύλου

Ως Μοτίβο 2 αναγνωρίστηκε η απόκτηση γραμματισμού πάνω σε θέματα φύλου. Στο Παράδειγμα 17, το συνεντευξιαζόμενο άτομο αναφέρεται στο πως νιώθει για τον όρο κουίρ. Βλέπουμε ότι το άτομο αντιδράει θετικά στη χρήση του όρου («μου αρέσει που έχουμε πάρει») παρόλο που αναγνωρίζει το γεγονός ότι στο παρελθόν νοηματοδοτούνταν πολύ διαφορετικά («μια λέξη που είχε αρνητική χροιά»). Παράλληλα δίνει μεγαλύτερη έμφαση στην επανοικειοποίηση του όρου κουίρ («έχουμε κάνει reclaim») με την οποία συμφωνεί («είναι τέλειο»).

Μέσα από την αναγνώριση ότι ο όρος κουίρ είχε «αρνητική χροιά» το άτομο δείχνει πως είναι ενημερωμένο τόσο για την ιστορικότητα του όρου αλλά και για τη σύγχρονη χρήση του από τη ΛΟΑΤΚΙ⁺ κοινότητα. Με τη διπλή χρήση του ρήματος «έχουμε» αλλά και αυτή της φράσης «για εμάς», το συνεντευξιαζόμενο άτομο κατατάσσει τον εαυτό του στην ομάδα των ατόμων που επανοικειοποίησαν και χρησιμοποιούν τον όρο κουίρ, δηλαδή οι ακτιβιστικές ομάδες που επικεντρώνονται στην κατάκτηση δικαιωμάτων για άτομα της ΛΟΑΤΚΙ⁺ κοινότητας. Μέσα από τη χρήση της λέξης «reclaim» φαίνεται επιπλέον ο γραμματισμός του ατόμου, αφού

πρόκειται για λέξη με πολιτικό φορτίο στα αγγλικά που χρησιμοποιείται συχνά από αγγλόφωνες ακτιβιστικές ομάδες τόσο στον γραπτό όσο και στον προφορικό λόγο τους. Παράλληλα, μέσα από τη χρήση του αγγλικού όρου έναντι του ελληνικού, επανουκειοποίηση, βλέπουμε πως ο γραμματισμός πάνω σε θέματα φύλου και κουίρ ακτιβισμού δεν αποκτήθηκε στα ελληνικά αλλά στα αγγλικά

Παράδειγμα 17:

«[...] μου αρέσει που έχουμε πάρει μια λέξη που είχε αρνητική χροιά και την έχουμε κάνει reclaim και τη λέμε για εμάς, είναι τέλειο.» Σ_6

Μοτίβο 3: Δημιουργία Κουίρ Περιγύρου

Ως Μοτίβο 3 αναγνωρίστηκε η δημιουργία κουίρ περιγύρου. Στο Παράδειγμα 18 το συνεντευξιζόμενο άτομο αναφέρεται αρχικά στην περίπτωση που γνωρίζει ένα καινούριο άτομο που «όταν γνωρίζω πια ένα άτομο που είναι και αυτό στη κοινότητα ή τουλάχιστον υποστηρίζει και έχει κάποιες γνώσεις». Μέσα από τη χρήση του χρονικού επιρρήματος «πια» φαίνεται ότι αυτή δεν ήταν μια πρακτική την οποία πάντα την εφαρμόζε, αλλά επέλεξε συνειδητά να την εφαρμόσει, κάτι που διαρκεί μέχρι και σήμερα. Αν και το συνεντευξιζόμενο άτομο δεν διευκρινίζει τι πρέπει να υποστηρίζει και ποιες γνώσεις πρέπει να έχει αυτό το άτομο αλλά εξετάζοντάς τα δύο αυτά στοιχεία μαζί με την έννοια της κοινότητας που εισάγεται σε αυτή τη φράση, μπορούμε να συμπεράνουμε ότι το άτομο είναι και αυτό κουίρ ή έχει τις ίδιες ιδεολογίες και απόψεις με εκείνο πάνω σε θέματα φύλου. Με άτομα τα οποία εμπίπτουν σε μια από τις παραπάνω κατηγορίες ή και σε όλες, το συνεντευξιζόμενο άτομο αναφέρει πως μαζί με την πρώτη γνωριμία «ρωτάμε το ένα το άλλο αρχικά τις αντωνυμίες μας», δηλαδή, υπάρχει μια ανταλλαγή πληροφοριών με επίκεντρο την έκφραση της ταυτότητας φύλου, ώστε κανένα από τα δύο συνομιλητά να μην έρθει σε δύσκολη θέση από γλωσσικές επιλογές οι οποίες θα το ενοχλήσουν.

Παράδειγμα 18:

«[...] όταν πια γνωρίζω ένα άτομο που **είναι και αυτό στην κοινότητα** ή τουλάχιστον **υποστηρίζει** και **έχει κάποιες γνώσεις** και τέτοια, **ρωτάμε το ένα το άλλο αρχικά τις αντωνυμίες μας**» Σ_2

Όπως και η ύπαρξη γραμματισμού πάνω σε κουίρ θέματα, έτσι και η δημιουργία ενός κουίρ κύκλου, μιας κοινότητας, δεν είναι ένας άμεσος τρόπος πραγμάτωσης του συμπεριληπτικού λόγου, αλλά αποτελεί τη βάση για τη δημιουργία ενός ανεκτικού περιβάλλοντος και τη σταδιακή ευαισθητοποίηση των ατόμων σε ένα πιο συμπεριληπτικό τρόπο σκέψης. Όπως φαίνεται και μέσα από τη φράση «ρωτάμε το ένα το άλλο αρχικά τις αντωνυμίες μας» του παρακάτω παραδείγματος, το κοινό κουίρ βίωμα δημιουργεί μια αίσθηση κοινότητας μεταξύ των ατόμων, με ενωτικό κρίκο την πτυχή της ταυτότητας που αφορά το εκτός της ετεροκανονικότητας φύλο, όπως αυτό πραγματώνεται μέσα σε μια ετεροκανονική κοινωνία. Επιπλέον, με την ερώτηση αυτή αποδομείται κατευθείαν η φυσικότητα του φύλου, αφού η ερώτηση αυτή δεν απευθύνεται μόνο σε «φανερά κουίρ άτομα», όπως είδαμε και στο Μοτίβο 1 της ίδιας υποκατηγορίας αλλά και μέσα από τη φράση «είναι και αυτό στην κοινότητα», αλλά σε όλα τα άτομα που είναι ανεκτικά και υποστηρικτικά και άρα ασφαλή.

Ιδιαίτερη σημασία δίνεται τόσο στο πλαίσιο του παρακάτω παραδείγματος στη φυσική παρουσία κουίρ κοινότητας. Μέσα σε ένα τέτοιο περιβάλλον, τα άτομα, έχοντας την ανάγκη για επικοινωνία και σύνδεση με άτομα της κοινότητας, τροποποιούν τον λόγο τους ώστε αυτός να είναι πιο συμπεριληπτικός. Παράλληλα, η ύπαρξη μιας στενής κουίρ κοινότητας, μπορεί να αποτελέσει ένα ασφαλές περιβάλλον όπου τα κουίρ άτομα μπορούν να ανακαλύψουν τις πτυχές της ταυτότητας φύλου και σεξουαλικότητάς τους και να πειραματιστούν πιο ελεύθερα με την έκφραση του φύλου τους.

Η ασφάλεια αυτή είναι που επιτρέπει στα κουίρ άτομα να πειραματιστούν με τη γλώσσα και να αναπτύξουν πιο συμπεριληπτικούς τρόπους έκφρασης, όπως εκφράζεται και στο παρακάτω παράδειγμα, και γι' αυτό τον λόγο η πλειονότητα των συνεντευξιαζόμενων ατόμων αναφέρουν ότι ο τρόπος έκφρασής τους, λεκτικός και μη, είναι τοπικά και κοινωνικά προσδιορισμένος.

Θ.Κ 3 Δυσκολίες κατά την Πραγμάτωση του Συμπεριληπτικού Λόγου

Στη Θ.Κ 3 «Δυσκολίες κατά την Πραγμάτωση του Συμπεριληπτικού Λόγου» εξετάζονται οι δυσκολίες που τα κουίρ άτομα αντιμετωπίζουν όταν προσπαθούν να διαμορφώσουν τη γλώσσα τους ώστε αυτή να είναι πιο συμπεριληπτική. Η προσέγγιση της θεματικής έγινε μέσα από δύο υποκατηγορίες. Η ΥΚ 3.1 συμπεριλαμβάνει το πώς η χρήση του ουδετέρου γένους συνυφαίνεται με την εκφορά του μη ανθρώπινου και πώς αυτό μπορεί να επηρεάσει την επικοινωνία (Μοτίβο 1) και την εξέταση της ελληνικής ως έμφυλης γλώσσας (Μοτίβο 2). Η ΥΚ 3.2 αναδεικνύει τις κοινωνικές ή αλλιώς εξωγλωσσικές δυσκολίες που συναντώνται κατά την επιτέλεση του συμπεριληπτικού λόγου από κουίρ άτομα. Στα μοτίβα αυτής της υποκατηγορίας εντοπίζεται η έλλειψη γραμματισμού για θέματα φύλου στα ελληνικά, ως εμπόδιο (Μοτίβο 1), τον συμπεριληπτικό λόγο ως τοπικά προσδιορισμένο (Μοτίβο 2) και την κοινωνία ως εμπόδιο έναντι της γλώσσας και των γλωσσικών πρακτικών των ατόμων.

ΥΚ 3.1 Γλωσσικές Δυσκολίες στην Επιτέλεση του Συμπεριληπτικού Λόγου από Κουίρ Άτομα

Μοτίβο 1: Η Χρήση του Ουδετέρου Γένους στην Ελληνική Γλώσσα για την Εκφορά του Μη Ανθρώπινου στον Λόγο

Με βάση την ανάλυση των απομαγνητοφωνημένων συνεντεύξεων αναγνωρίστηκε το Μοτίβο 1, που αναφέρεται στη χρήση του ουδετέρου γένους για άτομα στην ελληνική γλώσσα αλλά και την ικανότητα που έχει να εισάγει μια μη ανθρώπινη διάσταση σε αυτή. Στο Παράδειγμα 19, όπου το συνεντευξιζόμενο άτομο μοιράζεται μια συνομιλία που είχε με μια γυναίκα που ενδιαφέρεται να μάθει ελληνικά και τις ερωτήσεις που έκανε γύρω στις γλωσσικές πρακτικές που πραγματώνουν το μη δυαδικό κατά την επικοινωνία. Το συνεντευξιζόμενο άτομο ενθαρρύνει τη γυναίκα να ρωτάει ευθέως («κοιτάξετε:: συνήθως πρέπει να ρωτήσετε») εξηγώντας ότι παρόλο που το ίδιο το χρησιμοποιεί («γιατί εγώ, ας πούμε, δεν με πειράζει το «το»») αλλά κουίρ άτομα μπορεί να μην είναι τόσο θετικά στη χρήση του κατά την αναφορά σε αυτά («άλλα άτομα ας πούμε μπορεί να τα πειράζει»). Αυτή η προτίμηση εξηγείται μέσα από το γεγονός ότι το «το» είναι πιο κοντά σημασιολογικά στο αγγλικό it/its, την αντωνυμία του ουδετέρου που χρησιμοποιείται για να περιγράψει αντικείμενα και πλάσματα τα οποία είναι μη ανθρώπινα («άλλα άτομα, ας πούμε, μπορεί να τα πειράζει, να το βρίσκει σαν να είναι it/its, το οποίο είναι πάλι pronoun αλλά μπορεί να μην αρέσει»). Η σύγκριση

της ελληνικής και αγγλικής γραμματικής διευκολύνει την κατανόηση της δυσκολίας αυτής από την εξ ολοκλήρου αγγλόφωνη συνομιλήτρια, αλλά παράλληλα μας δίνει μια καλύτερη εικόνα του πως η χρήση της ουδέτερης αντωνυμίας «το» θα μπορούσε να ερμηνευθεί ως υποτιμητική.

Παράδειγμα 19:

«[...] κοιτάζετε:: συνήθως πρέπει να ρωτήσετε γιατί εγώ, ας πούμε, δεν με πειράζει το «το» αλλά κάποια άλλα άτομα, ας πούμε, μπορεί να τα πειράζει, να το βρίσκει σαν να είναι it/its, το οποίο είναι πάλι pronoun αλλά μπορεί να μην αρέσει, οπότε είναι λίγο, το κάθε άτομο [...]» Σ_7

Παρόλο που το ουδέτερο είναι ο τρόπος πραγμάτωσης του συμπεριληπτικού λόγου που έχουν τεκνοθετήσει τα περισσότερα συνεντευξιαζόμενα άτομα που βρίσκονται στο μη δυαδικό φάσμα, αναφέρθηκε σε αρκετές συνεντεύξεις ότι δεν είναι μια κοινά αποδεκτή λύση από όλα τα κουίρ άτομα. Η βασική εξήγηση που δόθηκε είναι πως ενδέχεται να εκλαμβάνεται ως προσβλητικό ή ανεπιθύμητο από μερικά κουίρ άτομα λόγω της συνύφανσής του με άλογα και άψυχα πράγματα.

Στον αντίποδα όμως, αυτή η μη ανθρώπινη φύση του ουδετέρου γένους αξιολογείται θετικά από άφυλα και ουδέτερα άτομα τα οποία θέλουν να απομακρυνθούν από την έννοια του δυαδικού φύλου που υπάρχει μέσα στην ελληνική γλώσσα ή και να αναδείξουν αυτή τη μη ανθρώπινη πτυχή της ταυτότητάς τους.

Μοτίβο 2: Η Ελληνική ως «Έμφυλη Γλώσσα»

Το Μοτίβο 2 αναφέρεται στο πως τα έμφυλα στοιχεία της ελληνικής γλώσσας, μπορούν να αποτελέσουν εμπόδιο στην επιτέλεση μιας πιο συμπεριληπτικής επικοινωνίας. Στο Παράδειγμα 20 το συνεντευξιαζόμενο άτομο αναφέρεται αρχικά στην επικράτηση και υπερίσχυση του αρσενικού στον λόγο («στο γεγονός ότι υπερισχύει το αρσενικό γένος») έναντι του θηλυκού αλλά παράλληλα και του ουδετέρου. Τονίζει ειδικότερα το γεγονός ότι αυτή η επικράτηση φαίνεται να είναι εν μέρει αποτέλεσμα γραμματικών κανόνων που κάνουν τον σχηματισμό συγκεκριμένων τύπων αδύνατο («όταν χρησιμοποιείς συγκεκριμένα ουσιαστικά ή και επίθετα, δεν μπορείς να χρησιμοποιήσεις το ουδέτερο»). Λόγω των σπουδών του, το συνεντευξιαζόμενο άτομο έρχεται πρώτη φορά επαφή με το κοινωνιογλωσσικό φαινόμενο αυτό σε ακαδημαϊκό

επίπεδο («ήταν όταν αρχίσαμε να συζητάμε στο προπτυχιακό μου σχετικά με τη χρήση και του αρσενικού και του θηλυκού»), γεγονός που συνδέεται άμεσα με το παράδειγμα που δίνεται έπειτα όσον αφορά τον συμπεριληπτικό λόγο μέσα στη σε μία σχολική ή και πανεπιστημιακή αίθουσα («δηλαδή να λέμε όλοι και όλες οι εκπαιδευτικοί, πρέπει να κάνουν αυτό στους μαθητές και στις μαθήτριες»). Η χρήση των ρημάτων «προσπαθώ» και «ξεπεράσω» δίνει έμφαση στο γεγονός ότι πρόκειται για μια συνήθεια η οποία διαιωνίζεται και αναπαράγεται μέσα από την επανάληψη. Άρα, το φαινόμενο αυτό φυσικοποιείται, γίνεται μέρος του καθημερινού τρόπου ομιλίας κάτι που το καθιστά πιο δύσκολο να εντοπιστεί και να διορθωθεί από την/τον/το ομηλήτρια/τη/το. Αυτό φαίνεται και από τη χρήση του ρήματος «άρχισα» που καθιστά την συνειδητοποίηση και ενεργή διόρθωση αυτής της πρακτικής ως μια διαδικασία προς την επιτέλεση του συμπεριληπτικού λόγου που ενδυναμώνεται με κάθε συνειδητή γλωσσική χρήση. Ολοκληρώνοντας την απάντησή του σχολιάζει το γεγονός ότι, παρόλο που η πρακτική αυτή είναι πιο συμπεριληπτική από την επικράτηση του αρσενικού μέσα στον λόγο, παράλληλα αναπαράγει τη διπολικότητα του φύλου και παραλείπει οποιαδήποτε έκφανση του φύλου βρίσκεται πέρα του δυαδικού («είναι ένα βήμα για να είναι πιο συμπεριληπτική η γλώσσα αλλά παράλληλα ενισχύει και το δίπολο, το αρσενικό, θηλυκό»).

Παράδειγμα 20:

«Δηλαδή για παράδειγμα στο γεγονός ότι υπερिशύει το αρσενικό γένος, στο γεγονός ότι:: όταν αναφέρεσαι, όταν χρησιμοποιείς συγκεκριμένα ουσιαστικά ή και επίθετα, δεν μπορείς να χρησιμοποιήσεις το ουδέτερο. Είναι μια «έμφυλη γλώσσα» και:: το πρώτο ας πούμε σημείο που άρχισα να νιώθω ότι προσπαθώ να το:: ξεπεράσω, να ξεπεράσω αυτή τη δυσκολία, ήταν όταν αρχίσαμε να συζητάμε στο προπτυχιακό μου σχετικά με τη χρήση και του αρσενικού και του θηλυκού, δηλαδή να λέμε όλοι και όλες οι εκπαιδευτικοί, πρέπει να κάνουν αυτό στους μαθητές και στις μαθήτριες, το οποίο να είναι ένα βήμα για να είναι πιο συμπεριληπτική η γλώσσα αλλά παράλληλα ενισχύει και το δίπολο, το αρσενικό, θηλυκό.» Σ_4

Τα ελληνικά είναι μια «έμφυλη γλώσσα» κατά την οποία τα περισσότερα μέρη του λόγου (ουσιαστικά, επίθετα, μετοχές, αντωνυμίες κ.α.) πρέπει να κατατάσσονται

σε ένα γένος (αρσενικό, θηλυκό, ουδέτερο, αν και όταν αναφερόμαστε σε ανθρώπους, ανθρώπινα χαρακτηριστικά και ενέργειες χρησιμοποιείται αποκλειστικά το αρσενικό και το θηλυκό γένος). Το γραμματικό γένος έτσι εμποδίζει σε πολλές περιπτώσεις την κατασκευή καινούριων, συμπεριληπτικών, μορφών λόγου και περιορίζει τους τρόπους με τους οποίους ο λόγος μπορεί να γίνει πιο ουδέτερος. Παράλληλα, μέσα από τη γενικευτική χρήση του αρσενικού γένους (Hellinger & Bussman, 2001), μαζί με τη γλωσσική απόκλιση του θηλυκού, παρατηρείται και απόκλιση οποιασδήποτε άλλης έμφυλης ταυτότητας, κάτι που οδηγεί στην αποξένωση αυτών των ομάδων.

ΥΚ 3.2 Κοινωνικές/Εξωγλωσσικές Δυσκολίες στην Επιτέλεση του Συμπεριληπτικού Λόγου από Κουίρ Άτομα

Μοτίβο 1: Έλλειψη Γραμματισμού για Θέματα Φύλου στα Ελληνικά ως Εμπόδιο

Το Μοτίβο 1 της ΥΚ για τις κοινωνικές ή εξωγλωσσικές δυσκολίες που τα κουίρ άτομα αντιμετωπίζουν κατά την επιτέλεση του συμπεριληπτικού λόγου, αναφέρεται στο πως η έλλειψη γραμματισμού για θέματα φύλου στα ελληνικά, μπορεί να αποτελέσει εμπόδιο για κουίρ άτομα. Στο Παράδειγμα 21, το συνεντευξιαζόμενο άτομο, απαντώντας σε ερώτηση που πραγματεύεται στην πιθανότητα αντιμετώπισης δυσκολιών σε συζητήσεις για θέματα φύλου που πραγματώνονται στα ελληνικά, αναφέρει πως το ίντερνετ είναι αυτό που έχει βοηθήσει στην υπέρβαση οποιονδήποτε δυσκολιών. Το διαδίκτυο διευκολύνει την επικοινωνία με δύο βασικούς τρόπους, α) παρέχοντας μεταφράσεις ξενόγλωσσων όρων και λέξεων («θα τα ψάξω στο ίντερνετ κάποια μετάφραση») και β) γνωστοποιώντας νέους όρους οι οποίοι έχουν μεταφραστεί στα ελληνικά («επειδή τα τελευταία χρόνια πλέον έχουν γίνει κάποια πράγματα»). Η περιγραφή της μετάφρασης όρων που έχουν να κάνουν με το φύλο ως «τέτοια πράγματα» λειτουργεί ως κριτική είτε στον ρυθμό με τον οποίο γίνεται αυτή η προσπάθεια, είτε στην ποιότητα αυτής. Παράλληλα η φράση «τα τελευταία χρόνια» μας δίνει ένα χρονικό πλαίσιο μέσα στο οποίο οι επιρροές της αγγλόφωνης κουίρ και γενικότερα ΛΟΑΤΚΙ⁺ κοινότητας άρχισαν να φαίνονται και στην ελληνική γλώσσα. Το χρονικό αυτό πλαίσιο συνάδει με την αύξηση πρόσβασης σε ηλεκτρονικά μέσα και στο διαδίκτυο («θα το ψάξω στο ίντερνετ»). Με βάση τα παραπάνω, η χρήση, αλλά ακόμα περισσότερο η προτίμηση της χρήσης αγγλικής ορολογίας σε ελληνικά γραμματικά και επικοινωνιακά πλαίσια («αλλιώς συνήθως θα τα πω μισά στα ελληνικά και μισά στα

αγγλικά και θα συνεννοηθούμε») είναι αποτέλεσμα της μηδαμινής, αργοπορημένης ή και ανεπαρκούς μετάφρασης της ορολογίας γύρω από το φύλο στα ελληνικά.

Παράδειγμα 21:

« Συνήθως προσπαθώ:: να- ας πούμε **θα τα ψάξω στο ίντερνετ κάποια μετάφραση και επειδή τα τελευταία χρόνια πιστεύω έχουν γίνει κάποια πράγματα:: (.) υπάρχουν όροι και στα ελληνικά πλέον και τέτοια πράγματα**, οπότε:: θα προσπαθήσω, ξέρω εγώ, **αν ξέρω ότι τα άλλα άτομα μιλάνε αγγλικά, αλλιώς συνήθως θα τα πω μισά στα ελληνικά και μισά στα αγγλικά και θα συνεννοηθούμε.**» Σ_7

Η έλλειψη γνώσεων τόσο γύρω από το θέμα της συμπερίληψης, όσο και σε επίπεδο λεξιλογίου στα ελληνικά το οποίο αφορά το φύλο, μπορεί να δυσκολέψει την πραγμάτωση του συμπεριληπτικού λόγου. Αυτή η έλλειψη γραμματισμού, μπορεί να πηγάζει τόσο από το γεγονός ότι οι περισσότερες ευρέως προσβάσιμες πηγές γύρω από το θέμα είναι διαδικτυακές και στα αγγλικά, όπως αναφέρεται και στο Παράδειγμα 21. Έτσι, αποκλείεται μια μεγάλη μερίδα κυρίως ατόμων, τα οποία μπορεί να μην έχουν αρκετά καλή γνώση των αγγλικών, ελεύθερη πρόσβαση στο διαδίκτυο ή τον γραμματισμό που χρειάζεται για να μπορείς να χειριστείς μια ηλεκτρονική συσκευή και ένα πρόγραμμα περιήγησης. Επιπλέον, μια κυρίως ταυτότητα δεν μπορεί να εγγυηθεί ένα αυξημένο επίπεδο γραμματισμού γύρω από θέματα φύλου και συμπεριληπτικότητας. Η γνώση είναι ένα προνόμιο και το να υποθέσουμε ότι είναι προσιτή σε όλα τα άτομα της κυρίως κοινότητας, ενδέχεται να προκαλέσει παρερμηνείες.

Μοτίβο 2: Συμπεριληπτικός Λόγος ως Τοπικά Προσδιορισμένος Λόγος

Το Μοτίβο 2 αναφέρεται στις περιπτώσεις που η επιτέλεση του συμπεριληπτικού λόγου, είναι αναγκαστικά τοπικά προσδιορισμένη. Στο Παράδειγμα 22, ο συνεντευξιαζόμενος περιγράφει μια περίοδο της ζωής του («ήτανε», «ήμουν», παρελθοντικός χρόνος), όπου εκφράζονταν παράλληλα δύο διαφορετικές ταυτότητες φύλου («ήτανε λες και ζεις δύο ζωές»). Από τη μία, στο καινούριο περιβάλλον της σχολής στο Βόλο («ερχόμουν στον Βόλο, ήμουν στη σχολή μου») ο συνεντευξιαζόμενος, όντας σε ένα πιο ανεκτικό κύκλο που αποδεχόταν την επιλεγμένη

ταυτότητα φύλου του, την εξέφραζε ελεύθερα («με τους φίλους μου ήταν όλα κομπλέ»). Παρόλο που δεν επεξηγούνται οι τρόποι με τους οποίους ο συνεντευξιαζόμενος ήταν «αγόρι» στο περιβάλλον της σχολής, μπορούμε να υποθέσουμε ότι αναφέρεται στα κοινωνιογλωσσικά αυτά χαρακτηριστικά που συνιστούν την επιτέλεση μιας ανδρικής ταυτότητας μέσα σε μια δυτική κοινωνία.

Σε αντίθεση με το περιβάλλον της σχολής αλλά και της πόλης του Βόλου, όπου η ανωνυμία που προσέφερε ο χώρος βοηθούσε στην κατασκευή μιας ταυτότητας αυθεντικής και φυσικής για το συνεντευξιαζόμενο («ήταν όλα κομπλέ»), όταν επέστρεφε σπίτι έπρεπε να κρύψει όλα τα κοινωνιογλωσσικά χαρακτηριστικά που συγκροτούσαν την αντρική του ταυτότητα φύλου και να γίαιε μια που το οικογενειακό τους περιβάλλον γνωρίζει. Η περιγραφή της επιστροφής στο σπίτι ως «περνούσα τα σύνορα» δείχνει το πόσο ριζική ήταν αυτή η αλλαγή αλλά και το πόσο έντονα ήταν τα συναισθήματά του γύρω από αυτή. Ακόμα και οι ουσιοκρατικές περιγραφές «δεν ήμουν πλέον αγόρι» και «ήμουν ένας άλλος άνθρωπος» αναδεικνύουν τη δυσaráσκεια και δυσφορία που ένιωθε με αυτή την εναλλαγή στην έκφραση της ταυτότητας φύλου, αφού τον επηρέαζαν σε ένα πρωτοφανές επίπεδο το οποίο περικλείει τον πυρήνα της ανθρώπινης ύπαρξής του, «είναι» του («ήμουν ένας άλλος άνθρωπος»).

Παράδειγμα 22:

«[...] μέχρι ένα σημείο ήταν πολύ περίεργο γιατί ήτανε λες και ζεις δύο ζωές, ωραία; Ουσιαστικά ερχόμουν στον Βόλο, ήμουν στη σχολή μου, με τους φίλους μου και ήταν όλα κομπλέ, ήμουν αγόρι και περνούσα τα σύνορα, έφευγα από τον Βόλο και δεν ήμουν πλέον αγόρι και ήμουν ένας άλλος άνθρωπος [...]]» Σ_6

Στις περισσότερες συνεντεύξεις, τα άτομα αναφέρονε πως ο τόπος και τα άτομα με τα οποία συνομιλούν είναι οι δύο παράγοντες που καθορίζουν την επικοινωνία τους αλλά και τον τρόπο με τον οποίο θα αυτοπροσδιοριστούν μέσα σε αυτή. Τα κούιρ άτομα συνήθως καταφεύγουν σε αυτή τη μέθοδο ώστε να μην έρθουν τα ίδια σε μια δύσκολη κατάσταση, αλλά και για λόγους ευκολίας και ασφάλειας. Παράλληλα, η ύπαρξη ή μη συμπεριληπτικού λόγου μέσα σε ένα επικοινωνιακό περιβάλλον, είναι στενά συνδεδεμένη και με την έννοια του να είναι ένα άτομο «out», εκδηλωμένο, όπως τονίζεται είτε άμεσα, είτε έμμεσα σε πολλές συνεντεύξεις και όπως είδαμε και στο Παράδειγμα 22.

Μοτίβο 3: Η Κοινωνία ως Εμπόδιο και Όχι η Γλώσσα

Το Μοτίβο 3 αναφέρεται στο πως η ίδια η κοινωνία και πιο συγκεκριμένα τα άτομα που την απαρτίζουν, να αποτελέσει εμπόδιο στην πραγμάτωση του συμπεριληπτικού λόγου και όχι η γλώσσα. Στο Παράδειγμα 23 ο συνεντευξιαζόμενος αρχικά αναφέρει πως αυτό που δυσκολεύει τη χρήση μιας πιο συμπεριληπτικής γλώσσας δεν είναι τόσο η δομή της γλώσσας αλλά οι ιδεολογίες και η ανεκτικότητα σε ζητήματα που έχουν να κάνουν με το φύλο και τη σεξουαλικότητα πέρα του ετεροκανονικού («για αυτό το θέμα και τα ζητήματα της ΛΟΑΤΚΙ κοινότητας») των ατόμων που τη χρησιμοποιούν («στη χώρα που ζούμε, σε κάθε γλώσσα θα ήταν δύσκολο, δηλαδή, όχι μόνο στα ελληνικά»). Αυτή η ανεκτικότητα στη διαφορετικότητα πρέπει να αποτελέσει βάση για την πραγμάτωση συμπεριληπτικών γλωσσικών πρακτικών («αν δεν είναι ανοιχτόμυαλος δεν θα το δεχτεί»). Ο συνεντευξιαζόμενος για να γίνει πιο κατανοητός, αναφέρει διάφορες γλώσσες, η πλειονότητα των οποίων ονοματίζονται, χρησιμοποιούνται σε γειτονικές χώρες με κοινωνίες οι οποίες έχουν παρόμοια στάση απέναντι σε θέματα φύλου και σεξουαλικότητας («δεν μπα να είναι στα ελληνικά, στα αλβανικά, στα τουρκικά, στα αγγλικά, σε οποιαδήποτε γλώσσα»). Κλείνοντας αναφέρει ξεκάθαρα τη στάση του πάνω στην ερώτηση λέγοντας πως, «δεν έχει να κάνει με τη γλώσσα, έχει να κάνει με τη νοοτροπία των ανθρώπων».

Παράδειγμα 23:

«Εμ νομίζω σε κά- **Στη χώρα που ζούμε, σε κάθε γλώσσα θα ήταν δύσκολο, δηλαδή, όχι μόνο στα ελληνικά.** Όπως και να μιλήσεις στον άλλο για αυτό το θέμα και τα ζητήματα της ΛΟΑΤΚΙ κοινότητάς:: **έναν δεν είναι ανοιχτόμυαλος, δεν θα το δεχτεί, δεν μπα να είναι στα ελληνικά, στα αλβανικά, στα τουρκικά, στα αγγλικά, σε οποιαδήποτε γλώσσα. Δεν έχει να κάνει με τη γλώσσα, έχει να κάνει με τη νοοτροπία των ανθρώπων.**» Σ_3

Παρόλο που οι ερωτήσεις είχαν ως επίκεντρο τη γλώσσα όπως αυτή χρησιμοποιείται από τα ίδια τα άτομα και τον περίγυρό τους, μερικά

συνεντευξιαζόμενα άτομα έστρεψαν το ενδιαφέρον στη/στον/στο συνομιλήτρια/τη/το και τη στάση του κατά την επικοινωνία. Αφού αν το ίδιο δεν είναι διατεθειμένο να διαμορφώσει την ομιλία του/της ώστε να είναι πιο συμπεριληπτική, τότε δεν μπορούν τα άτομα να αξιοποιήσουν οποιοδήποτε από τους προαναφερθέντες τρόπους πραγμάτωσης.

ΘΚ 4 Ταυτότητες Φύλου και η Χρήση της Ορολογίας από Κουίρ Άτομα

Στη ΘΚ 4 «Ταυτότητες Φύλου και η Χρήση της Ορολογίας από Κουίρ Άτομα» εξετάζονται οι τρόπου με τους οποίους η χρήση της ορολογίας γύρω από τις έμφυλες ταυτότητες μπορεί να βοηθήσει στην πραγμάτωση πιο συμπεριληπτικών γλωσσικών πρακτικών. Η προσέγγιση της θεματικής αυτής έγινε μέσα από τρεις υποκατηγορίες. Η ΥΚ 4.1 συμπεριλαμβάνει τις προσεγγίσεις που επικρατούν γύρω από την έννοια του φύλου αλλά μέσα από μια κουίρ οπτική. Οι προσεγγίσεις που εξετάζονται είναι η ουσιοκρατική (Μοτίβο 1) και η προσέγγιση της κοινωνικής κατασκευής (Μοτίβο 2). Η ΥΚ 4.2 εξετάζει την ορολογία που χρησιμοποιείται για τις ταυτότητες φύλου στο δίπολο της δυαδικότητας, ενώ μέσα από τα μοτίβα της υποκατηγορίας αυτής αναλύονται οι διαφορετικές πτυχές του όρου τρανς (Μοτίβο 1) αλλά και η σωματικότητα που περιέχει ο όρος τρανς (Μοτίβο 2). Τέλος, στην ΥΚ 4.3 εξετάζεται η ορολογία για τις ταυτότητες φύλου στο φάσμα της μη δυαδικότητας, όπως είναι οι όροι κουίρ (Μοτίβο 1), μη δυαδικό άτομο (Μοτίβο 2), ουδέτερο (Μοτίβο 3) και άφυλο (Μοτίβο 4).

ΥΚ 4.1 Ο Προσδιορισμός της Έννοιας του Φύλου από Κουίρ Άτομα

Μοτίβο 1: Ουσιοκρατική Προσέγγιση

Ως Μοτίβο 1 αναγνωρίστηκε η ουσιοκρατική προσέγγιση, όπως αυτή παρουσιάζεται μέσα από τις απομαγνητοφωνημένες συνεντεύξεις. Στο Παράδειγμα 24, ο συνεντευξιζόμενος αρχικά αναφέρει πως καθώς κατατάσσεται στο δίπολο χρειάζεται μια «ετικέτα» ώστε να ορίσει την ταυτότητα φύλου του («οπότε εγώ που κατατάσσω τον εαυτό μου στο δίπολο εεε χρειάζομαι αυτή την ταμπελίτσα»). Αν και το άτομο επιθυμεί να ορίσει την έμφυλη ταυτότητά του, η αναγνώριση τόσο του διπόλου όσο και της ανάγκης αυτής δημιουργεί μια αποφυσικοποίηση της έννοιας του φύλου, καθώς από αυθαίρετη λειτουργία, έρχεται στο προσκήνιο και εξετάζεται κριτικά από το άτομο. Επιπλέον, η αναγνώριση της ύπαρξης του διπόλου, κατασκευάζει έμμεσα και την ύπαρξη ταυτοτήτων πέρα από αυτό. Η αυτοκριτική την ανάγκης για ορισμό της έμφυλης ταυτότητας («δηλαδή το είχα λίγο αυτό το κακό με τις ταμπέλες») πιθανώς να προέρχεται από μια γενικότερη τάση για αξιολόγηση της χρήσης ή και εναλλαγής «ετικετών» για τον προσδιορισμό του φύλου (βλ. «το είχα λίγο αυτό το κακό με τις ταμπέλες», πληθυντικός) η οποία όμως δεν συνάδει με τις τωρινές σκέψεις του

συνεντευξιαζόμενου («το είχα λίγο αυτό»). Ο συνεντευξιαζόμενος ανάγει την ταυτότητα φύλου σε ένα συναίσθημα, παρά σε κάποιο βιολογικό χαρακτηριστικό που την καθορίζει («έχει να κάνει:: ξεκάθαρα με τον πώς αισθάνεσαι, παρά με το γεγονός του πως γεννήθηκες»). Μέσα από αυτό, το φύλο κατασκευάζεται ως κάτι ρευστό και συνεχώς μεταβαλλόμενο που εξελίσσεται μαζί με το άτομο, αφού ένα «αίσθημα» δεν μπορεί να παραμείνει σταθερό. Παράλληλα, περιγραφές όπως «γκάμα» και «φάσμα» προσδίδουν μια ρευστότητα και στον ίδιο τον ορισμό του φύλου μέσα από την οποία ο καθένας «ανάλογα με το πώς αισθάνεται θα αρχίσει και να το προσδιορίζει».

Παράδειγμα 24:

«Οπότε εγώ που κατατάσσω τον εαυτό μου στο δίπολο εεε χρειάζομαι αυτή την ταμπελίτσα, [...] δηλαδή το είχα λίγο αυτό το κακό με τις ταμπέλες, ήθελα πάντα λίγο να τα ονομάζω τα πράγματα, καλό, κακό, δεν ξέρω αλλά:: νομίζω ότι το φύλο έχει να κάνει:: ξεκάθαρα με το πώς αισθάνεσαι, παρά με το γεγονός του πως γεννήθηκες, δηλαδή, έχει μεγάλη γκάμα, φάσμα, πες το όπως θέλεις, οπότε ο καθένας νομίζω ότι ανάλογα με το πως αισθάνεται θα αρχίσει και να το προσδιορίζει (.) Κάποια στιγμή, όταν νιώσει έτοιμος:: έτοιμη, έτοιμο::» Σ_3

Έτσι, μέσα από τα παραπάνω και σε πολλές ακόμα από τις απομαγνητοφωνημένες συνεντεύξεις αναφέρεται ότι ανάμεσα στα κουίρ άτομα και ειδικά όταν αυτά είναι μικρότερης ηλικίας ή στις αρχές εξερεύνησης της έμφυλης ταυτότητάς τους, υπάρχει μια πίεση για να βρουν τη σωστή ορολογία για να την περιγράψουν. Μια πίεση που σταδιακά αντικαθίσταται όταν το άτομο συνειδητοποιεί τη ρευστότητα του φύλου μέσα από προσωπικά του/της βιώματα, επαφή με άλλα κουίρ άτομα αλλά και με πηγές. Τα περισσότερα άτομα αναγνωρίζουν ότι η έννοια του φύλου είναι κοινωνικά κατασκευασμένη, ακόμα και όταν παράλληλα παρατηρείται μια ανάγκη για αυτοπροσδιορισμό (το φύλο μου, οι αντωνυμίες μου, η ταμπέλα μου).

Μοτίβο 2: Η Προσέγγιση της Κοινωνικής Κατασκευής

Ως Μοτίβο 2 αναγνωρίστηκε η προσέγγιση της κοινωνικής κατασκευής και πως αυτή πραγματώνεται μέσα από τις σκέψεις και τα βιώματα κουίρ ατόμων. Στο Παράδειγμα 25, ο συνεντευξιαζόμενος αρχικά αναφέρει παρόλο που αναγνωρίζει το πώς κατασκευάζεται το φύλο διπολικά μέσα στην κοινωνία, θυμάται τον εαυτό του να

νιώθει μια έλξη σε στερεοτυπικά «αγορίστικα» πράγματα και ασχολίες («από τη μια προσπαθώ να έχω στο μυαλό μου ότι τίποτα από τα παιχνίδια μέχρι τα ρούχα δεν έχουν φύλο, από την άλλη αν με ρωτήσεις πως το κατάλαβες, ε όταν ήμουνα μικρός:: μου άρεσε να φαντάζομαι τον εαυτό μου με κοντά μαλλιά:: και να παίζω με αγορίστικα παιχνίδια και μου άρεσαν τα αγορίστικα ρούχα»). Μέσα από τη φράση «προσπαθώ να έχω στο μυαλό μου» εκφράζεται η δυσκολία που ενέχει η αποφυσικοποίηση και η αποστασιοποίηση από τη διπολική έκφραση του φύλου μέσα στην ελληνική κοινωνία. Ο συνεντευξιαζόμενος αναφέρει συγκεκριμένα είδη κόμμωσης, παιχνιδιών και ρουχισμού αλλά η αναπαραγωγή της ετεροκανονικότητας είναι συνεχόμενη, αφού γίνεται μέσα από καθημερινές κοινωνιογλωσσικές πρακτικές. Παράλληλα, μέσα από τη φράση «από την άλλη αν με ρωτήσεις πως το κατάλαβες» ο συνεντευξιαζόμενος εξηγώντας ποιες ήταν οι πρώτες καταστάσεις μέσα στις οποίες συνειδητοποίησε ότι είναι τρανς, αναφέρεται σε στερεοτυπικά «αγορίστικα» χαρακτηριστικά. Έτσι γίνεται μια αποδόμηση της ετεροκανονικότητας, ένα «queering» του τι σημαίνει να είσαι αγόρι, αφού το άτομο βασίζεται στους διπολικούς κανόνες της κοινωνίας ώστε να προσδιορίσει μια ταυτότητα εκτός των ορίων της.

Παρόλο που ο συνεντευξιαζόμενος αναγνωρίζει το φύλο ως μια κοινωνική κατασκευή («βέβαια, ζούμε στην κοινωνία που ζούμε») δεν παύει παράλληλα να αναγνωρίζει ότι έχει εσωτερικεύσει πολλές από τις νόρμες της ετεροκανονικότητας («κάπως αναγκαστικά:: το έχεις αυτό μέσα σου»). Επιπλέον, το επίθετο «αναγκαστικά» δείχνει πόσο καθολικό είναι το έμφυλο δίπολο στην κοινωνία αλλά παράλληλα εκφράζει και ένα αίσθημα παραίτησης απέναντι στο φαινόμενο, αφού παρουσιάζεται ως κάτι το φυσικό και το καθολικό, μέρος της ανθρώπινης φύσης. Τέλος, μέσα από τη χρήση του ρήματος «καταρρίψουμε» στον α.' πληθυντικό, ο συνεντευξιαζόμενος εισάγει τον εαυτό του σε μια μεγαλύτερη ομάδα κουίρ ατόμων που προσπαθεί να «καταρρίψει» τις ετεροκανονικές νόρμες, ενώ με τη λέξη «πάμε» προσδιορίζεται χρονικά το ρήμα και αυτή η προσπάθεια κατάρριψης της διπολικότητας του φύλου μέσα στην κοινωνία τοποθετείται στο ξεκίνημά της.

Παράδειγμα 25:

«[...] Δεν ξέρω, από τη μια προσπαθώ να έχω στο μυαλό μου ότι τίποτα από τα παιχνίδια μέχρι τα ρούχα δεν έχουν φύλο, από την άλλη αν με ρωτήσεις πως το κατάλαβες, ε όταν ήμουνα μικρός:: μου άρεσε να φαντάζομαι τον εαυτό μου με

κοντά μαλλιά:: και να παίζω με αγορίστικα παιχνίδια και μου άρεσαν τα αγορίστικα ρούχα και, ξέρεις, βγάζει νόημα. Από την άλλη- βέβαια, ζούμε και στην κοινωνία που ζούμε οπότε:: κάπως αναγκαστικά:: το έχεις αυτό μέσα σου και το βιώνει έτσι, ότι κάτι είναι για αγόρια και κάτι είναι για κορίτσια παρόλο που πάμε να το κάπως καταρρίψουμε» Σ_6

ΥΚ 4.2 Η Ορολογία για τις Ταυτότητες Φύλου στο Δίπολο της Δυαδικότητας

Μοτίβο 1: Οι Διαφορετικές Πτυχές του όρου Τρανς

Το Μοτίβο 1 στην ΥΚ 4.2 αναφέρεται στις διαφορετικές πτυχές του όρου τρανς και πως όλες αυτές αντικατοπτρίζουν πτυχές της κοινότητας που χρησιμοποιεί τον όρο. Στο Παράδειγμα 26 η συνεντευξιαζόμενη αρχικά αναφέρεται στη μεταβαλλόμενη φύση των λέξεων, οι οποίες νοηματοδοτούνται μέσα από την κοινωνία που τις χρησιμοποιεί και αλλάζουν σημασία ανάλογα με τις ανάγκες της («και οι λέξεις εξελίσσονται και βάζουν και άλλα πράγματα μέσα τους»). Ειδικότερα, αναφέρεται στις αλλαγές που επήλθαν στον όρο τρανς. Αν και δεν βασίζεται σε συγκεκριμένα ιστορικά στοιχεία βλ. τη χρήση της λέξης «ίσως») η τοποθέτηση της αλλαγής αυτής «μέχρι και πριν δέκα χρόνια» συνάδει με την περίοδο όπου άρχισαν να συζητούνται περισσότερο σε κοινωνικό, ακτιβιστικό αλλά και πολιτικό επίπεδο τα δικαιώματα της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας. Περιγράφοντας την δυαδική αλλαγή ως «το δικό μου» η συνεντευξιαζόμενη παρουσιάζει μια κτητικότητα προς την ταυτότητα φύλου της, κάτι που συνάδει με θεματικές ανάγκης για ταυτότητα που εξετάστηκαν προηγουμένως (βλ. ΥΚ 1.2). Παράλληλα, μέσα από το απόσπασμα αυτό η «δυαδική» αλλαγή φύλου, από το ένα άκρο του διπόλου άντρας – γυναίκα στο άλλο, παρουσιάζεται ως η πρώτη ερμηνεία που είχε ο όρος αυτός πριν ενταχθούν και άλλα είδη αλλαγής. Αυτή η επέκταση του όρου τον κατατάσσει, με βάση τη συνεντευξιαζόμενη, από ορολογία που σημαίνει κάτι συγκεκριμένο, σε έναν όρο «ομπρέλα», όρο δηλαδή που καλείται να εκφράσει πολλές πτυχές του ίδιου βιώματος, σε αυτή την περίπτωση του τρανς βιώματος από μια δυαδική αλλά και από μια μη δυαδική πλευρά.

Παράδειγμα 26:

«Και οι λέξεις συνέχεια εξελίσσονται και βάζουν και άλλα πράγματα μέσα τους, δηλαδή πριν- **μέχρι και πριν δέκα χρόνια ίσως, το τρανς σήμαινε μόνο το δικό μου- δικό μου, η αλλαγή δηλαδή η δυαδική ενώ μετά άνοιξε η ομπρέλα και μπήκαν και όλα τα μη δυαδικά φύλα::» Σ_1**

Παρόλο που, τόσο μέσα στην τρανς κοινότητα συνολικά, αλλά και μέσα από τις συνεντεύξεις παρατηρείται αντιπαράθεση απόψεων πάνω σε αυτή την αλλαγή στη σημασία του όρου, η πλειονότητα των συνεντευξιζόμενων ατόμων αναγνωρίζουν και προτιμούν τη χρήση του όρου τρανς ως όρο ομπρέλα. Παράλληλα, πολλά συνεντευξιζόμενα άτομα τα οποία αυτοπροσδιορίζονται ως μη δυαδικά, συγχρόνως τεκνοθετούν και τον όρο τρανς (βλ. πίνακα συμμετεχουσών/ντων) αφού σύμφωνα με τα ίδια, το βίωμά τους εμπεριέχει αυτή την έννοια της αλλαγής η οποία συγκροτεί τον όρο τρανς.

Στον αντίποδα, μια κριτική σε αυτό το φαινόμενο έχει να κάνει με τις διαφορετικές οπτικές πάνω στο φύλο, με τον βαθμό ευαλωτότητας αλλά και με τη διαδικασία της φυλομετάβασης η οποία διαφέρει ριζικά για κάθε άτομο της κοινότητας. Αυτό δημιουργεί συγκρούσεις μέσα στην κοινότητα, αφού άτομα τα οποία βρίσκονται στο μη δυαδικό φάσμα βρίσκονται σε μια διαδικασία αποφυσικοποίησης του φύλου όπως αυτό πραγματώνεται στο πλαίσιο μιας ετεροκανονικής κοινωνίας, ενώ άτομα που βρίσκονται στο δυαδικό δίπολο στηρίζονται πάνω στις ήδη υπάρχουσες νόρμες του φύλου ώστε να κάνουν τη φυλομετάβασή τους. Παράλληλα, παρόλο που τόσο άτομα που βρίσκονται στο μη δυαδικό φάσμα, όσο και άτομα που βρίσκονται στο δυαδικό δίπολο νιώθουν δυσφορία και μερικές φορές μπαίνουν σε διαδικασίες ιατρικής φυλομετάβασης, όπως είναι η ορμονοθεραπεία και οι επεμβάσεις αλλαγής φύλου, η διαδικασία αυτή διαφέρει και έτσι μπορεί να μη γίνεται κατανοητή από όλα τα άτομα της κοινότητας.

Μοτίβο 2: Σωματικότητα και Τρανς Ταυτότητα

Το Μοτίβο 2 λειτουργεί ως προέκταση του Μοτίβου 1 αλλά επικεντρώνεται συγκεκριμένα στη σωματικότητα που πηγάζει μέσα από τον όρο τρανς. Στο Παράδειγμα 27, το συνεντευξιζόμενο άτομο αναφέρει πως πέρα από μια μη δυαδική ταυτότητα, έχει τεκνοθετήσει παράλληλα και μια τρανς («και την τρανς ταυτότητα»).

Αυτό εξηγείται τόσο μέσα από τα δεδομένα που εξετάσαμε στο Μοτίβο 1 αλλά και μέσα από το ίδιο το άτομο το οποίο δίνει έμφαση στην ανάγκη για αλλαγή που εκφράζει ο όρος τρανς, μια αλλαγή η οποία παρουσιάζεται ως ενωτική έννοια για όλα τα άτομα κάτω από την τρανς ομπρέλα («αλλά με την έννοια ότι από μια αλλαγή- ως μια αλλαγή από το φύλο από το οποίο one was assigned»). Παράλληλα, μέσα από αυτό το απόσπασμα παρατηρείται και μια καινούρια προσέγγιση όσον αφορά τους όρους δυσφορία και ευφορία, όπου το άτομο οδηγείται στη σωματική αλλαγή όχι λόγω δυσφορίας αλλά για να νιώσει πιο ευφορικό μέσα στο σώμα του («δεν νιώθω δυσφορικό με το σώμα μου, να πω εδώ ότι αυτό είναι για να νιώσω πιο ευφορικό») κάτι που αντηχεί τόσο αυτά που ειπώθηκαν για την ευφορία στο Μοτίβο 1 του ΥΚ 1.1, αλλά και έναν από τους αντιλόγους για τον οποίο μη δυαδικά άτομα δεν θα έπρεπε να χρησιμοποιούν τον όρο τρανς ως όρο ομπρέλα, δηλαδή την έλλειψη δυαδικής δυσφορίας. Στον αντίποδα όμως και οι δύο πλευρές βιώνουν ευφορία μέσα από σωματικές αλλαγές οι οποίες τα φέρνουν πιο κοντά στην ταυτότητα φύλου που θέλουν να εκφράσουν.

Μέσα από τη φράση «έχουμε φτάσει στο σημείο» δίνεται έμφαση στις αλλαγές που έχουν επέλθει στην έννοια του όρου ώστε να γίνει πιο συμπεριληπτικός (βλ. θεωρητικό πλαίσιο), μια συμπεριληπτικότητα που φαίνεται μέσα στο Παράδειγμα από την αναφορά σε ίντερσεξ άτομα. Με την πιο ευρεία σημασία του όρου τρανς, ομάδες ατόμων όπως είναι τα ίντερσεξ άτομα, τα οποία βιώνουν την αλλαγή τόσο εντός όσο και εκτός του δυαδικού διπόλου, το οποίο παρουσιάζεται από το συνετευξιαζόμενο αντιθετικά, ως «δυο κατευθύνσεις» («έχει χρειαστεί να κάνουνε transition και στις δύο κατευθύνσεις και χρησιμοποιούν και όρους όπως transfem masc επειδή είναι και trans fem και trans masc»), μπορούν να είναι μέλη μιας κοινότητας, κάτι που τα δίνει την κοινωνική δύναμη που χρειάζεται για να γνωστοποιήσουν τις ανάγκες τους και να διεκδικήσουν τα δικαιώματά τους. Έτσι, παρότι η κάθε υπο-ομάδα που εντάσσεται κάτω από τον όρο ομπρέλα τρανς βιώνει τη σωματικότητα με διαφορετικό τρόπο, η ανάγκη για αλλαγή, τα αισθήματα δυσφορίας και ευφορίας σε συσχέτιση με το σώμα αλλά και η αποδόμηση του τι σημαίνει αρσενικό και θηλυκό σώμα αποτελούν ένα κοινό βίωμα για όλα τα άτομα της τρανς κοινότητας.

Παράδειγμα 27:

«[...] επειδή χρησιμοποιώ και την ταυτότητα τρανς (.) επειδή θέλω να κάνω σωματικού τύπου αλλαγές πάνω μου, κάτι που μου αρέσει είναι, επειδή ανέφερα πιο πριν ότι δεν νιώθω δυφορικό με το σώμα μου, να πω εδώ ότι αυτό είναι για να νιώσω πιο ευφορικό, οπότε ναι. Λοιπόν, κάτι που μου αρέσει είναι ότι έχουμε φτάσει στο σημείο να χρησιμοποιούμε τη λέξη τρανς όχι με την έννοια από ένα δυικό φύλο στο άλλο, αλλά με την έννοια ότι από μια αλλαγή- ως μια αλλαγή από το φύλο από το οποίο one was assigned και αυτό έχει πολύ σημασία και για τα ίντερσεξ άτομα, τα οποία:: πολλές φορές έχει χρειαστεί να κάνουν transition και στις δύο κατευθύνσεις και χρησιμοποιούν και όρους όπως transfemmasc επειδή είναι και trans fem και trans masc.» Σ_8

ΥΚ 4.3 Η Ορολογία για τις Ταυτότητες Φύλου στο Φάσμα της Μη Δυαδικότητας

Μοτίβο 1: Ο Όρος Κουίρ

Ως Μοτίβο 1 στην ΥΚ για την ορολογία που υπάρχει γύρω από τις ταυτότητες φύλου στο φάσμα της μη δυαδικότητας αναγνωρίστηκε η συζήτηση που αναπτύχθηκε μέσα από τις απομαγνητοφωνημένες συνεντεύξεις γύρω από τον όρο κουίρ. Στο Παράδειγμα 28, το συνεντευξιαζόμενο άτομο αναφέρεται στη λέξη κουίρ ως ένα «term», έναν όρο, που «χωράει τα πάντα», μια ιδιότητα που πηγάζει από το γεγονός ότι τα όριά του δεν είναι συγκεκριμένα, αλλά λειτουργεί ως έναν όρο ομπρέλα, που μπορεί να χρησιμοποιηθεί από κάθε άτομο που ξεφεύγει από τα όρια της ετεροκανονικότητας («νιώθω ότι από τη στιγμή που νιώθεις ότι κάπως χωράς σε αυτό το label»). Αν και δεν αποτελεί έναν πολύ συγκεκριμένο όρο, που μπορεί να μας δώσει πολλά στοιχεία για την ταυτότητα φύλου ή τη σεξουαλικότητα του εκάστοτε ατόμου, ο χαρακτηρισμός του όρου ως «label», δηλαδή ετικέτα, προβάλλει την ιδιότητά του να λειτουργήσει ως αναγνωριστικός όρος, που περιγράφει κάποια ή και κάποιες πτυχή/ές ενός ατόμου. Παράλληλα όμως, η περιγραφή αυτή δεν μπορεί παρά να είναι γενική, αφού σύμφωνα με το συνεντευξιαζόμενο άτομο ο όρος κουίρ «είναι και ένας καλός τρόπος να ξεφύγεις ερωτήσεις του τύπου «τι είσαι;». Η ερώτηση «τι είσαι;» συνάδει με την ουσιοκρατική προσέγγιση της ταυτότητας φύλου ως κάτι ορμέφυτο και απaráλλακτο, το οποίο αποτελεί μέρος του «είναι» του ατόμου. Τέλος, αναφέροντας την χρήση του όρου σε πολιτικά συγκείμενα («μου αρέσει που προσκολλιέται και σε πολλά πολιτικά

movements») έρχεται στο προσκήνιο και μια άλλη σημασία του όρου, ενώ η αναφορά σε «queer anarchism» και «queer feminism» τον εισάγει στο πλαίσιο αριστερών και άκρο-αριστερών κινημάτων που έχουν ως βασική αρχή την ισότητα. Έτσι, ο όρος κουίρ, εκτός από πληροφορίες για την ταυτότητα φύλου ή τη σεξουαλικότητα ενός ατόμου, ενδέχεται να μας δώσει και στοιχεία για την πολιτική ιδεολογία της/του.

Παράδειγμα 28:

«Εε είναι και ένα term που χωράει τα πάντα και νιώθω ότι από τη στιγμή που νιώθεις ότι κάπως χωράς σε αυτό το label είναι και ένας καλός τρόπος να ξεφύγεις ερωτήσεις του τύπου «τι είσαι;» Μου αρέσει ως term, μου αρέσει που προσκολλιέται και σε πολλά πολιτικά movements όπως queer anarchism, queer feminism» Σ_5

Η πολιτικοποίηση του όρου φαίνεται επίσης σε πολλές από τις συνεντεύξεις, μέσα από την ευρεία χρήση της λέξης «reclaim», δηλαδή ανάκτηση. Αυτή η γλωσσική ανάκτηση αποτελεί αίτημα πολλών μειονοτικών ομάδων, οι οποίες προσπαθούν να επανανοηματοδοτήσουν λέξεις που χρησιμοποιούνται κακοποιητικά απέναντι στα μέλη των κοινοτήτων αυτών και να ανακτήσουν τη γλωσσική δύναμη που έχει η κυρίαρχη ομάδα πάνω τους. Η πολιτικοποίηση αυτή του όρου κουίρ, αν και παρατηρήθηκε καταγράφηκε ιστορικά κυρίως σε αγγλόφωνες χώρες, έχει αρχίσει να πολιτικοποιείται και στο ελληνικό πλαίσιο, με κουίρ ακτιβιστικές ομάδες όπως ήταν η ΑΚΟΕ και τώρα η ΟΛΚΕ.

Τα συνεντευξιαζόμενα άτομα αναφέρονται επίσης στο γεγονός ότι αποτελεί ενωτικό όρο, όρο δηλαδή που δηλώνει μια αντίθεση στην ετεροκανονικότητα χωρίς να πρέπει να υπάρχει συγκεκριμένη περιγραφή της σεξουαλικότητας/ταυτότητας φύλου. Έτσι, αποτελεί έναν όρο που δεν συνδέει τα άτομα την κοινότητα μέσω μιας συγκεκριμένης ταυτότητας με χαρακτηριστικά που μπορούν να οριστούν αλλά μέσα από ένα κοινό βίωμα, αυτό της ζωής σε μια ετεροκανονική κοινωνία. Καθώς αποτελεί άμεσο δάνειο, ο όρος κουίρ δεν υπάγεται στους γραμματικούς κανόνες της ελληνικής γλώσσας και πιο συγκεκριμένα σε αυτούς του γραμματικού φύλου. Έτσι, ο όρος κουίρ αποτελεί έναν τρόπο για να αναφερθούμε στις ταυτότητες φύλου ως φασματικές έννοιες στα ελληνικά, συμπεριλαμβάνοντας έτσι τη μεγαλύτερη μερίδα της κοινότητας.

Μοτίβο 2: Ο Όρος Μη Δυαδικό Άτομο

Ως Μοτίβο 2 αναγνωρίστηκε ο όρος μη δυαδικό άτομο και πως αυτός νοηματοδοτείται από τα ίδια τα άτομα που τον χρησιμοποιούν. Στο Παράδειγμα 29, βλέπουμε ότι το συνεντευξιαζόμενο άτομο αναφέρεται αρχικά στην περίπτωση που γίνεται λανθασμένη αναγνώριση της ταυτότητας φύλου («in public άμα θα βγούμε θα είναι συνήθως σε φάση, κορίτσι, ξέρεις, κλασσικά»). Παρόλα αυτά, η αντίδραση του ατόμου διαφέρει από αυτή που συναντήσαμε στο Παράδειγμα 1 αφού δεν προκαλεί κάποιο δυσφορικό συναίσθημα. Μέσα από τον χαρακτηρισμό του περιστατικού ως «κλασσικά» καταλαβαίνουμε ότι το περιστατικό βιώνεται με ένα συναίσθημα παραίτησης λόγω της συχνότητας με την οποία παρατηρείται. Αυτή η έλλειψη αντίδρασης εξηγείται από το ίδιο το άτομο με δύο τρόπους. Αρχικά, αναφέρει πως το να εκφράζει την ταυτότητα φύλου του με τρόπο που ξεπερνάει τα όρια της δυαδικότητας με τρόπο αναγνωρίσιμο στην κοινωνία δεν είναι κάτι που το ενδιαφέρει («αλλά το θέμα είναι ότι δεν με καίει ιδιαίτερα, δεν με νοιάζει»). Παράλληλα αναφέρει ότι αυτό δεν είναι εφικτό, αφού το φάσμα της μη δυαδικότητας δεν αναγνωρίζεται ευρέως στο πλαίσιο μιας δυαδικής κοινωνίας («δεν πιστεύω ότι μπορείς να κάνεις pass ως non binary, να σε δει κάποιος και να είναι σε φάση, ναι»). Αυτή η έλλειψη αναγνωσιμότητας της μη δυαδικής ταυτότητας φύλου οδηγεί το άτομο σε μια αποδέσμευση από τις νόρμες και τις επιταγές που συνδέουν τα φύλα με συγκεκριμένους τρόπους έκφρασης, κάτι που αφήνει περισσότερο χώρο για πειραματισμό και ελευθερία. Έτσι το άτομο, νιώθοντας ασφάλεια στο γεγονός ότι γνωρίζει το ίδιο ότι είναι πιο «masc», πιο στερεοτυπικά αρρενωπό, νιώθει άνετα με το να προσθέτει στερεοτυπικά «feminine», δηλαδή θηλυπρεπή στοιχεία στην έκφραση φύλου του όπως είναι το «μέικ-απ», χωρίς αυτό να το κάνει να αισθάνεται δυσφορικά.

Παράδειγμα 29:

«Εεε κοίτα, τους αγνώστους στο:: in public άμα θα βγούμε θα είναι συνήθως σε φάση, κορίτσι, ξέρεις, κλασσικά. **Αλλά το θέμα είναι ότι δεν με καίει ιδιαίτερα, δεν με νοιάζει, δεν:: (.) δεν πιστεύω ότι μπορείς να κάνεις pass ως non binary, να σε δει κάποιος και να είναι σε φάση, ναι. Οπότε και γενικά επειδή είμαι trans masc αλλά είμαι πολύ feminine άτομο και θα κάνω μέικ-απ ας πούμε όταν βγω, είμαι σε φάση, εντάξει λογικό, δεν με νοιάζει.**» Σ_7

Μέσα από τα δεδομένα όπως αυτά πηγάζουν από τις απομαγνητοφωνημένες συνεντεύξεις, η μη δυαδική ταυτότητα φύλου βιώνεται με διαφορετικούς τρόπους από τα άτομα, ενώ πολλές φορές τεκνοθετείται ταυτόχρονα με τους όρους τρανς γυναίκα/άντρας ή και τρανς θηλυκότητα/αρρενωπότητα. Τα περισσότερα συνεντευξιαζόμενα άτομα βιώνουν τη μη δυαδικότητα ως έναν ρόλο που δεν τα περιορίζει σε μια συγκεκριμένη και ρητά κοινωνικά κατασκευασμένη ταυτότητα φύλου και έκφρασης αυτής, αλλά ως ένα τρόπο ελεύθερης ανακάλυψης και ανάδειξης της θηλυκότητας, της αρρενωπότητας και όλου του φάσματος αυτών. Ακόμα και όταν το άτομο προτιμάει να έχει ένα περισσότερο θηλυπρεπή ή αρρενωπό παρουσιαστικό, όπως φαίνεται και στο Παράδειγμα 29, η προσαρμοστικότητα του όρου μη δυαδικό άτομο, αφήνει περιθώρια πειραματισμού με άλλους τρόπους έκφρασης της ταυτότητας φύλου που καταλήγουν να αποδοθούν τις συγκεκριμένες συνιστώσες που κατασκευάζουν τους όρους γυναίκα και άντρας, θηλυκότητα και αρρενωπότητα και να δημιουργούν «κουίρ» αμαλγάματα αυτών.

Παράλληλα, όπως αναφέρουν μερικά τρανς συνεντευξιαζόμενα άτομα, η τεκνοθέτηση ή μη μιας μη δυαδικής ταυτότητας συνδέεται και με τη σωματικότητα της ταυτότητας του φύλου, αφού όπως αναφέρει χαρακτηριστικά μια συνεντευξιαζόμενη

«Εγώ κάνω identify σαν γυναίκα, αλλά το σώμα μου ακόμα μπορείς να το πεις ότι είναι non binary γιατί έχω δευτερεύοντα σεξουαλικά χαρακτηριστικά και από τα δύο φύλα, δηλαδή δεν είναι ότι αν βάλεις και την πραγματικότητα κάπως μέσα, οπότε είναι αρκετά:: blurred οι γραμμές.»

Έτσι, η διαδικασία της φυλομετάβασης οδηγεί πάλι σε μια αποδόμηση της αυστηρής διπολικότητας του φύλου ακόμα και όταν το άτομο στοχεύει σε μια δυαδική αλλαγή. Αυτή η επανακατασκευή του φύλου δεν αποτελεί όμως μια εκμηδένιση της διπολικής έννοιας του φύλου παρά μια διεύρυνση της ώστε αυτή να μπορεί να συμπεριλαμβάνει τρανς γυναίκες/άνδρες, θηλυκότητες/αρρενωπότητες.

Όσον αφορά τις γλωσσικές πρακτικές γύρω από τον όρο, παρατηρείται μια τάση χρήσης του στα αγγλικά, «non-binary», έναντι της ελληνικής μετάφρασής του, «μη δυαδικό άτομο», φαινόμενο που μπορεί να αποδοθεί στην πρόσφατη εμφάνιση του όρου στα ελληνικά αλλά και τη μεγαλύτερη επαφή με τον αγγλικό όρο μέσα από διάφορα πλαίσια (βλ. το Μοτίβο για τον Γραμματισμό).

Μοτίβο 3: Ο Όρος Ουδέτερο

Ως Μοτίβο 3 αναγνωρίστηκε ο όρος ουδέτερο και οι τρόποι με τους οποίους ορίζεται και χρησιμοποιείται από τα ίδια τα άτομα. Στο Παράδειγμα 31, αρχικά το άτομο αναφέρει πως αντιμετωπίζει δυσκολία όταν καλείται να μιλήσει για το φύλο του στα ελληνικά («γενικά μου είναι πολύ δύσκολο να μιλήσω για το φύλο μου στα ελληνικά») γεγονός που το εξηγεί με δύο τρόπους: α) Λόγω της έλλειψης αναγνωσιμότητας του όρου μη δυαδικό άτομο στην Ελλάδα, τόσο με τη μεταφρασμένη όσο και στην αγγλική του μορφή («καταρχάς γιατί ο όρος μη δυικό, non binary, δεν είναι τόσο διαδεδομένος»). β) Λόγω του τρόπου με τον οποίο αυτοπροσδιορίζει το φύλο του, δηλαδή ως ουδέτερο («επίσης γιατί:: τα specifics του φύλου μου, δηλαδή:: οι ιδιαιτερότητές του, είναι neutral το φύλο μου παρεπιπτόντως»). Πιο συγκεκριμένα, το συνεντευξιζόμενο άτομο περιγράφει το ουδέτερο φύλο ως κάτι διαφορετικό από την πλήρη έλλειψη του φύλου («έχω φύλο, δεν είμαι άφυλο») αλλά παράλληλα διαχωρίζεται από τη μη δυαδική ταυτότητα φύλου, μέσα από την αποβολή των στοιχείων θηλυκότητας και αρρενωπότητας που είδαμε κατά το Μοτίβο 2 («απλά το συγκεκριμένο φύλο είναι ουδέτερο, εντελώς ουδέτερο»). Η απόλυτη ουδετερότητα, όπως παρουσιάζεται στο Παράδειγμα 31, είναι κάτι δύσκολο να κατανοηθεί στη βάση μιας έμφυλης γλώσσας η οποία αν και περιλαμβάνει το ουδέτερο, αυτό δεν χρησιμοποιείται ώστε να προσδιορίσει ανθρώπους και ανθρώπινες ιδιότητες. Σύμφωνα με το συνεντευξιζόμενο άτομο όμως, αυτή ακριβώς η έλλειψη του ανθρώπινου στοιχείου μέσα στον όρο είναι αυτή που το κάνει να βιώνει την ίδια φυσικότητα που άλλα άτομα νιώθουν με την ύπαρξη φύλου, είτε αυτό κυμαίνεται στο δίπολο, είτε εκτός αυτού.

Παράδειγμα 31:

«[...] Γενικά μου είναι πολύ δύσκολο να μιλήσω για το φύλο μου στα ελληνικά, καταρχάς γιατί ο όρος μη δυικό, non binary, δεν είναι τόσο διαδεδομένος, επίσης γιατί:: τα specifics του φύλου μου, δηλαδή:: οι ιδιαιτερότητές του, **είναι neutral το φύλο μου παρεπιπτόντως**, συγκεκριμένα, το οποίο σημαίνει ότι **έχω φύλο**, δεν είμαι άφυλο, **απλά το συγκεκριμένο φύλο είναι ουδέτερο, εντελώς ουδέτερο.**»

Σ_8

Μοτίβο 4: Ο Όρος Άφυλο

Ως Μοτίβο 4 αναγνωρίστηκε ο όρος άφυλο και πιο συγκεκριμένα πως ο όρος αυτός νοηματοδοτείται και χρησιμοποιείται από τα ίδια τα άτομα. Στο Παράδειγμα 30, το συνεντευξιαζόμενο άτομο μιλάει για τα άτομα της παρέας του και διστάζει όταν καλείται να τα προσδιορίσει, αφού πιστεύει ότι ο όρος «non-binary», μη δυαδικό, δεν αντιπροσωπεύει την ταυτότητα φύλου τους («δεν θέλω να πω καν non binary γιατί δεν ξέρω αν προσδιορίζονται έτσι»). Αυτό εξηγείται με την ακριβώς επόμενη φράση «δεν πολύ ψήνουνε τη φάση με το φύλο» μέσα από την οποία εκδηλώνεται μια πλήρη απαξίωση και αποβολή της έννοιας του φύλου από πάνω τους. Με λέξεις και φράσεις όπως «νομίζω» και «αυτή τη στιγμή» το συνεντευξιαζόμενο άτομο εκδηλώνει την αμηχανία του γύρω από τον λανθασμένο προσδιορισμό των ατόμων στα οποία αναφέρεται, αλλά τελικά κατασταλάζει στον όρο «άφυλα» τον οποίο ορίζει ως «άτομα χωρίς φύλο».

Παράδειγμα 30:

«Δεν θέλω να το πω καν non binary γιατί δεν ξέρω αν προσδιορίζονται έτσι, ξέρω ότι γενικά **δεν πολύ ψήνουνε τη φάση με το φύλο**, οπότε νομίζω ότι πιο καλός χαρακτηρισμός αυτή τη στιγμή είναι τύπου (.) **άτομα χωρίς φύλο, άφυλα**» Σ_5

Μέσα από τον όρο άφυλο, η έννοια του φύλου αποφυσικοποιείται και ως μια κοινωνική κατασκευή, απορρίπτεται από το άτομο σε όλο του το φάσμα. Έτσι, η ταυτότητα φύλου εκλαμβάνεται ως κάτι το οποίο μπορεί να εκλείπει ολοκληρωτικά από ένα άτομο, αφού μέσα από την αποδόμηση των εκφράσεων του φύλου που συνδέονται με τη θηλυκότητα και την αρρενωπότητα, το άτομο επιλέγει να εκφράσει άλλες πτυχές της ταυτότητας του μέσα από τις κοινωνιογλωσσικές του πρακτικές και να αποκεντρώσει την έννοια του φύλου από το «εγώ» του.

6. Συμπεράσματα - Συζήτηση

Απαντώντας τα ερευνητικά ερωτήματα, μέσα από την ανάλυση των δεδομένων φάνηκε ότι η γλώσσα, οι γραμματικοί κανόνες της αλλά και πιο συγκεκριμένα το γραμματικό γένος επηρεάζει τους τρόπους με τους οποίους τα κούιρ άτομα βιώνουν συναισθήματα και καταστάσεις. Μια πιο συμπεριληπτική γλώσσα επιτρέπει στα κούιρ άτομα να αποφύγουν αρνητικές συναισθηματικές καταστάσεις, όπως αυτή της δυσφορίας αλλά και να βιώσουν άλλες, θετικές, όπως είναι η ευφορία αλλά και η φυσικότητα, η οποία πηγάζει από τη φυσικοποίηση της έννοιας του φύλου είτε πρόκειται για τη διπολική ή τη μη δυαδική έκφρασή του. Παρόλο που ο όρος ευφορία φύλου έχει χρησιμοποιηθεί από τις αγγλόφωνες τρανς κοινότητες, με διαφοροποιήσεις στη σημασία του, τουλάχιστον από το 1976, η ακαδημαϊκή καταγραφή του όρου είναι ελάχιστη έως και μηδαμινή (Jacobsen, 2022).

Αν και η ακαδημαϊκή βιβλιογραφία και ακόμα περισσότερο η ποιοτική έρευνα, γύρω από το αίσθημα ευφορίας φύλου είναι ελάχιστη, πολλά τρανς άτομα έχουν καταγράψει την εμπειρία τους με τη συναισθηματική κατάσταση της ευφορίας στη μορφή αυτοβιογραφιών, ηλεκτρονικών αναρτήσεων και σε άλλα μη ακαδημαϊκά πλαίσια. Ένα παράδειγμα αποτελεί και το βιβλίο των Iantaffi και Baker (2017, 128) *How to Understand Your Gender*, στο οποίο η ευφορία περιγράφεται ως «στιγμές απaráμιλλης ευτυχίας, όπου νιώθεις καλά για το πως είναι το σώμα σου, το πως νιώθεις μέσα σε αυτό και με το τι φοράς και με το πως το αντιλαμβάνονται τα άλλα άτομα γύρω σου.» Ως μια προέκταση αυτού του αποσπάσματος και μέσα από τα δεδομένα παρατηρούμε ότι ένας ακόμα παράγοντας που μπορεί να προκαλέσει αυτό το αίσθημα ευφορίας είναι η χρήση συμπεριληπτικού λόγου, ανάλογα πάντα με τις ανάγκες του ατόμου. Παράλληλα όμως, μέσα από τον ορισμό της έννοιας της ευφορίας και ακόμα περισσότερο μέσα από το παράδειγμα αυτό αρχίζει να αναδύεται και η άκρως αντίθετη συναισθηματική κατάσταση της δυσφορίας.

Ιστορικά, ο όρος δυσφορία φύλου έχει χρησιμοποιηθεί και συνεχίζεται να χρησιμοποιείται σε ιατρικά πλαίσια, κάτι το οποίο ανέφεραν και αρκετά από τα συνεντευξιζόμενα άτομα τα οποία βρίσκονται ή θέλουν να αρχίσουν μια διαδικασία φυλομετάβασης. Από το 1960 μέχρι το 1990 πολλές/οί/ά Αμερικανίδες/οί/ά τρανς ακτιβίστριες/στές/στά προώθησαν τον όρο ώστε να αναγνωριστεί από την ιατρική κοινότητα και να αποκτήσουν δικαιώματα όπως η ιατρική περίθαλψη και η πρόσβαση σε μεθόδους ιατρικής φυλομετάβασης, όπως είναι η ορμονοθεραπεία. Παράλληλα

όμως, αυτό είχε ως αποτέλεσμα τη συνύφανση της τρανς κοινότητας με το αίσθημα της δυσφορίας του φύλου (Matte, 2014) κάτι το οποίο οδηγεί στη φυσικοποίηση έντονων αρνητικών συναισθημάτων ως αναπόσπαστο κομμάτι του κουίρ βιώματος και στη σταδιακή άρνηση ψυχολογικής και ιατρικής περίθαλψης. Όπως φαίνεται και μέσα από τα δεδομένα, είτε πρόκειται για τη διεκδίκηση ιατρικής περίθαλψης, είτε για την αποδοχή του φύλου τους από τον περίγυρο τα κουίρ άτομα έρχονται συνεχόμενα αντιμέτωπα με αυτά τα έντονα αρνητικά συναισθήματα ώστε να μπορέσουν να λάβουν τη βοήθεια που χρειάζονται, έναντι θετικών συναισθημάτων, όπως αυτό της ευφορίας φύλου, κάτι που μπορεί να προκαλέσει την αναμονή αρνητικών συναισθημάτων γύρω από την εξερεύνηση και έκφραση της ταυτότητας φύλου τους και να μειώσει την ικανότητά τους να βιώσουν και να εκφράσουν θετικά συναισθήματα γύρω από αυτό (Budge, et. al. 2015, σ.422).

Παράλληλα, η συμπεριληπτική γλώσσα λειτουργεί ως εργαλείο ώστε κουίρ άτομα να περιγράψουν τα βιώματά τους, όπως είναι η διαδικασία αμφισβήτησης και εξερεύνησης της ταυτότητας φύλου, η εμπειρία αλλαγής φύλου αλλά και να αναδείξουν την ταυτότητα φύλου τους κατά την επικοινωνία. Επιπλέον, υπερβαίνοντας τη διπολική και έμφυλη κατηγοριοποίηση που θέτει η ελληνική γλώσσα μέσα από τη χρήση ενός πιο συμπεριληπτικού λόγου, τα κουίρ άτομα κατασκευάζουν μια επιθυμητή ταυτότητα φύλου. Αναπτύσσοντας σχετική ορολογία και χρησιμοποιώντας γλωσσικές και κοινωνικές πρακτικές τα κουίρ άτομα μπορούν να εκφράσουν την ταυτότητα φύλου τους, ακόμα και όταν αυτή δεν συμβαδίζει με τα ετεροκανονικά πρότυπα της κοινωνίας. Η γλώσσα αυτή, επιπλέον, αποτελεί εργαλείο για επικοινωνία, αλληλοβοήθεια και δόμηση μιας κοινότητας η οποία μπορεί να μη συνδέεται από μια ίδια ταυτότητα, αλλά συνδέεται από κοινά βιώματα και ανάγκες. Έτσι, η συμπεριληπτική γλώσσα ικανοποιεί δύο βασικές ανάγκες των κουίρ ατόμων, την ανάγκη για χαρακτηρισμό και έκφραση της ταυτότητας φύλου τους αλλά και την ανάγκη για κοινότητα, όπως άλλωστε έχει δείξει και η μελέτη του Cordoba (2020)

Όσον αφορά τους τρόπους με τους οποίους τα κουίρ άτομα αντιμετωπίζουν και διαπραγματεύονται τα όρια που θέτει η ελληνική γλώσσα με τη διπολική, έμφυλη κατηγοριοποίηση αρσενικό – θηλυκό, μέσα από την ανάλυση εντοπίστηκαν γλωσσικές αλλά και κοινωνικές πρακτικές επιτέλεσης του συμπεριληπτικού λόγου. Στις γλωσσικές εντοπίστηκε η αποφυγή μερών του λόγου τα οποία εκφράζουν γένος, όπως είναι τα επίθετα, οι μετοχές κ.α. Έναντι της χρήσης του αρσενικού ή του θηλυκού σε αυτές τις περιπτώσεις, τα κουίρ άτομα προτιμούν να χρησιμοποιήσουν το ουδέτερο

γένος, το οποίο δεν συνδέεται αποκλειστικά με ένα από τα δύο διπολικά φύλα, να ουσιαστικοποιούν τις προτάσεις τους (βλ. Παράδειγμα 8 στην ενότητα των αποτελεσμάτων), αλλά και να χρησιμοποιούν τον πληθυντικό αριθμό τόσο στον γραπτό όσο και στον προφορικό λόγο κατά τη χρήση της αγγλικής προσωπικής αντωνυμίας «they». Αρχικά, όπως αναφέρεται και στη 2^η συνέντευξη, η χρήση της κατάληξης «ου» ως ένας πιο συμπεριληπτικός τρόπος χρήσης του γραμματικού γένους, μπορεί να λειτουργήσει μόνο μέσα στον γραπτό λόγο, αφού είναι ομόηχο με την κατάληξη του θηλυκού στον ενικό αριθμό «η» και αυτό μπορεί να προκαλέσει παρερμηνείες. Εκτός αυτού, ακόμα και η ίδια η κατάληξη «ου» εκφέρει γένος, αφού είναι η κατάληξη που χρησιμοποιείται κυρίως σε λέξεις του αρσενικού γένους στον πληθυντικό αριθμό. Η χρήση του πληθυντικού άρθρου «ου» ως τρόπος αναφοράς, κυρίως σε μη δυαδικά άτομα, αλλά και της κατάληξης «α» σε αντωνυμίες, μετοχές και επίθετα, παρουσιάζεται μέσα στις συνεντεύξεις με τον ίδιο τρόπο που παρουσιάζεται και η χρήση του συμβόλου «@», δηλαδή ως κάτι που παρόλο που χρησιμοποιείται ευρέως σε συγκεκριμένους κύκλους και περιστάσεις, αποτελεί μια λύση που γεννά περισσότερα προβλήματα (βλ. αποτελέσματα). Η αγγλική αντωνυμία «they» αν και εμφανίζεται πιο συχνά στον πληθυντικό αριθμό, η χρήση του ως μέρος του λόγου στον ενικό εμφανίζεται σε καταγραφές τόσο γραπτές όσο και προφορικές από τα τέλη του 13^{ου} αιώνα (Merriam – Webster, 2024). Αν και η χρήση της αντωνυμίας ως προσωπική είναι μια σχετικά καινούρια εξέλιξη στα αγγλικά, δεν παύει να αποτελεί τον πιο διαδεδομένο τρόπο αναφοράς και αυτοπροσδιορισμού αγγλόφωνων κουίρ ατόμων, κάτι που εμφανίστηκε και στα δεδομένα της παρούσας έρευνας.

Παράλληλα και ως μια προέκταση της χρήσης του πληθυντικού αριθμού παρατηρείται η χρήση διαγλωσσικών πρακτικών, ειδικά όταν τα άτομα καλούνται να μιλήσουν για την ορολογία που χρησιμοποιείται από αυτές/ούς/ά και τον κύκλο τους αλλά και για τα βιώματά τους που συνδέονται με την κουίρ ταυτότητα φύλου τους. Η διαγλωσσικότητα, όρος που πρώτο εισήχθη από τον Cen Williams κατά τη δεκαετία του 80'. Η Garcia (2009) ξαναεπισκέπτεται τον ορισμό της έννοιας και προσθέτει πως τα δίγλωσσα άτομα χρησιμοποιούν και τις δύο γλώσσες τους ώστε να μπορέσουν να κατανοήσουν και να γνωρίσουν καλύτερα το δίγλωσσο περιβάλλον μέσα στο οποίο ζουν. Έτσι, η διαγλωσσικότητα τους λειτουργεί ως εργαλείο δημιουργίας νοημάτων και αποκόμισης εμπειριών και διευκόλυνσης επικοινωνίας σε καθημερινή βάση. (Τσοκαλίδου 2017, σ.42). Παρόλο που η χρήση διαγλωσσικών πρακτικών από κουίρ άτομα δεν έχει καταγραφεί βιβλιογραφικά, η χρήση ιδιαίτερων γλωσσικών πρακτικών

μέσα σε κουίρ κοινότητες έχει παρατηρηθεί και καταγραφεί από πολλαπλές έρευνες (Livia, 1997. Valentine, 1997. Besnier, 2003. Πετρόπουλος, 2010). Καθώς οι διαλεκτικές αυτές πρακτικές είναι τοπικά και χρονικά προσδιορισμένες κατά την πραγμάτωσή τους, πολλές από αυτές έχουν αλλοιωθεί ή εξαφανιστεί με το πέρασμα του χρόνου, λόγω αλλαγών στο κοινωνικοπολιτικό πλαίσιο της εκάστοτε κοινωνίας. Έτσι, η χρήση διαγλωσσικών πρακτικών που παρατηρείται στην παρούσα έρευνα νοηματοδοτείται ως μια καινούρια γλωσσική πρακτική που εφαρμόζεται από κουίρ ελληνόφωνα άτομα κατά την επικοινωνία τους με μέλη της εσωκομμάδας. Μέσα από την ανάγκη για φρασεολογία γύρω από το φύλο η οποία δεν έγκειται στα ελληνικά, την εξοικείωσή με τα αγγλικά, την πληροφόρηση που μπορεί να προσφέρει το διαδίκτυο αλλά και τη μεγαλύτερη επαφή με την κουίρ κουλτούρα του εξωτερικού, τα ελληνόφωνα κουίρ άτομα τεκνοθετούν ξενικές φράσεις και λέξεις γύρω από το φύλο και τη σεξουαλικότητα και δημιουργούν σταδιακά μια καινούρια κουίρ ελληνική διάλεκτο.

Στον προφορικό λόγο παρατηρήθηκε η γλωσσική πρακτική της αυτοδιόρθωσης. Η αυτοδιόρθωση αποτελεί ένα σύνολο πρακτικών που σύμφωνα με τον Sidnell (2010, σ.114-117 οπ. αναφ, Αλβανούδη, 2012) συνήθως ξεκινά μετά από μια απότομη διακοπή της πρώτης συλλαβής, με μια επιμήκυνση ήχου ή χωρίς καμία φανερή έναρξη μετά από την εμφάνιση του λάθους. Μπορεί να αφορά την αντικατάσταση ενός στοιχείου με ένα άλλο, την εισαγωγή ή διαγραφή ενός στοιχείου ή την εκφορά λέξεων ή φράσεων με διαφορετική σειρά και έπειτα εξετάζεται από τα συμμετέχοντα άτομα για την ερμηνεία που εισάγει. Μέσα από έρευνα της Αλβανούδη (2012), παρατηρείται πως το γένος καθοδηγεί τα άτομα στην ερμηνεία ενός τρίτου προσώπου όταν αυτό εμφανίζεται στο πλαίσιο μιας συζήτησης. Παράλληλα, οι περισσότερες αυτοδιορθώσεις αφορούν τη γενικευτική χρήση του αρσενικού, το οποίο λόγω της καθολικής του χρήσης μέσα στην επικοινωνία, ανεξαιρέτως φύλου, καταλήγει να ωθεί τα ομιλούντα άτομα στο να ερμηνεύσουν το πρόσωπο αναφοράς είτε ως αρσενικό, είτε ως «ασημάδευτο ως προς το φύλο» (σ.172). Παρομοίως στην παρούσα έρευνα, η αυτοδιόρθωση γίνεται ως προς το φύλο του προσώπου αναφοράς, αλλά κάτι που διαφέρει στην περίπτωση αυτή είναι ότι το επιθυμητό αποτέλεσμα είναι το πρόσωπο αναφοράς να είναι ασημάδευτο ως προς το φύλο. Αυτό επιτυγχάνεται με τη χρήση του ουδέτερου γένους, αφού ακόμα και η χρήση του αρσενικού συνοδεύεται από συγκεκριμένες ερμηνείες. Με ένα άφυλο πρόσωπο αναφοράς, τα ομιλούντα άτομα δεν βασίζονται στο φύλο και τις ερμηνείες που συνοδεύουν το κάθε φύλο ώστε να το

κατασκευάσουν στερεοτυπικά και ίσως λανθασμένα, ενώ παράλληλα δεν εγκλωβίζει κουίρ πρόσωπα αναφοράς σε δυαδικές ερμηνείες μέσα από τη χρήση του αρσενικού ή του θηλυκού κατά την επικοινωνία. Τέλος, στον γραπτό λόγο αναφέρθηκε η χρήση του συμβόλου «@» ως κατάληξη λέξεων οι οποίες έχουν διαφορετικές καταλήξεις ανάλογα με το φύλο που εκφέρουν.

Στις κοινωνικές πρακτικές επιτέλεσης του συμπεριληπτικού λόγου αναγνωρίστηκαν η έκφραση της ταυτότητας φύλου ως τρόπος επικοινωνίας με άλλα κουίρ άτομα, όπου τα εξωγλωσσικά στοιχεία ενός ατόμου μπορούν να επικοινωνήσουν σε άλλα κουίρ άτομα ότι και οι/τα δύο ομηλήτριες/τές/τά έχουν τις ίδιες ιδεολογικές βάσεις και κοινά βιώματα ώστε να είναι πιο ανεκτικά ή και γνώριμα σε έναν περισσότερο συμπεριληπτικό τρόπο επικοινωνίας. Ένας από τους τρόπους που τα κουίρ άτομα χρησιμοποιούν για να διαχωρίσουν τα ασφαλή, στις περισσότερες περιπτώσεις κουίρ άτομα, και άτομα τα οποία δεν είναι τόσο ανεκτικά ώστε να εκφράσουν τη ταυτότητα φύλου τους με εξωγλωσσικά αλλά και με γλωσσικά μέσα, είναι μέσω «flagging». Στην πρακτική αυτή γίνεται αναφορά και στο παράδειγμα δεκαεφτά, τόσο μέσα από τον ίδιο τον όρο όσο και από τη λέξη «obviously» και τη φράση «φαίνεται κουίρ». Το «flagging» ιστορικά αναφέρεται στον κώδικα που είχαν αναπτύξει οι ομοφυλόφιλοι άνδρες στην Αμερική του 1960 με 1970, όπου φορώντας συγκεκριμένα χρώματα μαντηλιών στις πίσω τσέπες του παντελονιού τους μπορούσαν να δηλώσουν τις ερωτικές τους προτιμήσεις σε άλλα άτομα της κοινότητας. (Cole, 2000, σ.112 οπ. αναφ Medhurst, 2024, σ.18)

Παρόλα αυτά, στα νεότερα χρόνια, ο όρος έχει αρχίσει να χρησιμοποιείται από όλες τις πλευρές της ΛΟΑΤΚΙ⁺ κοινότητας ώστε να καλύπτει όλα τα ήδη αξεσουάρ και ρουχισμού που ένα κουίρ άτομο μπορεί να φοράει στο σώμα του/της ώστε να αναδείξει την κουίρ ταυτότητά του/της σε άλλα εξίσου κουίρ άτομα. Τα σύμβολα αυτά μπορούν να είναι ευρέως αναγνωρίσιμα σε όλα τα άτομα της κοινότητας, όπως ένα ρούχο ή αξεσουάρ στον συνδυασμό χρωμάτων μιας σημαίας υπερηφάνειας ή σύμβολα τα οποία χρησιμοποιούνται από μια συγκεκριμένη υποκοινότητα, όπως είναι οι γάντζοι ορειβασίας στο παντελόνι ατόμων μέλη της λεσβιακής κοινότητας. Αυτό που ενώνει όλα αυτά τα σύμβολα είναι το νόημα που τους δίνεται μέσα από την κουλτούρα, όπως αναφέρει και ο Ρολάν Μπάρτ στο έργο του *The Semiotic Challenge* (1985), κάτι που τους δίνει βαρύτητα μόνο όταν το άλλο άτομο μπορεί να αναγνωρίσει τα σημεία της συγκεκριμένης κουλτούρας, σε αυτή την περίπτωση της κουίρ κουλτούρας, ώστε να καταλάβει το νόημά τους (Barthes, 1985, σ.180 οπ. αναφ. Medhurst, 2024, σ.17)

Ως μια προέκταση αυτού παρατηρήθηκε ότι και η δημιουργία ενός κουίρ περίγυρου μπορεί να λειτουργήσει ως πρακτική κατασκευής και χρήσης ενός συμπεριληπτικού λόγου, αφού μέσα σε ένα ανεκτικό περιβάλλον, το άτομο μπορεί να πειραματιστεί γλωσσικά όσον αφορά τον αυτοπροσδιορισμό της/του αλλά και να γίνει το ίδιο πιο ανεκτικό μέσα από τη χρήση συμπεριληπτικής γλώσσας για να αναφερθεί σε άλλα κουίρ άτομα. Όπως έχει καταγραφεί τόσο στο πλαίσιο αγγλόφωνων ερευνών όσο και στην παρούσα έρευνα, για μερικές/ούς/ά συμμετέχουσες/οντες/οντα, η εύρεση της σωστής ορολογίας ήταν μια διαδικασία η οποία έγινε μέσω διαδικτύου και ειδικά για εκείνες που αφορούν ταυτότητες του φάσματος της μη δυαδικότητας. Παράλληλα όμως, ένα μεγάλο μέρος των πληροφοριών προήλθε από την ίδια την κοινότητα, μέσα από συζητήσεις που τις/τους/τα βοήθησαν να κατανοήσουν το φύλου τους μέσα από τα βιώματα άλλων ατόμων (Thorne, 2023). Αυτή η επικοινωνία με άλλα άτομα της κουίρ κοινότητας αποτελεί ένα σημαντικό βήμα στη διαδικασία εξερεύνησης της έμφυλης ταυτότητας του ατόμου, πολύ περισσότερο από ότι είναι η έμμεση επαφή της κοινότητας μέσω του διαδικτύου ή γραπτών πηγών (Gagne et. al., 1997).

Επιπλέον, η απόκτηση γραμματισμού, δηλαδή γνώσεων πάνω σε θέματα φύλου είναι μια κοινωνική πρακτική που παρατηρήθηκε στην πλειονότητα των απομαγνητοφωνημένων δεδομένων. Αν και δεν είναι άμεσα ένα εργαλείο πραγμάτωσης του συμπεριληπτικού λόγου, ο γραμματισμός των κουίρ ατόμων, καθορίζει τον τρόπο με τον οποίο έρχονται σε επαφή με ιδέες και προβληματισμούς όσον αφορά την επιτέλεση του φύλου, εκτός του δυαδικού, στο πλαίσιο μιας έμφυλης γλώσσας όπως είναι τα ελληνικά. Μέσα από τα παραπάνω αποσπάσματα και τα απομαγνητοφωνημένα δεδομένα, αναγνωρίστηκαν τρία είδη γραμματισμού μέσα από τις απόψεις τους, το λεξιλόγιο που επιλέγουν για να μιλήσουν για τις θεματικές που συζητήθηκαν κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων αλλά και τις απαντήσεις τους στα ερωτήματα. Ο πρώτος είναι ο ακτιβιστικός λόγος, καθώς πολλά από τα συνεντευξιζόμενα άτομα έχουν επίγνωση της κουίρ και ΛΟΑΤΚΙ⁺ ιστορίας αλλά και την κοινωνικοπολιτική εξέλιξη και θέση και κατακτήσεις της κοινότητας μέχρι και σήμερα.

Ο δεύτερος λόγος είναι ο ακαδημαϊκός και πιο συγκεκριμένα αυτός που προέρχεται από τον χώρο της γλωσσολογίας και της κοινωνιογλωσσολογίας. Πιο συγκεκριμένα παρατηρήθηκε συχνή χρήση των όρων της επιτελεστικότητας και του στυλιζαρίσματος που έχει εισάγει η Judith Butler (βλ. θεωρητικό πλαίσιο) αφού και οι δύο όροι, βοηθούν τα μη δυαδικά, άφυλα και γενικότερα κουίρ άτομα να ερμηνεύσουν

το φύλο με όρους που το αποφυσικοποιούν και το αναλύουν ως μια κοινωνική κατασκευή. Σε ένα δεύτερο στάδιο οι ίδιοι όροι οικειοποιούνται από τα κουίρ άτομα ώστε να κατασκευάσουν με τη σειρά τους κουίρ επιταγές στυλιζαρίσματος και επιτέλεσης του φύλου. Τέλος, αναφέρεται από τα ίδια τα συνεντευξιαζόμενα άτομα ότι το ίντερνετ υπήρξε η βασική πηγή ενημέρωσης όσον αφορά τη ΛΟΑΤΚΙ⁺ κοινότητα και την ορολογία που υπάρχει. Καθώς το διαδίκτυο είναι προσβάσιμο, τουλάχιστον σε μια μερίδα της κοινότητας, και παράλληλα προσφέρει ανωνυμία, αποτελεί έναν χώρο πειραματισμού και ανακάλυψης. Τα κουίρ άτομα έχουν έτσι πρόσβαση σε κουίρ περιβάλλοντα, πρώτα ως αμέτοχες/χοι/χα παρατηρήτριες/τες/τα και έπειτα ως ενεργά μέλη που εκφράζουν νέες πτυχές της συνεχώς μεταβαλλόμενης ταυτότητας φύλου τους (Cavalcante, 2016).

Κατά την πραγμάτωση μιας πιο συμπεριληπτικής γλώσσας όμως δημιουργούνται και μερικές δυσκολίες. Σε γλωσσικό επίπεδο, η συνύφανση του ουδετέρου γένους με το μη ανθρώπινο, το άλογο και άψυχο, είναι κάτι που ερμηνεύεται ως προσβλητικό από κάποια κουίρ άτομα, ενώ η έμφυλη κατηγοριοποίηση του γένους στα ελληνικά αποτελεί ένα μεγάλο εμπόδιο στην πραγμάτωση του συμπεριληπτικού λόγου. Σε εξωγλωσσικό επίπεδο, η έλλειψη γραμματισμού πάνω σε θέματα φύλου στα ελληνικά ενδέχεται να εμποδίσει σε πολλές περιπτώσεις τη διάδοση ενός πιο συμπεριληπτικού τρόπου ομιλίας, γεγονός που καθιστά την πραγμάτωσή του τοπικά προσδιορισμένη για την πλειονότητα των συνεντευξιαζόμενων ατόμων. Έτσι, από μια μερίδα των συνεντευξιαζόμενων ατόμων εκφράστηκε ότι η έλλειψη ανεκτικότητας από την κοινωνία είναι τελικά το μεγαλύτερο εμπόδιο στην πραγμάτωση του συμπεριληπτικού λόγου και όχι οι δομές της γλώσσας. Παρόμοια ευρήματα βρίσκονται και στην έρευνα του Cordoba (2020) ο οποίος παρατήρησε ότι η μεγαλύτερη επαφή με την κοινότητα είτε μέσω διαδικτύου, είτε άμεσα και σε φυσικό περιβάλλον αυξάνει την αυτοπεποίθηση των κουίρ ατόμων και παράλληλα τους δίνει τις κατάλληλες γνώσεις, ιστορικές και κοινωνικοπολιτικές ώστε η διαδικασία αυτοανακάλυψης και προσδιορισμού της σεξουαλικής ή και έμφυλης ταυτότητάς τους να γίνει πιο ομαλή.

Πέρα από τη γλώσσα, το γραμματικό γένος αλλά και εξωγλωσσικές πρακτικές επικοινωνίας, τα κουίρ άτομα κατασκευάζουν την έμφυλη ταυτότητά τους και μέσα από τη χρήση ορολογίας που την ορίζει. Αρχικά αναλύθηκε το πώς πραγματώνονται οι δύο επικρατέστερες θεωρητικές προσεγγίσεις για τις ταυτότητες φύλου ενώ με βάση τα δεδομένα παρατηρήθηκε ότι παρόλο που τα κουίρ άτομα αναγνωρίζουν ότι το δυαδικό φύλο φυσικοποιείται λανθασμένα από την κοινωνία και εκφράζοντας την

έμφυλη ταυτότητά τους συντελούν ενεργά στην αποδόμησή του, παράλληλα αποζητούν ορολογία η οποία μπορεί να εκφράσει τα συναισθήματα και τις εμπειρίες τους, μια «ταμπέλα» με την οποία μπορούν να αυτοπροσδιοριστούν και να απαντήσουν στο ερώτημα «ποια/ποιος/ποιο είμαι». Μια ανάγκη που έχει καταγραφεί εκτενώς από τη βιβλιογραφία (βλ. θεωρητικό πλαίσιο).

Για την καλύτερη κατανόηση τόσο αυτής της ανάγκης των κουίρ ατόμων, των παραπάνω αποτελεσμάτων αλλά και της ορολογίας που χρησιμοποιείται για τις έμφυλες ταυτότητες αναλύθηκαν οι ορολογίες που υπάρχουν τόσο για ταυτότητες φύλου στο δίπολο της δυαδικότητας, όσο και ταυτότητες φύλο στο φάσμα της μη δυαδικότητας. Στο δίπολο της δυαδικότητας αναλύθηκε ο όρος τρανς και οι διαφορετικοί τρόποι με τους οποίους νοηματοδοτείται από τα ίδια τα άτομα, δηλαδή ως ένας όρος ομπρέλα που συμπεριλαμβάνει όλα τα άτομα των οποίων το φύλο που ανατέθηκε κατά τη γέννησή δεν συνάδει με αυτό το οποίο το άτομο θέλει να εκφράσει, ή ως ένας πιο κλειστός όρος για τρανς άτομα τα οποία θέλουν να ξεκινήσουν ή βρίσκονται σε μια διαδικασία φυλομετάβασης. Κάτι που παρόλο που παρουσιάζεται σε κάποια δεδομένα ως μόνο ως ένα τρανς ζήτημα, σε άλλα τονίζεται πως η ανάγκη για σωματική αλλαγή ώστε να αποβληθούν οποιαδήποτε αισθήματα δυσφορίας ή και για να υπάρξουν αισθήματα ευφορίας αποτελεί ένα κοινό βίωμα για όλα τα άτομα τόσο αυτά που βρίσκονται στο δίπολο, όσο και για αυτά που βρίσκονται στο φάσμα της μη δυαδικότητας.

Τα αισθήματα ευφορίας, δυσφορίας αλλά και η αίσθηση φυσικότητας όταν τα κουίρ άτομα καταφέρνουν να συμβαδίσουν την ταυτότητα με την έκφραση του φύλου τους συνδέεται σε πολλές από τις περιπτώσεις που εξετάστηκαν μέσα από τα απομαγνητοφωνημένα δεδομένα, με την έννοια της μεταβατικότητας του σώματος, μια εμπειρία που βιώνεται τόσο προσωπικά όσο και κοινωνικά. Η μεταβατικότητα (liminality) είναι το αντίθετο της διπολικότητας του φύλου. Δίνει στα κουίρ άτομα την ευκαιρία να αποδράσουν και να ξεπεράσουν τις κοινωνικές κατασκευές που ορίζουν τις έμφυλες ταυτότητες και να τις αναπλάσουν. Ο όρος μεταβατικότητα χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά από τον Victor Turner στο πλαίσιο μιας έρευνάς του στη Ζάμπια κατά τη δεκαετία του 50 και εκφράζει το αίσθημα που βιώνουν τα κουίρ άτομα πριν ή και κατά τη διάρκεια της ανακάλυψης και σε μερικές περιπτώσεις αλλαγής του φύλου τους. Τα άτομα των οποίων η έκφραση του φύλου δεν συμβαδίζει με τις νόρμες της εκάστοτε κοινωνίας, ζουν σε μια κατάσταση μεταβατικότητας καθώς προσπαθούν να καθορίσουν το φύλο τους μέσα από αναγνωρίσιμους όρους. Μερικά

από αυτά τα άτομα ενστερνίζονται αυτό το μεταβατικό πλαίσιο. Σε μερικές περιπτώσεις η μεταβατικότητα αυτή ενδέχεται να καταλήξει σε μια προσωπική αλλαγή, πολλές φορές βοηθούμενη από υποστηρικτικές κοινότητες. Σε άλλες περιπτώσεις, η μόνιμη και κοινωνικά επιβαλλόμενη μεταβατικότητα μπορεί να κάνει το άτομο πιο ευάλωτο και ανασφαλές, ειδικά όταν το άτομο προβάλλει αυτή τη μεταβατικότητα μέσα από την έκφραση του φύλου του/της (Dentice D. et. al., 2015, σ.3). Όπως φάνηκε και μέσα από τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας και καθώς υπάρχει πολύ μεγάλη πίεση για κομορμισμό, τα κουίρ άτομα πολλές φορές μπορεί να προτιμήσουν συμβαδίσουν με οποιοδήποτε από τα δύο άκρα του διπόλου αρσενικό και θηλυκό, παρά να μείνουν σε μια κατάσταση μόνιμης μεταβατικότητας. Παρόλα αυτά, όσο περισσότερο τα κουίρ άτομα παραμένουν σε αυτό το μεταβατικό στάδιο, τόσο περισσότερο έρχονται αντιμέτωπα με περιθωριοποίηση και τη στοχοποίηση. Έτσι, τα κουίρ άτομα, ανάλογα με το πόσο "πετυχημένη" είναι η μετάβασή τους από το ένα δυαδικό φύλο στο άλλο, έχουν περισσότερες πιθανότητες στοχοποίησης και περιθωριοποίησης (Dentice D. et. al., 2015, σ.9).

Παράλληλα, εξετάστηκε ο όρος κουίρ ως ένας όρος που εκφράζει την ένταξη σε μια κοινωνικοπολιτική κοινότητα παρά μια συγκεκριμένη ταυτότητα φύλου, ο όρος μη δυαδικό άτομο ως ένας όρος ομπρέλα που αποδομεί τη διπολικότητα του φύλου και αφήνει τα άτομα να αναπτύξουν μια ταυτότητα φύλου που κινείται σε όλο το φάσμα της θηλυκότητας και της αρρενωπότητας, ο όρος ουδέτερο ως την εκμηδένιση της θηλυκότητας και της αρρενωπότητας από την έκφραση της ταυτότητας του φύλου. Τέλος, αναλύθηκε με βάση τα δεδομένα ο όρος άφυλο, δηλαδή η αποφυσικοποίηση του φύλου ως μια ολοκληρωτικά κοινωνική κατασκευή που απορρίπτεται από το ίδιο το άτομο. Αυτό επιβεβαιώνεται και από τη βιβλιογραφία (βλ. θεωρητικό πλαίσιο) μέσα από την οποία τα άφυλα άτομα που έχουν αποκεντρώσει την έννοια του φύλου από την κατασκευή της ταυτότητάς τους.

Η παρούσα έρευνα δεν στοχεύει να αποτελέσει μια γενικευτική αποτύπωση όλων των ελληνόφωνων κουίρ ατόμων, αλλά αποτελεί μια ανάλυση των σκέψεων και βιωμάτων των κουίρ, τρανς και μη δυαδικών ατόμων που πήραν μέρος σε αυτή. Αμφισβητώντας τις ετεροκανονικές αρχές στις οποίες ασκεί κριτική και η Judith Butler και οι οποίες αναπαράγονται μέσα στις δυτικές κοινωνίες, τα κουίρ άτομα σταδιακά αποφυσικοποιούν την έννοια του φύλου ως μια καθολική και στατική έννοια που έχει τις ρίζες της σε βιολογικές αρχές. Το αντιμετωπίζουν κριτικά ως μια κατασκευή, η οποία εφόσον μπορεί να επιτελεσθεί με ετεροκανονιστικούς όρους, μπορεί να

επιτελεσθεί και με κουίρ όρους. Έτσι, η έκφραση μιας κουίρ ταυτότητας, το στυλιζάρισμα μέσα από μια μπατλερική οπτική, εξελίσσεται σε μια επικοινωνιακή πρακτική η οποία αποσκοπεί τόσο να λειτουργήσει ως ενίσχυση και προβολή της επιλεγμένης έμφυλης ταυτότητας του κάθε ατόμου, όσο και ως ένταξη του εκάστοτε ατόμου σε μια κοινότητα με κοινά βιώματα, ανάγκες και απαιτήσεις. Η ανάγκη που εκφράζεται από την πλειονότητα των συνεντευξιαζόμενων ατόμων, να βρεθούν μέσα σε κοινωνικά πλαίσια, ομάδες και κοινότητες στις οποίες νιώθουν ασφαλή να πειραματιστούν, να εκφραστούν, να ακουστούν και να ανήκουν, φαίνεται μέσα από τη σημασία που κατέχει η ορολογία για το φύλο στη ζωή τους. Μέσα από τη διαδικασία της αποφυσικοποίησης και αποκέντρωσης της ετεροκανονικής έννοιας του φύλου από τη ζωή τους, τα κουίρ άτομα ενδέχεται να νιώσουν αισθήματα απομόνωσης αλλά και σύγχυσης. Η ορολογία, παρόλο που δεν χρησιμοποιείται με την ίδια αυστηρότητα που παρουσιάζεται βιβλιογραφικά, αποτελεί μια εγγύηση σταθερότητας, μια «ταμπέλα» όπως περιεγράφηκε και μέσα στις συνεντεύξεις με βάση την οποία κατασκευάζονται η έννοια του «εγώ» αλλά και αυτή της κοινότητας. Συνεπώς, για τα συνεντευξιαζόμενα κουίρ, τρανς και μη δυαδικά άτομα, η γλώσσα εκτός από μέσο επικοινωνίας φαίνεται να λειτουργεί και ως μέσο έκφρασης και πιο σημαντικά αντίστασης. Ονοματίζοντας τα αισθήματα, τα βιώματα και τις σκέψεις τους μέσα από την υπαρκτή ορολογία και διαμορφώνοντας τη γλώσσα ώστε αυτή να χωρέσει ομάδες ατόμων που δεν αντικατοπτρίζονται από τις ήδη υπάρχουσες και διπολικές γραμματικές δομές, τα κουίρ άτομα κατασκευάζουν από μόνες/οι/α τους το πρώτο βήμα για μια πιο συμπεριληπτική γλώσσα.

Η παρούσα έρευνα συνεισφέρει στο διαρκώς εξελισσόμενο σώμα κειμένων που εντάσσονται στο πεδίο της κουίρ κοινωνιογλωσσολογίας και ενδέχεται να αποτελέσει έναυσμα για περαιτέρω έρευνες που αφορούν το φύλο πέρα του δυαδικού. Επιπλέον και καθώς το φύλο αποτελεί μόνο μια πτυχή της ταυτότητας του εκάστοτε ατόμου, η παρούσα έρευνα αφήνει περιθώρια για μελλοντικές διαθεματικές προσεγγίσεις της σχέσης της γλώσσας και του φύλου, όπως συνδιαμορφώνονται σε σχέση με τη σεξουαλικότητα, την τάξη, τη φυλή και άλλα στοιχεία της ταυτότητας που επηρεάζουν το πώς δομείται και νοηματοδοτείται το φύλο. Τέλος, το όραμα που διατρέχει αυτή τη μελέτη είναι η ορατοποίηση της ανάγκης για αλλαγή, τόσο σε κοινωνικοπολιτικό όσο και κοινωνιογλωσσικό επίπεδο, που ενδέχεται να βελτιώσει την ποιότητα ζωής των κουίρ ατόμων στην Ελλάδα, αλλά και η σταδιακή ένταξη μη δυαδικών, τρανς, ουδέτερων, άφυλων και αμιγώς κουίρ φωνών στο χώρο της ακαδημαϊκής έρευνας.

7. Βιβλιογραφία

- Αλβανούδη, Α. Ν. (2013). *Η Κοινωνική και Γνωσιακή Διάσταση του Γραμματικού Γένους* [Διδακτορική Έρευνα, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης].
- Αποστολίδου, Α. (2011). *Queer: Στα Ίχνη της Πολιτισμικής Διαδρομής ενός «Αλλόκοτου» Όρου*. Σε Κανάκης, Κ. (Επιμ.), *Γλώσσα και Σεξουαλικότητα: Γλωσσολογικές και Ανθρωπολογικές Προσεγγίσεις*. (σσ.13-48). Εκδόσεις του Εικοστού Πρώτου.
- Αρχάκης, Α., & Τσακωνά, Β. (2022). *Ταυτότητες, Αφηγήσεις και Γλωσσική Εκπαίδευση*. Εκδόσεις Πατάκη.
- Αθανασίου, Α. (2007). *Gender Trouble: Η Φεμινιστική Θεωρία και Πολιτική μετά την Αποδόμηση της Ταυτότητας*. Σε Ζωή στο Όριο: Δοκίμια για το Σώμα, το Φύλο και τη Βιοπολιτική (σσ. 189-218). Εκδόσεις Εκκρεμές.
- Αστρινάκη, Ρ. Ποθητή, Χ. & Αθανασίου, Α. (2011). *Θεωρήσεις του φύλου στην ανθρωπολογία και την ιστορία*. Εκδόσεις Αλεξάνδρεια.
- American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders (5th ed.)*. <https://doi.org/10.1176/appi.books.9780890425596>
- Austin, J. L. (1962). *How to Do Things with Words*. Oxford University Press
- Barker, J. M. & Iantaffi, A. (2019). *Life isn't Binary: On Being Both, Beyond and In – Between*. Jessica Kingsley Publishers.
- Barnett, T. J. & Johnson. W. C. (2015) *Queer, Queer Theory, Queering*. In Thompson. S. (Eds.), *Encyclopedia of Diversity and Social Justice*. (pp. 580-583). Rowan & Littlefield.
- Bershling, O. (2014). *Speech Creates a Kind of Commitment: Queering in Hebrew*. In Zimman, L., Davis J., and Raclaw, J. (Eds), *Queer Excursions: Retheorizing Binaries in Language, Gender, and Sexuality*, Studies in Language and Gender. (pp. 35-61). <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199937295.001.000>
- Beischel, W. J., Gauvin, S. E., & van Anders, S. M. (2022). “A little shiny gender breakthrough”: Community understandings of gender euphoria. *International Journal of Transgender Health*, 23(3), (pp. 274-294).
- Besnier, N. (2003). *Crossing Genders, Mixing Languages: The Linguistic Construction of Transgenderism in Tonga*. In Holmes, J. and Meyerhoff, M. (eds). *The Handbook of Language and Gender*. Oxford: Blackwell, (pp. 279–301).
- Beauvoir, S. de. (2015). *The Second Sex*. Vintage Classics.

- Borba, R. & Ostermann, A. C. (2007). Do bodies matter? Travestis' embodiment of (trans)gender identity through the manipulation of the Brazilian Portuguese grammatical gender system. *Gender and Language*.1(1),(pp.131-147). <https://doi.org/10.1558/genl.2007.1.1.131>
- Budge, S. L., Orovecz, J. J, and Thai, J. L. (2015). "Trans Men's Positive Emotions: The Interaction of Gender Identity and Emotion Labels." *The Counseling Psychologist* 43 (3): (pp. 404–434). <https://doi.org/10.1177/0011000014565715>.
- Butler, J. (1999). *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity*. Routledge.
- Butler, J. (2009, June 8). Performativity, Precarity and Sexual Politics [Paper presentation]. *AIBR. Revista de Antropologia Iberoamericana*. University of California.
- Γαλάνης, Π. (2018). Ανάλυση Δεδομένων στην Ποιοτική Έρευνα: Θεματική Ανάλυση. *Αρχαία Ελληνικής Ιατρικής* 2018, 35(3). (σσ. 416-421).
- Γαλανού, Μ. (2014). *Ταυτότητα και Έκφραση Φύλου: Ορολογία, Διακρίσεις, Στερεότυπα και Μύθοι*. Σωματείο Υποστήριξης Διεμφυλικών.
- Γιάνναρου, Α. (2024, Φεβρουάριος 2). Κατατέθηκε χθες το νομοσχέδιο για τα ομόφυλα ζευγάρια.*ΗΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ*.<https://www.kathimerini.gr/society/562861732/kat-atethike-chthes-to-nomoschedio-gia-ta-omofyla-zeygaria/>
- Cambridge University Press. (n.d.). *Queer*. In Cambridge dictionary. Retrieved 2024
- Cameron, D. (2009) *Theoretical Issues for the Study of Gender and Spoken Interaction*. In Eppler. E. & Pichler. P. (Eds.), *Gender and Spoken Interaction* (pp.1-17). Palgrave Macmillan.
- Canakis, C. (2015). The desire for identity and the identity of desire: language, gender and sexuality in the Greek context. *Gender & Language*, 9(1).
- Cavalcante, A. (2016). "I Did It All Online:" Transgender identity and the management of everyday life. *Critical Studies in Media Communication*, 33:1, (pp. 109-122). <https://doi.org/10.1080/15295036.2015.1129065>.
- Cordoba, S. (2020). *Exploring non-binary genders: Language and identity* [Doctoral dissertation, De Montfort University].
- Coupland, N. (2007), *Style, Language Variation and Identity*. Cambridge University Press.
- Cowell, W. R. (2005) *Το Κοινωνικό Φύλο*. Εκδόσεις Επίκεντρο.
- Dentice, D. & Dietert, M. (2015). Liminal spaces and the transgender experience. *Theory in action*, 8(2), 69.

- Gagne, P., Tewksbury, R., & McGaughey, D. (1997). Coming out and Crossing over: Identity Formation and Proclamation in a Transgender Community. *Gender and Society, 11*(4), (pp.478–508). <http://www.jstor.org/stable/190483>
- GLAAD. (2022). *Glossary of terms: LGBTQ*. <https://www.glaad.org/reference/terms>
- Gray E. D. (2021). *Η Ερευνητική Μεθοδολογία στον Πραγματικό Κόσμο*. Εκδόσεις Τζιόλα.
- Hellinger, M. & Bußmann, H. (2015). Gender across languages: The linguistic representation of women and men. *Gender across languages*, 1-26.
- Jacobsen, K. & Devor, A. (2022). Moving from gender dysphoria to gender euphoria: Trans experiences of positive gender-related emotions. *Bulletin of Applied Transgender Studies, 1*(1-2) (pp. 119-143).
- Jagose, A. (1996). *Queer Theory: An Introduction*. Melbourne University Press.
- Κανάκης, Κ. (2011). *Εισαγωγή: Πόθεν Γλώσσα-και-Σεξουαλικότητα*. Σε Κανάκης, Κ. (Επιμ.), *Γλώσσα και Σεξουαλικότητα: Γλωσσολογικές και Ανθρωπολογικές Προσεγγίσεις* (13-48). Εκδόσεις του Εικοστού Πρώτου.
- Κεφαλά, Μ. (2010). Φτου και Βγαίνω!: Αφηγήσεις για το Coming Out και Γλωσσική Επιτέλεση της Σεξουαλικότητας. [Μεταπτυχιακή Εργασία, Πανεπιστήμιο Αιγαίου]
- Κοκκαλή, Θ., & Κρητικού, Δ. (2024). *Η Συσπείρωση της ΛΟΑΤΚΙ+ Κοινότητας στο Αστικό Τοπίο: Μελετώντας το Ετεροκανονικό Τοπίο της Αθήνας*. [Ερευνητική Εργασία, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων].
- Κοζαδίνου, Μ. (2018). *Φύλο και Διαφορετικότητα: Βιωματικές Εμπειρίες Trans Ατόμων*. [Διπλωματική Εργασία, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου].
- Laurentis, T. de. (1991, July 1). Queer Theory: Lesbian and Gay Sexualities An Introduction. *Differences 3* (2): iii-xviii.doi: <https://doi.org/10.1215/10407391-3-2-iii>
- Lincoln, Y., & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. Newbury Park, CA: Sage.
- Livia, A. & Hall, K. (1997). “It’s a Girl!”: *Bringing Performativity Back to Linguistics*. In Livia, A. & Hall, K. (Eds.), *Queerly Phrased Language, Gender and Sexuality* (pp.3-20). Oxford University Press.
- Livia, A. (1997). *Disloyal to Masculinity: Linguistic Gender and Liminal Identity in French*. In Livia, A., & Hall, K. (Eds.), *Queerly Phrased Language, Gender and Sexuality* (pp.349-368). Oxford University Press.

- Lyon, K. & Dhillon. M. (2015) *Heteronormativity*. In Thompson. S. (Eds.), *Encyclopedia of Diversity and Social Justice* (pp. 383-385). Rowan & Littlefield.
- Markdal, F. (2022). *Who can “I” or “we” be without Gender? An online ethnographic study to understand identity inside the alchemy of agender*. [Master’s Thesis, Linköping University].
- Matte, N. (2014). “Historicizing Liberal American Transnormativities: Media, Medicine, Activism, 1960–1990.” [PhD Dissertation., University of Toronto]. https://tspace.library.utoronto.ca/bitstream/1807/68460/1/Matte_Nicholas_2014_11_PhD_thesis.pdf.
- Medhurst, E. (2024) Flags and fashion: expressions of solidarity through lesbian clothing, *Journal of Lesbian Studies*, 28:1. (pp. 8-23). DOI: 10. 1080 /10894160.2023.2246250
- Merriam-Webster. (n.d.). *They*. In Merriam-Webster.com dictionary. Retrieved 2024
- Monro, S. (2005). Beyond male and female: Poststructuralism and the spectrum of gender. *International journal of transgenderism*, 8(1), 3-22.
- Ορολογία ΛΟΑΤΚΙ+ – ΛΟΑΤΚΙΝΕΤ+. (n.d.). <https://loatkinet.panteion.gr/poroi-piges/orologia-loatki/>
- Oakley, A. (1972). *Sex, Gender and Society*. Temple Smith.
- Παυλίδου, Θ. Σ. (1985). Παρατηρήσεις στα Θηλυκά Επαγγέλματα. *Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα* 5. (σσ. 201-217).
- Πετρόπουλος, Η. (2010). *Καλιαρντά*. Εκδόσεις Νεφέλη.
- Pavlidou, T. S. (2015). Gendering selves, gendering others—in (Greek) interaction. *Gender and Language*, 9(1), (pp.105-131).
- Schramm - Pate, S. (2015) *Gender*. In Thompson. S. (Eds.), *Encyclopedia of Diversity and Social Justice* (pp. 342-343). Rowan & Littlefield.
- Sedgwick, E., Borale, M., Goldberg, J. & Moon, M. (1994). *Tendencies*. Duke University Press.
- Seidman, I. (2013) *Interviewing as Qualitative Research: A Guide for Researchers in Education and the Social Sciences*. Teachers College Press.
- Slobin, D. I. (1996). *From “Thought and Language” to “Thinking for Speaking”*. In Gumperz J. J. & Levinson C. S. (Eds.), *Rethinking Linguistic Relativity*. (pp. 70-76). Cambridge University Press.
- Slobin, D. I. (2003). *Language and Thought Online: Cognitive Consequences of Linguistic Relativity*. In Gentner, D. & Goldin-Meadow, S. (Eds.), *Language in*

- Mind: Advances in the Investigation of Language and Thought*. (pp. 157-191). Cambridge.
- Τσιώλης, Γ. (2018). *Η Θεματική Ανάλυση Ποιοτικών Δεδομένων*. Σε Ζαϊμάκης, Γ. (Επιμ.), *Ερευνητικές Διαδρομές στις Κοινωνικές Επιστήμες: Θεωρητικές – Μεθοδολογικές Συμβολές και Μελέτες Περίπτωσης* (σσ. 97-125). Εργαστήριο Κοινωνικής Ανάλυσης & Εφαρμοσμένης Κοινωνικής Έρευνας. Πανεπιστήμιο Κρήτης.
- Τσοκαλίδου, Π. (1996). *Το Φύλο της Γλώσσας: Οδηγός Μη-Σεξιστικής Γλώσσας για τον Δημόσιο Ελληνικό Λόγο*. Σύνδεσμος Ελληνίδων Επιστημόνων.
- Τσοκαλίδου, Ρ. (2017). *Διαγλωσσικότητα & Διαγλωσσικές Ταυτότητες*. Σε Γαβριηλίδου, Ζ., Κωνσταντίνισου, Μ., Μαυρέλος, Ν., Ντεληγιάννης, Ι., Παπαδοπούλου, Ι. & Τσομής, Γ (Επιμ.). *Ταυτότητες: Γλώσσα και Λογοτεχνία*. Τμήμα Ελληνικής Φιλολογίας Δ.Π.Θ.
- Τζιόβας, Δ. (2009, Δεκέμβριος 1). «Ταυτότητα και Λογοτεχνικοί Χαρακτήρες». [Ομιλία] Πανεπιστήμιο Πατρών.
- Thelwall, M., Devonport, T. J., Makita, M., Russell, K., & Ferguson, L. (2023). Academic LGBTQ+ terminology 1900-2021: Increasing variety, increasing inclusivity?. *Journal of Homosexuality*, 70(11), 2514-2538.
- Thorne, N., Aldridge, Z., Yip, A.K.-T., Bouman, W.P., Marshall, E., & Arcelus, J. (2023). ‘I Didn’t Have the Language Then’—A Qualitative Examination of Terminology in the Development of Non-Binary Identities. *Healthcare* 2023, 11 (7), 960. <https://doi.org/10.3390/healthcare11070960>
- Valentine, J. (1997). *Pots and Pans: Identification of Queer Japanese in Terms of Discrimination*. In Livia, A., & Hall, K. (Eds.), *Queerly Phrased Language, Gender and Sexuality* (pp.95-114). Oxford University Press.
- Warner, M. (2000). *The Trouble with Normal: Sex, Politics and the Ethics of Queer Life*. Harvard University Press.

8. Παραρτήματα

8.1 Παράρτημα 1: Οδηγός ημι-δομημένης συνέντευξης

Ευχαριστίες για τη συμμετοχή στη συνέντευξη

Ερώτηση για άδεια μαγνητοφώνησης της συζήτησης

Αναφορά και επεξήγηση θέματος εργασίας αλλά και του στόχου της συνέντευξης:

«Σκοπός της έρευνας αυτής είναι να διερευνηθούν οι τρόποι χρήσης της γλώσσας για θέματα φύλου από κουίρ άτομα.»

Σπάσιμο πάγου-λίγα λόγια για το άτομο (ηλικία, επάγγελμα/σπουδές κλπ.)

1. Πες μου λίγα λόγια για εσένα και για τις γλώσσες που χρησιμοποιείς. Τα ελληνικά είναι η πρώτη σου γλώσσα; (Σε περίπτωση που δεν αναφερθεί συγκεκριμένα με την πρώτη ερώτηση) Ποιες άλλες γλώσσες μιλάς;
2. Έχεις αισθανθεί ποτέ ότι είναι δύσκολο να μιλήσεις για το φύλο σου στα ελληνικά; (Αν ναι, τι σε βοήθησε να υπερβείς αυτή τη δυσκολία;)
3. Πώς προσδιορίζεις το φύλο σου; (Χρησιμοποιείς κάποιο συγκεκριμένο όρο για να προσδιορίσεις το φύλο σου;)
4. (αφού απαντήσει πιο γενικά σε αυτό, αν δεν το έχει απαντήσει στην ερώτηση 3) Χρησιμοποιείς όρους από άλλες γλώσσες; (Αν ναι, γιατί;)
5. Τι σε έκανε να επιλέξεις αυτούς τους τύπους για να αναφέρεσαι στον/στην εαυτό/εαυτή σου;
6. Ποιες είναι οι σκέψεις σου γύρω από την έννοια του φύλου γενικότερα;
7. Πώς σου απευθύνονται συνήθως τα άλλα άτομα; **A)** αν είναι άγνωστα; **B)** αν είναι γνωστά πρόσωπα που σε γνωρίζουν καλά ή δεν σε γνωρίζουν καλά; Πώς νιώθεις γι' αυτό;
8. Εσύ πώς εκφράζεις το φύλο σου ανάλογα με τα άτομα με τα οποία συναναστρέφεσαι; Διαφέρει ο τρόπος ή με τον ίδιο τρόπο παρουσιάζεις σε όλα τα πλαίσια;
9. Πιστεύεις ότι τα άτομα με τα οποία συναναστρέφεσαι επηρεάζουν τον τρόπο που μιλάς για το φύλο σου; (Αν ναι, με ποιους τρόπους)

10. Πιστεύεις ότι η γλώσσα την οποία χρησιμοποιείς για να μιλήσεις για το φύλο ως έννοια, επηρεάζει τον τρόπο με τον οποίο σκέφτεσαι για το φύλο σου; (Αν ναι, με ποιους τρόπους;)
11. Τι ρόλο παίζει η ελληνική γλώσσα για την έκφραση του φύλου όπως επιθυμεί το κάθε άτομο; Ποιες δυνατότητες και περιορισμούς αναγνωρίζεις; Πώς νιώθεις γι' αυτό;
12. Είναι σαφή για εσένα τα όρια της ορολογίας που χρησιμοποιείται για το φύλο;
13. Πώς θα όριζες εσύ τους όρους τρανς/ μη δυαδικό άτομο; Πως σε κάνει να νιώθεις η χρήση αυτών των όρων;
14. Και σχετικά με τον όρο κουίρ, τι πιστεύεις γι' αυτόν; Πώς νιώθεις με τη χρήση του και γιατί;

8.2 Παράρτημα 2: Έντυπο Συναίνεσης

Η έρευνα πραγματοποιείται στο πλαίσιο της πτυχιακής εργασίας της Εύας Τσιάντου, προπτυχιακής φοιτήτριας του Τμήματος Γλωσσικών και Διαπολιτισμικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας υπό την επίβλεψη της **Ρούλας Κίτσιου**, Επίκουρης Καθηγήτριας Κοινωνιογλωσσολογίας του ΤΓΔΣ.

Σκοπός της έρευνας αυτής είναι να διερευνηθούν οι τρόποι, οι δυνατότητες και οι προκλήσεις που συναντούν κοινή άτομα όταν εκφράζονται για θέματα φύλου στο ελληνικό πλαίσιο. Σε αυτό το πλαίσιο, η συμμετοχή σας σε μια συνέντευξη **διάρκειας από 40-60 λεπτά** θα ήταν πολύ σημαντική για εμένα αφού οι εμπειρίες και οι σκέψεις σας σχετικά με το θέμα που διερευνώ θα αποτελέσουν βάση της έρευνας.

Με βάση τη **δεοντολογία της έρευνας** δεσμεύομαι ότι θα τηρηθεί αυστηρά η **ανωνυμία** σας σχετικά με όλες τις πληροφορίες που θα μοιραστείτε μαζί μου (πρόσβαση στα δεδομένα σας θα έχουμε μόνο η ερευνήτρια και η επιβλέπουσα) και έχετε το **δικαίωμα** να αποσύρετε τη συμμετοχή σας σε οποιοδήποτε στάδιο της έρευνας. Μπορείτε να επικοινωνήσετε με την ερευνήτρια στο email: ptsiantou@uth.gr ή στο κινητό τηλ. 6974107386.

Υπογράφοντας αυτή τη φόρμα (υπογράφετε δύο αντίτυπα, κρατάτε το ένα από αυτά) **δηλώνετε** ότι **έχετε ενημερωθεί** για τον σκοπό της έρευνας και τη διαδικασία και ότι συναινείτε στην εθελοντική συμμετοχή σας στην έρευνα.

Ημερομηνία/Τόπος:

Ονοματεπώνυμο Συμμετέχοντα/ουσας/ον

Ονοματεπώνυμο Ερευνήτριας

8.3 Παράρτημα 3: Σύμβολα Απομαγνητοφωνήσεων

(.) μικρή παύση

() μεγάλη παύση (πάνω από 5 δευτερόλεπτα)

[] ταυτόχρονη ομιλία (στην αρχή εκφωνημάτων που επικαλύπτονται)

- διακοπή από τον ίδιο τον ομιλητή

(()) σχόλια αναλυτή για τις περιστάσεις της επικοινωνίας π.χ. γέλια, χειρονομίες, εξωτερικοί θόρυβοι κ.λπ.

::: παράταση/επίσυρση λέξεων, συλλαβών ή και συμφώνων

@@@ σημεία ακαθόριστης φωνητικής αξίας (δε βγάζουν νόημα / δεν ακούγονται καλά)

ΚΕΦΑΛΑΙΑ αύξηση έντασης στη λέξη, συλλαβή κ.λπ.

; ερωτηματικός επιτονισμός

8.4 Απομαγνητοφωνήσεις

Ενδεικτικά η Πρώτη Συνέντευξη

Διάρκεια: 50 λεπτά

Τόπος: Βόλος

Ημερομηνία: 25/02/2024

Ερώτηση- Οπότε το αφήνω κάπου [διακριτικά, να υπάρχει στον χώρο.

Απάντηση- ((γέλιο)))

E- Και:: αυτό, μην αγχώνεσαι καθόλου, έτσι κι αλλιώς είναι πράγματα που θα μου πεις εσύ για τον εαυτό σου. Εεε (.) [δεν υπάρχει λάθος ή σωστή απάντηση

A- ((γέλιο))]

E- Αυτό. Αρχικά, να αρχίσουμε σαν κακό ραντεβού, πες μου λίγα λόγια για τον εαυτό σου. (.) Ηλικία, τι κανείς::

A- Είμαι:: 23 χρονών, ακόμα σπουδάζω- [εντάξει

E- Μια χαρά είσαι] ((γέλιο))

A- Σπουδάζω εδώ πέρα στον Βόλο ηλεκτρολόγων μηχανικών.

E- Οου οκ.

A- Ενώ είμαι από τη Θεσσαλονίκη.

E- Οκ, και αυτό το είχα απορία, αν ήσουν από εδώ ή από το Βόλο- @ Ή από κάπου αλλού.

A- Ααμ ()

E- Και αυτή την περίοδο δεν κάνεις κάποιο επάγγελμα, δεν δουλεύεις παράλληλα.

A- Όχι, όχι θέλω να τελειώσω τη σχολή όσο περισσότερο γίνεται οπότε δεν έχω χρόνο να ασχοληθώ με κάτι άλλο, αφιερώνομαι στη σχολή κυρίως.

E- Μια χαρά, εντάξει λογικό είναι κιόλας, ξέρω ότι οι σχολές σας είναι και λίγο δύσκολες.

A- [Ναι

E- Έως και πολύ]

A- ((γέλιο)) και:: μας τυραννάνε αρκετά εδώ πέρα στον Βόλο, οπότε::- και δεν μου αρέσει κιόλας, [οπότε υποφέρω ακόμα περισσότερο.

E- Ο Βόλος;]

A- Όχι, ο Βόλος.

E- Οκ, [η σχολή

A- Ναι η σχολή] ((γέλιο))

E- (.) Δεν ήταν δικιά σου επιλογή:: ή ήταν::

A- Απλά:: όταν επέλεγα για το μηχανογραφικό δεν ήξερα ακριβώς τι ήθελα, τα πήγαινα καλά στα μαθηματικά, στο τέτοιο, μου λένε οι καθηγητές από το φροντιστήριο, μου λένε και από το σχολείο, μου λένε και οι γονείς, να πας πολυτεχνείο και τέτοια, τους άκουσα και εγώ, αλλά το ζήτημα είναι ότι μετά κατάλαβα και εγώ τι μου αρέσει και με τι θέλω να ασχοληθώ.

E- Να ρωτήσω ΤΙ;

((πόρτα ανοίγει και κλείνει))

A- Ασχολούμαι με τη μουσική κυρίως.

E- Ωωω οκ.

A- Ααα παίζω ηλεκτρικό μπάσο, δεν είμαι σε μπάντα αυτή τη στιγμή επειδή οι περισσότεροι- τα άτομα που παίζω είναι στη Θεσσαλονίκη.

E- Μχμμ.

A- Αλλά παράλληλα μου αρέσει να μαζεύω πάρα πολύ βινύλια και να ακούω καινούρια μουσική και να γράφω πράγματα για αυτή τη μουσική.

((πόρτα ανοίγει και κλείνει))

E- Πολύ γαμάτο.

A- Ααα οπότε, ναι, αυτό είναι το κύριο ενδιαφέρον μου.

E- Οκ.

A- Και:: (.) όταν τελειώσω τη σχολή ας πούμε, έχω μια ευκαιρία να πάω να βοηθήσω- να βοηθάω σε ένα βινυλιοπωλείο στη Θεσσαλονίκη που [είναι η ιδανική μου δουλειά, οπότε

E- Έλα::] τι ωραία.

A- (.) Οπότε ναι, εδώ είμαι αυτή τη στιγμή, προσπαθώ να βγάλω τη σχολή όσο πιο γρήγορα γίνεται ώστε να μη χάσω αυτή την ευκαιρία [ας πούμε εκεί πέρα

E- Ναι, ναι, ναι] Όχι σε νιώθω και νομίζω ότι είναι και:: πραγματικά, δηλαδή, με τα:: τέσσερα στα πέντε άτομα με τα οποία έχω μιλήσει για σχολές και τέτοια, όλα πάνω κάτω το ίδιο θα σου πούνε, μη νομίζεις, δηλαδή, ή δεν ήταν σχολή που άρεσε και, αυτό, δεν κάθισε.

((έρχεται η κοπέλα που δουλεύει στο μαγαζί, η συνεντευξιαζόμενη ζητά τον κατάλογο))

E- Αλλά αυτό, οπότε μην ανησυχείς καθόλου, όλοι απλά προσπαθούμε να βγάλουμε το υποχρεωτικό, μέσα σε εισαγωγικά, κομμάτι.

A- Το ξέρω απλά, είναι στενάχωρο.

E- Ναι μωρέ, όχι καταλαβαίνω.

A- Είναι πραγματικά πολύ δύσκολο να αποφασίσεις τι θα σπουδάσεις στα 18, αλλά εντάξει, όποτε άλλοτε και να γινόταν και πιο μετά να το κάνανε το ίδιο θα λέγανε, ότι είναι νωρίς.

E- Πραγματικά, αυτό.

((η σερβιτόρα φέρνει τον κατάλογο))

E- Και εντάξει στην τελική κιόλας, σε ποια φάση της ζωής σου είσαι οκ με το να πεις ότι ΑΥΤΟ θα κάνω για όλο το υπόλοιπο της ζωής μου.

A- Ναι, είναι δύσκολο, πολύ.

E- Μμμ (.) Εεε επίσης ήθελα να ρωτήσω σε αυτή τη φάση, ξέρεις, λίγο της γνωριμίας (.) ποιες είναι οι γλώσσες που μιλάς.

A- (.) Ααα αγγλικά, ελληνικά. Ααα έκανα:- Είχα κάνει Ιταλικά στο γυμνάσιο αλλά τα σταμάτησα, δεν θυμάμαι τίποτα.

E- ((γέλιο)) δεν πειράζει.

A- Τώρα έχω αρχίσει να κάνω γαλλικά στο Duolingo, δεν ξέρω αν αυτό μετράει.

E- Οου οκ, μετράει ((γέλιο)) και τρεις φράσεις να έχεις μάθει, μετράει.

A- Κοίτα, έχω αρχίσει πριν από δύο εβδομάδες, είχα και εξεταστική στη μέση, τώρα θα το πάρω πιο:: ((γέλιο))

E- Όχι, ελπίζω να πάει καλά (.) Εεε γιατί και εγώ δεν είμαι άνθρωπος ρουτίνας, οπότε κάθε φορά που κατέβαζα το Duolingo ήταν αυτό, δύο εβδομάδες και μετά τέλος.

((γέλια και από τις δύο))

E- Εεε και τα ελληνικά είναι η πρώτη σου:: γλώσσα, [έτσι δεν είναι;

A- Ναι]

E- Ααα (.) και:: επίσης ήθελα να ρωτήσω:: πως προσδιορίζεις το φύλο σου. Μπορεί να είναι με συγκεκριμένους όρους ή μπορείς- και πιο περιγραφικά, άμα:: νομίζεις ότι δεν υπάρχει κάποιος όρος που σε βολεύει.

A- (.) Δεν είναι τόσο περίπλοκο για εμένα, σαν γυναίκα προσδιορίζομαι (.) Αυτό, δεν έχω να πω κάτι άλλο, [αυτό είναι

E- Εντάξει, τέλεια] Οκ, εεμ και έχεις αισθανθεί ποτέ ότι είναι δύσκολο να μιλήσεις για το φύλο σου στα ελληνικά;

A- (.) Μμμ, όχι τόσο (.) Ανάλογα- είναι δύσκολο να μιλήσω στα ελληνικά για όλο το τρανς θέμα, για το φύλο μου ας πούμε, για το πώς προσδιορίζομαι, όχι, αυτό είναι αυτό που καταλαβαίνουν.

E- Οκ, αμμ και:: είπες ότι:: προσδιορίζεσαι ως γυναίκα, εεμ (.) άρα υποθέτω ότι για εσένα χρησιμοποιείς η/της, έτσι δεν είναι;

A- Μχμμ.

E- Οκ. Και τι σε έκανε να επιλέξεις αυτούς τους τύπους για:: να αναφέρεσαι στην εαυτή σου;

A- (.) Ήταν (.) Από πάντα ας πούμε:: όλο το- ο σκοπός του transition μου ήταν αυτό, να κάνω την αλλαγή στο άλλο δυαδικό, όχι σε κάτι ενδιάμεσο, οπότε ήταν κάτι αρκετά- η απόφαση ας πούμε να:: (.) δεν βρήκα ας πούμε άλλες αντωνυμίες που να με εκφράζουνε τόσο.

E- Δεν χρειαζόταν τόσο [πολύ

A- Δεν χρειαζόταν] να- κατευθείαν δηλαδή (.)

E- Και:: () πως εκφράζεις το φύλο σου ανάλογα με το άτομο με το οποίο βρίσκεσαι, διαφέρει καθόλου ο τρόπος με τον οποίο παρουσιάζεσαι ανάλογα με το πλαίσιο;

A- Πλέον όχι, παλιότερα ναι. Και δυστυχώς για πολλά χρόνια ναι.

E- Το φαντάζομαι, ναι.

A- Αμμ, αλλά τώρα στο- που ας πούμε έχω- που έχω προχωρήσει ας πούμε στην αλλαγή, τώρα είναι πιο εύκολο να είμαι παντού- Επειδή και ο κόσμος καταλαβαίνει ότι μπροστά του ας πούμε, είναι πιο πιθανόν να βρίσκεται μια γυναίκα, επειδή έχω αλλάξει κιόλας και τέτοια (.) Οπότε:: ναι, είναι πιο εύκολο τώρα.

E- Το φαντάζομαι (.) Και:: πιστεύεις ότι τα άτομα με τα οποία συναναστρέφεσαι επηρεάζουν με κάποιο τρόπο τον τρόπο που μιλάς για το φύλο σου; (.) Πόσα θα πεις, τι θα πεις κλπ. κλπ.

A- Ναι, αλλά λογικά όχι με τέτοιο τρόπο που φαντάζεσαι.

E- Οκ, μπορείς να μου το εξηγήσεις.

A- Θέλω να πω με την έννοια, ότι δεν έχει να κάνει τίποτα με το- @ πώς να το πω, πολλές φορές () έχω αρκετά (.) προβλήματα- όχι, κόμπλεξ κατωτερότητας, να το πω έτσι. Με τι έννοια θέλω να πω, ότι πολλές φορές, όταν ας πούμε είμαι σε ένα τραπέζι, σε μια παρέα που είναι περισσότερο άλλες γυναίκες τότε αισθάνομαι πιο (.) κατώτερη, με την έννοια, οπότε δεν βγάζω τόσο- μπορεί να σταματήσω να μιλάω για τον εαυτό μου με γυναικείες αντωνυμίες, ΟΧΙ να αλλάξω, απλά να χρησιμοποιήσω (.) επίθετα και τέτοια στη θέση των αντωνυμιών, οπότε αυτό είναι ένα τέτοιο, που το δουλεύω (.) αν θες μπορώ να στο πω και πιο αναλυτικά ή αργότερα, το έχω γραμμένο και σε πιο ωραία::

E- Όπως θες.

A- Αλλά ναι, επειδή δεν ξέρω ακόμα άμα είναι που είμαι πιο νωρίς στο transition και τέτοια και δεν έχω ολοκληρώσει ακόμα το transition όπως το θέλω, αλλά έχω ας πούμε και impostor syndrome που πολλές φορές αισθάνομαι ότι δεν ανήκω και κατωτερότητας, οπότε κάπως έτσι ας πούμε (.) επηρεάζεται ο τρόπος που μιλάω όταν είμαι με άλλα άτομα. Όταν είναι με μεικτή παρέα δεν έχω τόσο θέμα, κυρίως όταν είναι μόνο κορίτσια αισθάνομαι αυτό το::

E- Μμμ ναι, το καταλαβαίνω.

A- Την κατωτερότητα ((γέλιο))

E- Ναι. Πολύ ενδιαφέρον, ισχύει ότι εντάζει μερικά πράγματα, λογικό είναι να μην τα έχω σκεφτεί και εγώ από μόνη μου, αλλά:: αυτό.

A- Είναι γενικά κάτι που πολλές τρανς γυναίκες πρέπει να πολεμήσουν και χρειάζεται και να έχεις προφανώς τις σωστές φίλες για να σε βοηθήσουν να το κάνεις αυτό.

E-Εντάζει, λογικό.

A- Αλλά ναι (.) προσπαθώ ((γέλιο))

E- Οκ, αυτό, ελπίζω να συνεχίσει να πηγαίνει καλά [και όπως το θέλεις

A- ((γέλιο))]

E- Εμ (.) και:: πιστεύεις ότι η γλώσσα που χρησιμοποιείς για να μιλήσεις για το φύλο σου- για το φύλο βασικά ως έννοια, επηρεάζει με κάποιο τρόπο, τον τρόπο που σκέφτεσαι για το φύλο σου;

A- () Παλιότερα:: (.) οι όροι που έχουμε στα ελληνικά για να- πολλές φορές για να- και όχι μόνο, οι νέοι όροι γενικά που έχουν βγει, μπορεί τώρα αυτό που θα πω να είναι λίγο:: να με κάνουν cancel αλλά::

E- Όπως είπα, δεν υπάρχει σωστό ή λάθος.

A- Απλά:: πιστεύω ότι οι όροι ας πούμε που υπάρχουν και στα ελληνικά και στα αγγλικά πολλές φορές προέρχονται- δεν είναι τόσο σωστοί, δηλαδή ας πούμε στα αγγλικά που υπάρχει το assigned female at birth ή το βιολογικός άντρας και όλα αυτά τα τέτοια (.) δεν μου αρέσουνε πολύ γιατί δεν θέλω να με περιγράφει κάποιος σαν assigned male at birth ή σαν βιολογικός άντρας @ δεν έχει σημασία, είναι κάτι στο παρελθόν. Ή ας πούμε το άλλο που είχα δει μια αγγελία που είναι σε φάση θέλουμε να δώσουμε δουλειές εργασίας σε άτομα που προσδιορίζονται σαν άντρες (.) και είμαι σε φάση- και το αντίστοιχο προφανώς για γυναίκες δεν- απλά δεν είμαι ένα άτομο που προσδιορίζεται σαν γυναίκα, είμαι γυναίκα και αυτό πολλές φορές δεν μου αρέσει. Δηλαδή, για () πολλά:: αυτά ας πούμε που έχουνε- που βασίζονται κυρίως στο παρελθόν ή δεν δηλώνουν αυτό που είσαι τώρα δεν είναι ωραίο. Ας πούμε, στα αγγλικά χίλιες φορές να πει μόνο κάποιος male to female που τουλάχιστον αυτό υποδηλώνει μια αλλαγή, ότι ξέρεις ήταν.

E- Ότι έχεις φτάσει.

A- Ναι, παρά assigned male at birth.

E- Ναι.

A- Και το αντίστοιχο με τα ελληνικά.

E- Ναι, το καταλαβαίνω, πραγματικά ακούγεται σαν προσβολή ((γέλια και από τις δύο)) σαν κάτι άλλο θες να πεις εσύ.

A- Ναι ας πούμε ειδικά και πάρα πολλοί ας πούμε allies και τέτοια που ας πούμε ALLIES και καλά αλλά που:: έχουν βγάλει ότι θέλουν συγκαταίκο μόνο βιολογικές γυναίκες ή μόνο assigned female at birth και υπάρχουν ένα σωρό τέτοια πράγματα (.) και:: αυτό που χρησιμοποιούν γλώσσα και νομίζουν ότι είναι inclusive ενώ στην ουσία κάνουν το αντίθετο.

E- Ναι.

A- Μεν είναι inclusive σε περισσότερα άτομα αλλά κάνουν exclude πάλι άτομα που είναι πιο ευάλωτα ίσως.

E- Το καταλαβαίνω, ναι () Οκ, νομίζω ότι το έχεις απαντήσει λίγο:: σε γενικές γραμμές, αλλά θα ήθελα να μάθω και τώρα σε μια πιο συγκεκριμένη ερώτηση, ποιες είναι οι σκέψεις σου γύρω από το φύλο. Μπορεί να είναι το δικό σου, μπορεί να είναι γενικότερα ως έννοια (.) ένα mix, όπως σου βγαίνει.

A- Έχω περάσει:: γενικά, πολλές φάσεις (.) κυρίως ας πούμε πριν το transition που προσπαθούσα να- γενικά να (.) να μπορέσω να επιβιώσω και τέτοια και όλο αυτό, ήμουν πάντα στην (.) και διάβαζα θεωρία φύλου ας πούμε και τέτοια, προσπαθούσα να πιστέψω ότι το φύλο είναι μόνο ένα κοινωνικό δημιούργημα και όλα αυτά, αλλά δεν ισχύει τόσο. Είναι μια μίξη των δύο (.) Ξαναπές μου λίγο την ερώτηση.

E- ΦΥΣΙΚΑ, τις σκέψεις σου γύρω από την έννοια του φύλου.

A- Ναι, οπότε είναι ένα inner part του εαυτού μας- συγγνώμη που μιλάω με αγγλικές λέξεις ανάμεσα, απλά έχω συνηθίσει να μιλάω για αυτά τα πράγματα στα αγγλικά συνήθως, οπότε μου βγαίνει έτσι.

E- Όχι εντάξει, για αυτό άρχισα και με ερώτηση για τις γλώσσες, θέλω με όποια γλώσσα σου βγαίνουν.

A- Μμμ (.) Είναι:: μια μίξη ενός social construct και ένα έμφυτο πράγμα του εαυτού μας και:: (.) ενώ ας πούμε εγώ είμαι στη μέση πολλοί:: ειδικά πολλά άτομα που είναι στο μη δυαδικό ξέρω ότι είναι σε φάση ότι είναι μόνο κοινωνικό δημιούργημα και να το καταστρέψουμε εντελώς και τέτοια, εκεί πέρα διαφωνώ απόλυτα, δηλαδή το να είμαι κορίτσι μου έχει δώσει τη μεγαλύτερη χαρά στη ζωή μου δεν θέλω να μου το πάρει αυτό κανείς από εμένα οπότε:: είναι ένα κομμάτι όχι μόνο του εαυτού μου και των περισσότερων ανθρώπων. Οπότε εκεί πέρα είμαι.

E- Οκ, όχι πολύ ενδιαφέρον () Και τώρα ήθελα να ρωτήσω:: σε σχέση με το περιβάλλον γύρω σου- αν και εντάξει μου είχες πει ότι έχεις φτάσει σε ένα σημείο:: στο transition σου στο οποίο οι περισσότεροι:: άνθρωποι σε βλέπουν σαν γυναίκα.

A- Μχμμ.

E- Αλλά:: όταν είσαι με αγνώστους, υπάρχει κάποια φάση που σου απευθύνονται με κάποιον άλλο τρόπο; Γενικότερα, πως βλέπεις το attitude τους απέναντί σου;

A- () Τώρα [μιλάμε

E- ΕΠΙΣΗΣ, επίσης, μου λες όσα σε βολεύουνε

A- Όχι, όχι,] ναι, ναι.

E- Οκ.

A- Τώρα:: για τυχαίες [συναντήσεις ας πούμε ή γενικά όταν είμαι σε παρέες και υπάρχουν και άλλα άτομα @@@

E- ΝΑΙ και στις δύο περιπτώσεις. Καινούρια άτομα όταν τα γνωρίζεις ή γενικότερα, δηλαδή όποτε:- γιατί εντάξει ο περιπτεράς δεν θα κάτσει να ασχοληθεί πιστεύω:: με το να φτιάξει μια εικόνα.

A- Ναι, () δεν έχω τόσα θέματα και με τις δύο περιπτώσεις. Το μόνο βασικά, αυτό είναι το θέμα που με ζορίζει και για αυτό δεν μου αρέσει να κάνω βίντεο κλήση είναι η φωνή μου κυρίως και αυτό είναι- το δουλεύω, κάνω ας πούμε φωνητική:: αλλά δεν κάνω με δάσκαλο οπότε είναι πιο αργά. Απλά:: έχω φτάσει νομίζω σε ένα τέτοιο επίπεδο που πολλές φορές όταν είμαι έξω ας πούμε και τέτοια, ο κόσμος δεν του φαίνεται τόσο περίεργο, ενώ όταν πάρεις τη φωνή μου και είναι μεμονωμένη ας πούμε στη κλήση και τέτοια, δεν φαίνεται το φύλο τόσο, οπότε με την πρώτη περίπτωση να πω ότι έξω σε τυχαίες συναντήσεις και τέτοια δεν έχω κανένα θέμα, οι περισσότεροι ας πούμε με αντιμετωπίζουν ως κοπέλα και το καταλαβαίνω και δηλαδή- και να μιλήσω @@@ αλλά δεν θα πούνε α είναι τρανς, ότι α είναι αγόρι.

E- Ναι.

A- Δηλαδή ας πούμε δεν μου έχει συμβεί (.) Οπότε::: ναι. Όσον αφορά το άλλο, καταλαβαίνουνε αργά η γρήγορα αλλά δεν κάνω, δεν έχει τύχει ακόμα να κάνω- να συμβεί κάτι ας πούμε με άτομο που δεν είναι supportive γενικά.

E- Ναι, ναι, ναι κατάλαβα.

A- Δεν είναι ally. Οι παρέες μου ας πούμε και στη Θεσσαλονίκη και εδώ πέρα- καλά εδώ πέρα δεν έχω πολύ κόσμο, κυρίως στη Θεσσαλονίκη, είναι όλοι πολύ (.) allies οπότε δεν μου έχει συμβεί κάτι οπότε θα ήθελα να πιστεύω ότι δεν έχω θέμα. ΤΩΡΑ, παλιότερα (.) επειδή εγώ ξεκίνησα ορμόνες το καλοκαίρι του 2022 (.) οπότε είναι τώρα 16 μήνες σχεδόν και:: πριν από αυτό, εγώ έκανα come out όταν ήμουν 19, οπότε για τρία χρόνια (.) πάλι, συστηνόμουν ως Στ. και όλα αυτά τα πράγματα απλά η εμφάνιση δεν έμοιαζε καθόλου, οπότε εκεί πέρα υπήρχαν περισσότερα θέματα, ο κόσμος

παραξενευόταν ακόμα περισσότερο, υπήρχαν πολλά ειρωνικά σχόλια, αλλά:: εντάξει, είναι στο παρελθόν πια οπότε δεν ξέρω αν:: (.)

E- Όχι εντάξει.

A- Απλά:: εν τω μεταξύ δεν ξέρω πως το έκανα, ήμουν πολύ γενναία τότε, ήμουν εννοώ (.) δεν- ήμουν εντελώς διαφορετική από ότι είμαι τώρα (.) δεν φοβόμουν καθόλου, ήμουν σε φάση οκ, θα βάλω ότι θέλω και θα πάω όπου [θέλω

E- Καλό είναι αυτό]

A- Καλό είναι, απλά τώρα ας πούμε.

E- Δεν θα το έκανες.

A- Τώρα δεν θα το έκανα και τώρα φοβάμαι περισσότερο.

E- Οκ.

A- Επειδή, βλέπεις τις αλλαγές ας πούμε (.) πως αλλάζει ο κόσμος, πως σε κοιτάει και τέτοια και είμαι σε φάση ωπ, ξαφνικά φοβάμαι το βράδυ να κυκλοφορώ (.) ξαφνικά ας πούμε βλέπω μια παρέα αγοριών και αλλάζω, πάω στον απέναντι, οπότε τέτοια πράγματα ας πούμε.

E- Το οποίο, εντάξει να πω, είναι λίγο κακό, αλλά και εγώ το ίδιο ((γέλια και από τις δύο)) είναι λίγο γυναικεία εμπειρία αυτό, μη φοβάσαι

((η κοπέλα που εργάζεται στο καφέ διακόπτει τη συνέντευξη για να πάρει παραγγελία))

E- Και μετά αν είσαι σε παρέα γνωστών ατόμων, υποθέτω ότι είναι λίγο πιο::

A- Ναι, η αλήθεια είναι ότι δεν έχει τύχει κάποιος- να είμαι σε παρέα και κάποιος να μη ξέρει ότι είμαι τρανς, οπότε, επειδή (.) πολλές φορές ακόμα- όχι φοβάμαι, δεν ξέρω, έχω ανασφάλειες και τέτοια, αν έρθει κάποιο άτομο τους λέω- λέω στα παιδιά που ξέρω ότι, να πουν ότι τέτοιο.

E- Μμμ οκ.

A- Που θα ήθελα να το σταματήσω αλλά ακόμη επειδή:: νιώθω πολύ αυτό που είπα και πριν, ανασφάλεια για τη φωνή, το λέω. Δεν το λέω καν εγώ, το λέω σε άλλους να το πούνε που δεν μου αρέσει, αλλά αν αλλάξω τη φωνή μου περισσότερο δεν θα το λέω και δεν νομίζω και ας πούμε ότι θα το καταλάβει και κανένας, οπότε δεν θα έχει διαφορά. Αλλά:: εντάξει.

E- Ναι, αυτά () Και, ήθελα να ρωτήσω, για όλα αυτά που έχουμε συζητήσει μέχρι στιγμής και κυρίως για την τελευταία ερώτηση, το πώς απευθύνονται συνήθως τα άτομα, είτε άγνωστα, είτε γνωστά, πως νιώθεις για όλο αυτό;

A- () Θα έλεγα ότι νιώθω καλά και τέτοια, αλλά επειδή ας πούμε ο άλλος ο κόσμος καταλαβαίνει αυτό που ένιωθα- δεν καταλαβαίνει, με αντιμετωπίζει σαν γυναίκα

επειδή αυτό είμαι, δεν νιώθω καλά, νιώθω φυσιολογικά, πριν δεν ένιωθα φυσιολογικά και αυτό προκαλούσε δυσφορία, ενώ τώρα νιώθω φυσιολογικά.

E- Οκ, το κατάλαβα.

A- Δηλαδή, μόνο στην αρχή, όπως όλα τα πράγματα, τις πρώτες φορές που ο κόσμος, χωρίς να του πω τίποτα άρχισε να μου απευθύνεται σε θηλυκές αντωνυμίες, τότε ήμουν σε φάση ουαου και τέτοια, τώρα είμαι πιο:: τώρα είναι καθημερινότητα, όπως και πολλά πράγματα στο transition, όταν γίνονται για πρώτη φορά και ενθουσιάζεσαι πολύ και τέτοια, αλλά όταν γίνεται καθημερινότητα @@@ γίνεται φυσιολογικό, οπότε::

((διακοπή από την κοπέλα που δουλεύει στο καφέ))

E- Και τώρα θα ήθελα να σου κάνω μερικές ερωτήσεις όσον αφορά την:: ορολογία (.) εσύ όπως είπα απαντάς και στα ελληνικά και στα αγγλικά και όπου θέλεις (.) λοιπόν, αρχικά, είναι σαφή για εσένα η ορολογία που χρησιμοποιείται για το φύλο; (.) και τα όρια της- αυτής της ορολογίας, που τελειώνει ο κάθε όρος, που αρχίζει ο κάθε όρος κλπ. κλπ.

A- Όχι και τα:: και δεν είναι μόνο στα ελληνικά η ορολογία, είναι παντού η ορολογία, πάρα πολλές λέξεις είναι λέξεις ομπρέλα και πιάνουν και άλλες τέτοιες οπότε δεν είναι σαφές καθόλου. Και οι λέξεις συνέχεια εξελίσσονται και βάζουν και άλλα πράγματα μέσα τους, δηλαδή πριν- μέχρι και πριν δέκα χρόνια ίσως, το τρανς σήμαινε μόνο το δικό μου- δικό μου, η αλλαγή δηλαδή η δυαδική ενώ μετά άνοιξε η ομπρέλα και μπήκαν και όλα τα μη δυαδικά φύλα:: genderfluid και γενικά τέτοια, οπότε:: εκτός από αυτό είναι πιο δύσκολο να καταλάβει ας πούμε:: Επειδή, ας πούμε (.) όταν ακούει τρανς καταλαβαίνει- έχει στο μυαλό του ένα πράγμα, για εμένα δεν υπάρχει @ για αυτό σκέφτονται συνήθως για πάρα πολλά άτομα που βρίσκονται συνήθως στο μη δυαδικό φάσμα και σε όλα τα τέτοια, πρέπει να εξηγήσουν με περισσότερο τρόπο οπότε () γενικά τώρα δεν μου έρχονται άλλοι όροι στο μυαλό, δηλαδή, θες να μου δώσεις κάποιο παράδειγμα;

E- Κοίτα και εγώ μετά για αυτούς τους δύο όρους θα σε ρωτούσα πιο συγκεκριμένα αν μπορείς να μου ορίσεις, εσύ προσωπικά, τους όρους τρανς και μη δυαδικό.

A- Εμ και τα δύο θεωρούνται τρανς και είναι τρανς κάτω από- αρχικά κάτω από τον ορισμό του transgender, που σημαίνει απλά, έχω ένα φύλο που δεν είναι αυτό που μου δώσαν στη γέννηση (.) απλά πρέπει να υπάρχει, πρέπει να υπάρχει σίγουρα ένα distinction μεταξύ:: πρέπει να υπάρχουν βασικά αρκετά distinctions πιστεύω, επειδή πάρα πολλές διαφορετικές ομάδες μέσα στο τέτοιο, έχουν διαφορετικές (.) ανάγκες και ήθελα να πω, οκ όλοι είμαστε τρανς αλλά κάποια άτομα χρειάζονται ορμόνες, κάποια άλλα είναι πιο ευάλωτα ας πούμε στο τέτοιο και δεν γίνεται ας πούμε να βάλεις δύο τρανς άτομα σε ένα τέτοιο και πολλά μη δυαδικά άτομα που δεν επεμβαίνουν σε ιατρική παρέμβαση πολλές φορές δεν το καταλαβαίνουν αυτό και βλέπουν το φύλο σαν κάτι πιο αφηρημένο και ουδέτερο και γενικά επειδή και στο Instagram και κυρίως στο twitter που εκεί πέρα:: υπάρχουν πάρα πολλά ας πούμε μη δυαδικά άτομα που::

υπονομεύουν ας πούμε τις ορμόνες και όλα αυτά τα πράγματα επειδή τα θεωρούν πιο τέτοιο- ότι δεν χρειάζεται, δεν μπορούν να καταλάβουν την πιο δυαδική δυσφορία ίσως ή αυτό που είπα πιο πριν βλέπουν το φύλο, δεν έχουν καν@ @ και βλέπουν το φύλο διαφορετικά. Οι κατηγορίες αυτές ας πούμε (.) ξέρεις άτομα ας πούμε- παραδείγματα από άτομα που ήταν μη δυαδικά όταν πριν από έναν χρόνο, όταν το κράτος έβγαλε την ένεση που κάνω εκτός από την ασφάλεια, πάρα πολλά άτομα είπαν, ε σιγά και τέτοια. Δηλαδή, καταλαβαίνω ότι υπάρχουνε- έχουμε διαφορετικές ανάγκες και γι' αυτό ας πούμε θα πρέπει να υπάρχει μια διαχώριση εκεί πέρα (.) Όπως και το άλλο ας πούμε, είμαστε:: όλοι τρανς αλλά δεν έχουμε (.) Μερικοί έχουν περισσότερο privilege από τα άλλα άτομα, ας πούμε, αν κάποιο άτομο (.) μπορεί να πάει, ας πούμε για δουλειά απλά μπορεί να:: να μην είναι ας πούμε τέτοιο- αν δεν έχει κάνει αλλαγή καθόλου, μπορεί απλά, ξέρω εγώ, στη δουλειά ή σε ένα χώρο εργασίας να μη το πει και τέτοια. Ενώ για εμένα είναι πιο δύσκολο, επειδή είμαι σε μια φάση που φαίνεται και δεν μπορώ να πάω και πίσω και τέτοια, οπότε μερικά άτομα είναι πιο ευάλωτα (.) και πιο susceptible to:: σε τρανφοβία και τέτοια. Αλλά:: βγήκα τώρα λίγο εκτός θέματος [αλλά δεν πειράζει

E- Δεν πειράζει καλέ, σιγά.

A- () Το θέμα είναι ότι είναι αρκετά περίεργο, ωραία; Μπορείς να πεις (.) οκ, θα το θέσω έτσι, πως θα διαχωρίσεις το μη δυαδικό με κάτι τέτοιο, δεν υπάρχει τόσο (.) φυσική υπόσταση σε αυτό το πράγμα, είναι κυρίως mental one, δηλαδή υπάρχουν πάρα πολλές τρανς γυναίκες που κάνουν identify as non binary όπως υπάρχουν και πάρα πολλά non binary που το transition τους είναι πιο:: in line με μια δυαδική αλλαγή (.) αλλά από την άλλη, αν μπορείς να δώσει υπόσταση στο θέμα (.) Εγώ κάνω identify σαν γυναίκα, αλλά το σώμα μου ακόμα μπορείς να το πεις ότι είναι non binary γιατί έχω δευτερεύοντα σεξουαλικά χαρακτηριστικά και από τα δύο φύλα, δηλαδή δεν είναι ότι αν βάλεις και την πραγματικότητα κάπως μέσα, οπότε είναι αρκετά:: blurred οι γραμμές (.) Οπότε γενικά, εγώ κυρίως με τα non binary άτομα δεν- αφήνω σε αυτά να πουν το φύλο τους και τι σημαίνει για αυτά και πως το βλέπουν επειδή δεν μπορώ να δώσω έναν ορισμό για το τι είναι non binary και τη δεν είναι (.) ας πούμε για κάποια άτομα είναι διαφορετικά άτομα, όπως είπα και εγώ πριν και για εμένα το σώμα μου ακόμα είναι μη δυαδικό επειδή έχω δευτερεύοντα σεξουαλικά χαρακτηριστικά και από τα δύο φύλα, αλλά:: mentally δεν βλέπω τον εαυτό μου σαν κάτι στη μέση ή κάτι απ' έξω από το δυαδικό.

E- Οκ. Πάντως όχι και αυτή ακριβώς ήταν και η δικιά μου αμηχανία γιατί εντάζει για τα πλαίσια της εργασίας πρέπει να οριστούν αυτά, αλλά και πάλι εκτός από, ας πούμε, από οποιοδήποτε ακαδημαϊκό paper διαβάσω, οποιαδήποτε οργάνωση και να δω, ήθελα να δω πως τα ίδια τα άτομα ορίζουν τους όρους που έχουν επιλέξει. Αυτό, οπότε χαίρομαι που:: μου είπες και εσύ πως (.) και:: η χρήση του όρου τρανς, γιατί είπες ότι εντάζει, δεν θέλεις να ορίσεις κάτι που δεν είσαι (.) πως σε κάνει να νιώθεις;

A- (.) Είναι για εμένα απλά ένα επίθετο () δεν (.) δεν με πειράζει όταν χρησιμοποιείται για αυτό, απλά για να με περιγράψει και τέτοιο, αλλά όταν μπαίνει στη μέση ώστε να με διαχωρίσει από άλλες γυναίκες ή γενικά τέτοιο- εκεί πέρα δηλαδή που

χρησιμοποιείται με τρόπο ώστε να, τέτοιο. Αλλά είναι ένα επίθετο όπως είναι όλα τα επίθετα, όπως ψηλή.

E- Ναι, ναι, ναι.

A- Αλλά γενικά το τρανς, σαν transgender μιλάμε τώρα (.)

E- Είπες εν τω μεταξύ αυτό, είπες για τον όρο στα αγγλικά, εεε σε όποιες πηγές έχω κοιτάξει, κυρίως στα ελληνικά, πηγαίνει είτε με το:: όρο τρανς, απλά με ελληνικούς χαρακτήρες.

A- Ή με το διεμφυλικό.

E- Ακριβώς.

A- Που δεν μου αρέσει καθόλου.

E- Οκ (.) Αυτό κατάλαβα κιόλας από πολλούς:: και πολλές που έχω πετύχει, σε σχόλια τουλάχιστον.

A- Καταρχήν το διεμφυλικό έχει το δύο μπροστά, δεν είναι- απορρίπτει κατευθείαν όλα τα non binary άτομα, δεν ξέρω αν χάνω κάτι εκεί πέρα ή δεν σημαίνει αυτό (.) και δεύτερον, δεν βγάζει νόημα, δεν- το τρανς μου αρέσει γι' αυτό που είπα και πριν, υποδηλώνει την αλλαγή κάπως (.) αλλά:: αλλά αυτό είναι ένα άλλο ζήτημα, σε φάση, άλλα τρανς άτομα τα οποία βρίσκονται σε φάση, οκ, ήμουν πάντα κορίτσι και άλλαξε το σώμα μου και πολλά άτομα είναι, ήμουν αγόρι και άλλαξα σε κορίτσι, γι' αυτό και το male to female δεν το χρησιμοποιούν τόσο πολύ- και εγώ, δεν μου αρέσει, απλά είπα ότι είναι καλύτερο από το assigned male at birth (.) Οπότε εκεί πέρα, εγώ είμαι κάπου στη μέση ότι, μεν ήμουν πάντα κορίτσι και ένιωθα πάντα κορίτσι και όλα αυτά τα πράγματα, αλλά η πραγματικότητά μου είναι ότι ήμουν αγόρι, οπότε είναι κάπως ενδιάμεσο, ότι και ήμουν αγόρι και έγινα κορίτσι και πάντα κάπως ήμουν κορίτσι (.) επειδή γενικά πολλά- βγαίνω πάλι λίγο από το θέμα.

E- Συνέχισε να μιλάς, μην ανησυχείς.

A- (.) Απλά πολλά:: άτομα (.) ειδικά που είναι σε πιο αρχές του transition δυσκολεύονται να διαχωρίσουνε τη θεωρία φύλου και γενικά το τέτοιο από την πραγματικότητα, επειδή:: (.) είναι σε φάση, οκ, ήμουν πάντα κορίτσι, αλλά- κάτσε να το πω αλλιώς, εγώ το βλέπω σαν, έχω μια αλήθεια στο μυαλό μου, για το τι πιστεύω για εμένα, αλλά έχει μια αλήθεια και όλος ο υπόλοιπος κόσμος για εμένα και τι πιστεύει για εμένα και πως με βλέπει η κοινωνία, ωραία; Ο σκοπός του transition του δικού μου είναι οι δύο αλήθειες να συμπίπτουν, αλλά δεν μπορείς να- ας πούμε, μου φαίνεται περίεργο, να:: να μην έχεις υπόψιν σου τη δεύτερη αλήθεια, το ότι ξέρεις ότι κάνω identify σαν γυναίκα, αλλά (.) κάνω navigate τον κόσμο, πώς να το πω, ως αγόρι, όλοι με βλέπουν αγόρι, μπορείς να μου θέσεις θέμα και το male privilege και όλα αυτά τα πράγματα (.) αλλά ναι (.) οκ αυτή ήταν η παρένθεση, ποια ήταν η ερώτηση;

E- Λοιπόν (.) πως σε κάνει να νιώθεις γενικότερα.

A- Ο όρος τρανς.

E- Ναι, ο όρος τρανς.

A- (.) Οπότε (.) δεν με κάνει να κάνω- είναι απλά επίθετο (.) που πολλές φορές δεν μου αρέσει, μερικές φορές μου αρέσει.

E- Μχμμ, οκ (.) Αυτό και ξαναλέω δηλαδή, που είπες ότι βγήκες από τα όρια της απάντησης- του τι πρέπει να απαντήσεις και πάλι μέσα σε όλο αυτό απάντησες την ερώτηση, οπότε μην ανησυχείς και:: αυτό, μου αρέσει που προεκτείνεσαι σε ότι σου αρέσει ως θέμα ή ως θεματική γενικότερα μέσα στην ερώτηση (.) Και μετά, ήθελα να ρωτήσω κιόλας, επειδή την έθιξες και εσύ αυτή τη σύγχυση μεταξύ των όρων (.) δυαδικότητα και μη δυαδικότητας, πως σε κάνει να νιώθεις αυτή η σύγχυση; (.) Η σύγχυση, περισσότερο μπέρδεμα θα έλεγα (.) γιατί εντάζει η λέξη σύγχυση ξέρω ότι μπορεί να έχει και μια αρνητική χροιά μέσα.

A- () Δεν με κάνει εμένα κυρίως- ίσως αυτή είναι ερώτηση προς non binary άτομα. Απλά:: δεν έχει τύχει ας πούμε να μου δημιουργήσει κάποιο θέμα ή ας πούμε, ή να- έτσι όπως το σκέφτομαι τώρα, χωρίς να έχω μια πιο δυαδική αντίληψη ας πούμε, δεν μου έχει δημιουργήσει θέμα ή δεν έχω σκεφτεί ότι μπορεί να δημιουργήσει κάποιο θέμα αυτή η σύγχυση, απλά είναι αυτό, είναι λίγο μπέρδεμα. Η πολλές φορές ας πούμε, πολλές φορές λέω ότι είμαι τρανς, ειδικά σε πιο:: allies ας πούμε και να εξηγήσω, ότι είμαι ξέρω εγώ, ας πούμε αυτό που:: ((γέλιο)) με ζορίζει πολλές φορές είναι ότι άτομα μου συμπεριφέρονται ας πούμε- με βλέπουνε, με αντιμετωπίζουν με γυναικείες αντωνυμίες και μετά λέω ότι είμαι τρανς και είναι σε φάση, α ποιες είναι οι αντωνυμίες σου; ((γέλιο)).

E- Οκ, κατάλαβα, ναι.

A- Δηλαδή, αυτό ((γέλιο)) εντάζει, μόνο εκεί πέρα ας πούμε, ότι δεν υπάρχουν σαφή όρια και νομίζεις ότι το λέω αυτό και είμαι αναγκαστικά μη δυαδικό άτομο και χρησιμοποιώ διαφορετικές αντωνυμίες.

E- Αυτό ναι, οκ κατάλαβα (.) Και μετά, τελευταίες ερωτήσεις που θέλω να σου κάνω είναι για:: τον όρο κουίρ (.) και:: σχετικά τι πιστεύεις, γενικά τι πιστεύεις για αυτόν τον όρο, ποιες είναι οι σκέψεις σου, γιατί:: εντάζει, μπαίνει και στον τίτλο της εργασίας μου και:: είναι λίγο το βασικό πρόβλημα που είχα με το πώς θα ονομάσω την εργασία γιατί ήξερα ότι ήθελα να πιάσω ένα και δυαδικό και μη δυαδικό φάσμα και προσπαθώντας να βρω έναν όρο που να καλύπτει όλες αυτές τις ταυτότητες, μέχρι στιγμής έχω καταλήξει σε αυτό τον όρο. Αλλά θα ήθελα να ρωτήσω και εσύ πως νιώθεις.

A- () Δεν ξέρω αν θα χαρακτήριζα (.) οκ, μπορώ να ρωτήσω εσύ ποιους χαρακτηρίζεις ως κουίρ;

E- Λοιπόν, ξέρω γενικότερα ότι:: κουίρ είναι ότι δεν είναι ετεροκανονικό, ότι δηλαδή δεν συμβαδίζει με αυτό που η κοινωνία θεωρεί ως το σωστό, οπότε το straight, το cis, το αυτό, αυτό που η κοινωνία καθορίζει ως το κανονικό.

A- Ωραία (.) άρα γενικά είναι μια σύνοψη όλης της ΛΟΑΤΚΙ κοινότητας.

E- Μχμμ.

A- Τότε με αυτή την έννοια (.) δεν έχω τόσο θέμα, αλλά γενικότερα το βρίσκω διαφορετικό. Δηλαδή ας πούμε μια τρανς γυναίκα που είναι stealth δηλαδή ότι ο κόσμος- δεν λέει σε κανέναν ότι είναι τρανς και ο κόσμος δεν μπορεί να καταλάβει ότι είναι τρανς και είναι και straight, τώρα αυτό δεν κάνει blur τα όρια της ετεροκανονικότητας με το τέτοιο; Αυτό που είπα πιο πριν με τις αλήθειες, όλος ο υπόλοιπος κόσμος βλέπει μια straight γυναίκα και αυτή κάνει identify από τη στιγμή που δεν λέει ότι είναι τρανς και αυτή κάνει navigate τον κόσμο ως μια cis, straight γυναίκα, οπότε και εκεί πέρα γίνονται blur οι γραμμές με τα δύο, οπότε (.) Εμένα δεν θα έλεγα ότι είναι ένας όρος- αδιάφορος που είναι, εγώ (.) με αυτό τον ορισμό, εξ ορισμού είμαι κουίρ αλλά δεν κάνω identify σαν κουίρ επειδή κουίρ μου- όταν σκέφτομαι, μου έρχεται στο μυαλό:: κυρίως η μη δυαδικότητα να πω την αλήθεια και στο gender non conformity, περισσότερο εκεί πέρα αλλά:: μπορώ, ναι- αλλά με αυτό τον ορισμό (.) Ναι το καταλαβαίνω.

E- Οκ, κατάλαβα () Οπότε, αυτό ήτανε για την ερώτηση, έτσι δεν είναι; [Ή θες να

A- Ναι, εκτός αν θες να σου διευκρινίσω κάτι

E- Όχι εντάξει]

A- Επίσης ας πούμε και εμένα ο στόχος μου, για διάφορους λόγους είναι- είμαι straight βασικά, οπότε αυτό που θέλω να κάνω είναι αυτό που είπα και πριν, ωραία; Όχι να μην λέω ότι είμαι τρανς σε κανέναν αλλά να έχω την επιλογή, για λόγους ασφάλειας σε ένα χώρο εργασίας, κάτι τέτοιο, να μη χρειάζεται να το πω και ο κόσμος να μη το καταλαβαίνει, οπότε αυτός είναι ο απώτερος σκοπός μου για το transition, ωραία; Οπότε ουσιαστικά κάνω transition σε cis γυναίκα, ενώ άλλα άτομα στην ομαδική, που το συζητούσαμε ας πούμε, είναι σε φάση, όχι δεν θέλω να δείχνω σαν cis γυναίκα, θέλω να δείχνω κουίρ, θέλω να δείχνω ότι είμαι στο ενδιάμεσο (.) θέλω να μην, ας πούμε- ότι και να κάνω και να, ας πούμε και να αρχίσω ορμόνες, πάντα θέλω να έχω ένα gender non conformity που να είναι σε φάση, να βλέπει ο κόσμος και να είναι- το κουίρ το περιγράφει καλύτερα, ενώ εμένα δεν με περιγράφει τόσο πιστεύω.

E- Οκ, κατάλαβα ναι () Και μια τελευταία ερώτηση, ήθελα να σε ρωτήσω, τι ρόλο πιστεύεις ότι παίζει η ελληνική γλώσσα για την έκφραση του φύλου όπως την επιθυμεί το κάθε άτομο (.) οπότε μπορείς να πεις και γενικότερα και ειδικά ποια ήταν- ποια είναι η εμπειρία σου με το φύλο και την ελληνική γλώσσα.

A- (.) Σίγουρα στα αγγλικά υπάρχουν περισσότερες επιλογές, λόγω neopronouns και τέτοια (.) που και αυτό είναι μια άλλη συζήτηση (.) σίγουρα:: όχι μόνο στα ελληνικά αλλά και σε άλλες λατινογενείς γλώσσες και όχι μόνο και σλάβικες που έχουν, που όλα είναι gendered σε σχέση με τα αγγλικά, είναι πιο δύσκολο, ας πούμε ίσως για τα μη δυαδικά άτομα, να εκφράσουν το φύλο τους, μπορείς να πεις εδώ πέρα ότι μπορούν να πουν το ουδέτερο αλλά το ουδέτερο καταρχήν είναι δύσκολο, με την έννοια του ότι το

«το» το χρησιμοποιούμαι άπειρες φορές για να περιγράψουμε πάρα πολλά πράγματα (.) δηλαδή για μια πράξη που κάναμε, για (.) το χρησιμοποιούμαι συνέχεια στη γλώσσα μας σε αντίθεση με τις θηλυκές αντωνυμίες που συνήθως είναι για ονόματα και για, είναι πιο σπάνιες τέλος πάντων, οπότε σίγουρα η ελληνική γλώσσα έχει αυτούς τους περιορισμούς αλλά δεν είναι μόνο στην ελληνική γλώσσα (.) αλλά βέβαια δεν γίνεται (.) ας πούμε αυτό που κάνουν στα αγγλικά με τα neopronouns και τέτοια, αυτό είναι πολύ δύσκολο να γίνει, να το μεταφέρεις σε μια άλλη γλώσσα γιατί είναι διαφορετικό το τέτοιο και η γραμματική και το structure, δεν θα δουλεύει καθόλου, οπότε εκεί πέρα υπάρχει ένα θέμα.

Ε- Οκ, κατάλαβα (.) Και αυτές και οι δυνατότητες και περιορισμοί θα έλεγα που έθιξες για την ελληνική γλώσσα, πως σε κάνουν να νιώθεις;

Α- () Εγώ, όπως είπα και πριν π.χ. είμαι στη δυαδική μεριά, δεν έχω θέμα επειδή χρησιμοποιώ τους όρους που χρησιμοποιεί ο μισός ελληνικός πληθυσμός οπότε εκεί πέρα δεν έχω να πω κάτι.